

Helyi Fejlesztési Stratégia 2023-2027

Szinergia Egyesület

LEADER Helyi Akciócsoport

székhely: Boldogasszonyfa, Kossuth utca 14

iroda: 7900 Szigetvár, Dózsa György utca. 14.

www.leaderszinergia.hu,

szinergialeader@gmail.com

elfogadva 2023.10.09-i közgyűlés által

LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia

Tartalom

Bevezetés	2
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata	3
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése	6
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása	8
4. Horizontális célok	11
4.1 Esélyegyenlőség	11
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem	13
5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	14
6. Külső koherenciák azonosítása	17
7. Helyzetfeltárás	19
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása	19
7.2 SWOT analízis	24
8. A stratégia beavatkozási logikája	25
8.1 A stratégia jövőképe	26
8.2 A stratégia célhierarchiája	26
1.1 A stratégia célhierarchiája	26
9. Cselekvési terv	27
9.1 Az intézkedések leírása	28
9.2 Együttműködések	35
9.3 Kommunikációs terv	35
9.4 Egyéb, a HACCS által megvalósított projektek	37
10. Monitoring és Indikátorok	38
10.1 Monitoring	40
10.2 Az indikátorok megadása	40
11. Indikatív pénzügyi terv	42
Mellékletek	44

Bevezetés

A Szinergia Egyesület a 2014-20-as programozási időszak és az átmeneti 2021-23-as időszak HFS-ének megvalósítását sikeresnek értékelte, ezért az abban megkezdett tevékenységeket kívánja folytatni. Az országosan második legnagyobb számú (692 db) LEADER kérelem befogadása alapján jelentős számban sikerült a térségi mikroállalkozásokat

támogatni, akik számottevő munkahely megtartását, több esetben pedig munkahely teremtését vállaltak. A civil szférát is sikerült annak ellenére akítvan pályáztatni, hogy a pályázataik előfinanszírozása jelentős terhet jelentett számukra. A területünkhöz tartozó 65 önkormányzat is szinte kivétel nélkül megvalósított LEADER beruházást a településeken, melyek a helyi gazdaság fejlesztésére, vagy az ott élők életminőségének javítására irányuló fejlesztések voltak.

Új 2023-2027-es KAP stratégiánk két alapvető célja a helyi közösség helyben maradásának támogatása, és a helyi gazdaság élénkítése. Térségünkben a köz és civil szféra számára is, és az üzletei szegmens számára is két-két intézkedést tervezünk. A HFS tervezés folyamatában a térség szereplőinek projektötleteiből alakítottuk ki a fejlesztési irányvonalakat, ezzel minden alulról építkező, a térség számára hasznos kezdeményezésnek lehetőséget biztosítunk az intézkedésekben.

Munkánk során hangsúlyos elemnek tekintjük a fejlesztések innovációs értékét, fenntarthatóságát, és a helyi együttműködések erősítését, melyek a térség hosszú távú fejlődését segíthetik elő. Kiemelt figyelmet kívánunk fordítani térségünk sajátos erősségeire, az ezekből fakadó lehetőségek kiaknázására, illetve olyan külső jó gyakorlatokra, melyek sikeresen valósítottak meg „okos” megoldásokat. Feltérképezzük és segítjük azokat a településeket, akik a 21. századi digitalizációt és „okos falu” projektelemet szeretnék együttműködésben megvalósítani.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

Egyesületünk által elkészített Helyi Fejlesztési Stratégia a Közös Agrár Politika 2023-2027 Nemzeti Stratégiai Terv SO8 kódszámú célkitűzéséhez igazodik.

A SO8 célkitűzés a foglalkoztatás, a növekedést, a nemek közötti egyenlőség előmozdítását, ideértve a nők mezőgazdaságban való részvételét, a társadalmi befogadást és a helyi fejlesztést a vidéki területeken, beleértve a körkörös biogazdaságot és a fenntartható erdőgazdálkodást támogatja.

HFS-ünk egyik fő célja a mikrovállalkozások fejlesztésén keresztül a térségi foglalkoztatási szint megőrzése és növelése. A helyi termékek előállításának előmozdítása, a helyi vállalkozások eszközparkjának, valamint a szelíd turisztikai ágazatok fejlesztése meghatározó részei a HFS beavatkozási célterületeinek. Ezzel párhuzamosan a vidéki közösségi infrastruktúra fejlesztésén keresztül kívánjuk elérni a közösségi szolgáltatásokhoz való szélesebb hozzáférhetőség biztosítását, ez által a helyi identitástudat erősödését. Szentlőrinc Város LEADER Programban való részvételével, valamint Szigetvár Város szinergia egyesületi tagságával kiszélesednek a város-vidék közötti együttműködési lehetőségek.

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdőgazdálkodást is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya

A megvalósított HFS segítségével az elmúlt évek negatív behatásainak ellenére is a térség vonzerejének, népességmegtartó képességének növekedését szeretnénk elősegíteni. Célunk az erősödő helyi gazdaság elősegítése, mely **életképes vidéki vállalkozások, termelők és termék-előállítók tevékenységének következtében fejlődik, a vonzó vidéki környezet, az élhető kistelepülések fenntartásának támogatása a helyi lakosság és nonprofit szervezetek érték- és érdekrendszere mentén és az együttműködő és együtt gondolkodó-gondoskodó, tudatos kisközösségek fejlesztése a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklődése és fiatalok tudatossági szintjének emelése, helyben martadási affinitása alapján.**

Helyi termékek és turisztikai szolgáltatások fejlesztése:

A térségben található számos helyi termék előállító, és a helyi alapanyagokban fellelhető erőforrások hozzájárulhatnak a térségi gazdaság működésének erősítéséhez, mivel a helyi termék előállítás nemcsak direkt, hanem indirekt gazdasági fejlődést is generálhat a térségi turizmus fellendülése által.

Helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása:

A térségben számos turisztikai és egyéb szolgáltatást nyújtó vállalkozás működik, melyek munkájukat egyedül folytatják. Tevékenységük rendszerbe foglalása jelentős vendégforgalom növekedést generálhat a térségben. A térségi szereplők közötti együttműködések, tematikus turisztikai útvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának támogatása, hálózatosodások kialakulásának elősegítése fontos feladat főként a Szinergia-térség északi, magas turisztikai potenciállal rendelkező területei esetében.

A fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése:

A térség nemzetiségek tekintetében meglehetősen sokszínű, a nemzetiségi csoportokra, az ifjúsági és nyugdíjas kezdeményezésekre alapozott közösségfejlesztés nemcsak kulturális, hanem gazdasági téren is fejlődési lehetőséget biztosíthatna. A helyzetelemzés alapján egyértelműen látszik, hogy az apró- és törpefalvas, sőt zsáktelepülési jellegből és a fejlesztendő járási adottságokból adódó szegregációs és elszegényedési folyamatok lassítására, megállítására és esetleges visszafordítására van szükség a térségi lakosság életminőségének javítása, a fiatalok helyben tartása céljából.

A KAP ST „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” megnevezésű beavatkozása tartalmazza a LEADER támogatáshoz kapcsolódó kereteket.

Ez a beavatkozás a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, az ország térségeiben már működő vagy megalakuló HACS-ok számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACS-ok a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoznak ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACS-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg.

A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS-ek tartalmának kialakítása a HACS-ok kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet. Amennyiben egy HFS a kiválasztási kritériumok alapján nem fogadható el az IH által, az visszaküldésre kerül javítás céljából az érintett HACS részére.

A HACS működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACS legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják a projektötletek pályáztatá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

A LEADER Program hét alappilléreinek megvalósítása a térségben a következők szerint történik:

1. Területalapú megközelítés: A Szinergia Egyesület által lefedett terület két egymás szomszédságában fekvő egység, mely egybeesik a Szentlőrinci és Szigetvári járások közigazgatási határaival. A földrajzi elhelyezkedés nem teljesen homogén, mivel dombvidék és sík mezőgazdasági terület is tartozik hozzá, ez pedig mind társadalmi, mind gazdasági szempontból meghatározó a térség számára. A működési terület településeit és lakóit közös identitás, közös hagyományok kötik össze.
2. Alulról építkező megközelítés: A munkánk során általunk kidolgozott fejlesztési irányokat a helyi lakosok és szervezetek igényei alapján fogalmazzuk meg, mivel ők ismerik a legjobban a helyi viszonyokat, és saját szükségleteiket. Ez az itt élők érdekekből fakadóan a program hatékonyabb és eredményesebb megvalósítását teszi lehetővé. A HACS-unk 2007 évi indulása óta ösztönzi a helyieket, hogy vegyenek részt a közös tervezésben és minél több projektötlet javaslatot nyújtsanak be. Ezt a munkát nem csak a HFS készítés időszakában tesszük, hanem működésünk során folyamatosan monitorozzuk azokat, és amennyiben új igény lép fel -mint történt a jelenlegi tervezés során is- vagy a korábbiak korrekciójára van szükség, akkor ezt kiírt pályázataink módosításával is figyelembe vesszük. A térségben keletkező projektötletek folyamatos nyomonkövetéséhez HACS honlapunk 2021 óta már külön funkciót is tartalmaz, a benyújtáshoz.
3. Innovativitás: A HFS-ünk vonatkozásában innovatívnak tekintünk minden olyan kezdeményezést és megoldást, mely korábban a térségben még nem volt gyakorlat, illetve mely az adott szereplő működésének vonatkozásában újításnak mondható. Ilyen témáink voltak 2009-óta folyamatosan a térségi helyi

termékellőállítás támogatása, vagy 2018-ben a Zrínyi Zöldút elindítása. Mindkét fejlesztett terület új tematika volt a térségben. Ezen kívül intézkedéseinkben is hangsúlyt helyezünk az innovatív megközelítésre, hiszen több felhívásunkban is értékelési kritériumként került beillesztésre az innovativitás. A fogalomba természetesen beleértjük a más térségekben működő jó gyakorlatok helyi adaptálását is, mint tettük ezt a 2018-ban a Mária Zarándok Út térségi szakaszának kidolgozására elindított térségek közötti projektünkben.

4. Integrált megközelítés: A stratégia nem csak egy ágazat erőltetett fejlesztésére koncentrál, hanem arra, hogy a különböző ágazati szereplők párhuzamos fejlesztései révén a stratégiában megfogalmazott közös célokhoz minden projekt hozzájáruljon. Forrásallokációnk is ennek szellemében van kidolgozva gazdaságfejlesztési és közösségfejlesztési irányokra. Ezek teljesülésének nyomonkövetése, sikerességének vizsgálata is munkánk része. Az ágazatok közötti kapcsolatok fejlesztésétől azt várjuk, hogy további pozitív hatásokat indukáljanak, az itt élők előnyére.
5. Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek: A Szinergia Egyesület az általa lefedett területen decentralizált módon rendelkezik a HFS által meghatározott forrásokkal. A jogilag is önálló HACS szervezet a megfelelő finanszírozással rendelkezik, ezért képes a független működésre és döntéshozatalra. A szervezet 2008 óta széleskörű térségi beágyazódással rendelkezik. A HACS-nak minden térségi települési önkormányzat a tagja, továbbá a helyben működő civil szervezetek több, mint 50%-a és 50 gazdasági szereplő vállalkozás. A döntéshozatal többszintű, és a döntések térségi résztvevők képviselői által kerülnek meghozatalra. A tagság, elnökség, munkaszervezet munkája jegyzőkönyvek formájában mindig hozzáférhető és nyomonkövethető, ez pedig garantálja a folyamatok átlátható, kompetens és hatékony megvalósítását és ellenőrzését.
6. Hálózatépítés, együttműködés: A Szinergia Egyesület részt vesz a térségi LEADER HACS-ok hálózatában, tagja az országos hatókörű LEADER Egyesületek szövetségének, továbbá a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat munkájában is részt vesz. Több szomszédos LEADER akciócsoporttal volt már közös együttműködési projektünk, beleértve horvát és finn külföldi partnereket is. Ezeket az együttműködéseket szeretnénk folytatni és tovább fejleszteni. Ezen kívül saját térségünk szereplőivel folyamatosan kapcsolatban vagyunk nem csak LEADER munkánk során, hanem egyéb turisztikai, vagy éppen helyi termék szervező sokszereplős egyeztetések végzésével. 2020 óta együttműködünk az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központtal és térségi koordináció segítségével részt vettünk az általuk 2023-ban készített Zselic Stratégia megalkotásában is.
7. Helyi partnerség és a HACS térségi szerepvállalása: A HACS célja a lehető legtöbb térségi szereplő bevonása a tervezésbe és a projektek megvalósításába. Fontos számunkra, hogy a civil-, köz- és üzleti szféra szereplői egyaránt képviselve legyenek tagságunkban, és kibontakozhassanak a stratégiánk megvalósítás során. Az elmúlt két LEADER ciklus tapasztalatai alapján sikerült a programot tovább népszerűsíteni, hiszen az elmúlt ciklusban országban az egyik legtöbb projektet itt sikerült generálni, összesen 692 db beadott támogatási kérelemmel. A Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség (MAKETUSZ) égisze alatt a Zselici Bringás Vándortábor 2023 évi térségi megszervezésével olyan konkrét tömegsport rendezvényt bonyolítottunk le, amely kapcsán sok térségi szolgáltató bevonásával, bevételhez juttattuk a térségünket, és az ország minden részéből 7 napra ideérkezett 380 fiatal, magával vitte a Zselic tájegység szépségeit.

Irányadó jogszabályok:

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1060 RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízümpolitika pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

A tervezési folyamat során lebonyolított rendezvények:

	Helyszín	Dátum	Témák	Részt vevők száma
Fórumok	Szigetvár	2022.12.15	általános tervezés	31 fő
	Szentlőrinc	2022.12.19	általános tervezés	21 fő
	Mozsgó	2023.04.26	civil tervezés	6 fő
	Szentlászló	2023.04.27	gazdasági tervezés	5 fő
	Somogyhárság	2023.08.08	közfőtera tervezés	11 fő
	Somogyapáti	2023.09.07	gazdasági tervezés	8 fő
	Kétújfalú	2023.09.09	civil tervezés	17 fő
	Nagypeterd	2023.09.13	gazdasági tervezés	14 fő
	Nagydobosza	2023.09.14	civil tervezés	22 fő

Munkacsoporti/ Tervezői ülések, megbeszélések	Szigetvár	2022.11.23	Elnökségi ülés, általános tervezés	9 fő
	Szigetvár	2022.12.07	TKCS Szolgáltatásfejlesztés	4 fő
	Szigetvár	2022.12.08	TKCS Gazdaságfejlesztés	5 fő
	Szigetvár	2023.01.14	TKCS SZF-GF	6 fő
	Szigetvár	2023.01.26	TKCS SZF-GF	6 fő
	Szigetvár	2023.01.26	Elnökségi ülés	8 fő
	Szigetvár	2023.01.30	Közgyűlés	22 fő
	Szigetvár	2023.02.15	Baranyai HACS kerekasztal megyei együttműködési projekt	12 fő
	Szigetvár	2023.04.20	TKCS SZF-GF	5 fő
	Szigetvár	2023.05.28	Elnökségi ülés	8 fő
	Szigetvár	2023.05.28	Közgyűlés	25
	Szigetvár	2023.10.09	Elnökségi ülés	8 fő
	Szigetvár	2023.10.09	Közgyűlés	36 fő

HACS tagság és HFS kapcsolatáról bővebben a 2-es számú mellékletben olvashatnak.

Szervezetünk 2022 év őszén kezdte meg - az Irányító Hatóság által kiadott útmutatókban leírtak alapján a 2024-2027-es Helyi Fejlesztési Stratégiájának előkészítését, és az új időszakra vonatkozó tervezési feladatok ütemezését.

2022 novemberétől már több kistérségi tájékoztatót tartottunk, az elmúlt ciklus eredményeinek összefoglalására és bemutatására. Ezekre sikerült olyan tájékoztató előadásanyagokat összerakni, amelyekben a most záruló fejlesztési ciklus elemzéséhez szükséges következtetések levonásáról is beszéltünk. Ezekon a rendezvényeken megnéztük, hogy mely fejlesztési irányok működtek jól és melyek voltak kevésbé hatékonyak. Ezekon a tájékoztatókon külön napirendi pont volt az új Stratégia elkészítésének kidolgozása, a szükséges munkák ütemezésének bemutatása is. Ez mellett folytattuk a már 2021 évben elkezdett önkormányzati-civil szervezeti és vállalkozói kör, fejlesztési igényeinek felmérését.

Az új HFS tervezés előkészítése egyesületünknel már a 2022.10.26-én megnyitó fekedri régiós ülés után megkezdődött elsőként a munkát elvégző szervezeti struktúra kidolgozásával, melynek kerete egy elnökségi ülés volt (2022.11.23.-án). Ezen elnökségünk kijelölte, a tervezésbe bevonni szándékozott szakemberek körét, és életre hívta a tervezés legfontosabb színterét, a Tervezést Koordináló Csoportokat.

A tervezés térségi meghirdetésére, 2022.12.15 -én Szigetváron, 2022.12.19-én pedig Szentlőrincen kistérségi tájékoztatók keretein belül került sor, ahol több egyéb aktuális LEADER témájú előadás mellett, a munkaszervezet vezető bemutatta, a tervezési időszak főbb feladatait, és az ezek végrehajtásához szükséges ütemezéseket. Ezek a fajta kistérségi rendezvények hatáskörüket tekintve, a teljes tervezési területünket érintik, tehát fontos, hogy a lehető legtöbb résztvevőt el tudjuk hívni. Ehhez nagyszámú meghívót küldünk ki levelezőrendszerünkől, illetve több más csatornán is meghirdettük.

A Tervezést Koordináló Csoport 2022.11.23-i életre hívása után a szükséges megkereséseket követően megszervezésre került a két különálló TKCS első ülése 2022.12.07 és 2022.12.08 napra. Az első napon a civil, illetve önkormányzati témájú csoport találkozott, másnap pedig a helyi gazdasággal foglalkozó kör. Ezekben a csoportban első körben értékeltük az elmúlt időszak LEADER fejlesztéseit, az azokkal elért célokat, illetve a kevésbé sikeres területekről is szó volt. Ezt követően a munkaszervezet részéről bemutatásra kerültek az eddig beérkezett projektötletek összesítései, súlyozva az egyes igénytípusokat. Ezt követően a legfrissebb statisztikai adatsorok áttekintése következett. Az ezekből látható tendenciák közös értékelése után összehasonlításra kerültek a korábbi stratégiai irányokkal, majd a trendmódosulásokat figyelembe véve kidolgozásra került az új célhierarchia.

Ezekben a csoportokban hatékony együttműködésre vagyunk képesek, hiszen a benne részt vevő tagok minden esetben, az éppen szükséges feladat elvégzéséhez vannak hozzárendelve, és munkája csak e feladat eredményes elvégzéséig tart. Szakmai előéletük pedig az általuk kidolgozott témákban a legnagyobb hatékonyságot eredményezi. A csoport tagjait minden esetben, az egyesület elnöksége választja meg, benne elnökségi tagok is szerepelnek. Az itt elvégzendő munka egyben meghatározza azt is, hogy milyen időszakban, hányszor üljön össze a TKCS. Benne általában külső szakemberek is találhatóak, akik kiegészítik az elnökségi tagok feladatvégzését. A csoport tagja minden esetben a munkaszervezet vezető, aki a munkavégzéshez szükséges dokumentációk előkészítéséért és összegyűjtéséért is felel, vagyis megteremti, a tervezési munka hátterét. A mostani tervezési folyamat is jó alkalom arra, hogy a TKCS olyan külső szakembereket válasszon, akik egy-egy terület speciális ismereteinek szakértői így az általuk elkészített ágazati anyagok, nem lesznek túl általánosak.

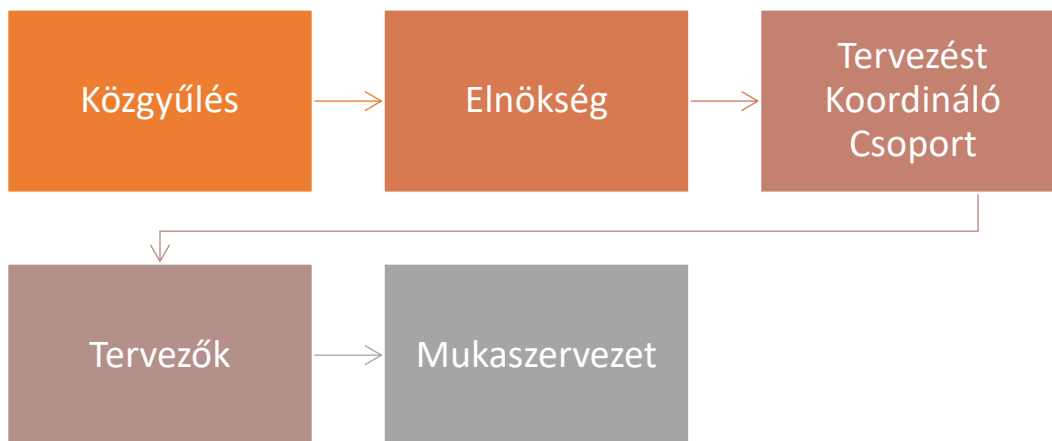
Munkánk informáló részének fontos alapjai, a rendszeres, mikrotérségi (körjegyzőségi) szinten megtartott mikrotérségi fórumok. Ezek a rendezvények, a legközvetlenebb és legaktívabb informáló, és felmérő tevékenységet teszik lehetővé, ahol minden település aktív közéleti szereplői, vesznek részt. A mikrotérségi tájékoztató fórumokat minden esetben, az adott területen található önkormányzatok megkeresésével kezdjük el szervezni, hiszen helyiség biztosítása, csak rajtuk keresztül szokott, megoldható lenni. A polgármesteri-hivatalok, vagy egyéb közfunkciójú helyiségek általában térítésmentesen rendelkezésünkre állnak, és a résztvevők értesítését, is a helyi polgármesterrel együtt szoktuk rendezni. Tapasztalataink alapján tudjuk, hogy az adott térségben, milyen aktív civil szervezet, illetve vállalkozás van, akiket emailben, telefonon, vagy a helyi önkormányzaton keresztül, meg tudunk hívni, a találkozóra. A fórumokra térségektől függően el szokott jönni a körjegyző is, mivel nekik is jó lehetőséget nyújt a találkozó, megismerni a pályázati lehetőségeket, és egyben a területén élők fejlesztési elképzeléseit.

A HFS készítésének időszaka alatt fontos kérdés volt, az egyes szolgáltatói ágazatok jelenlegi helyzetének felmérése, és szférák igényeinek begyűjtése. Erre a tevékenységre kiválóan alkalmas volt a 2022-es év, mivel a két központi alapú LEADER felhívásunk egyik pontozási szempontjában projektötlet adatlapot kellett benyújtani a pályázni kívánó szervezeteknek. A pályázat-benyújtási időszakban eddig összesen 90 db projektötlet adatlap érkezett hozzánk, amelyek már modellezték azt, hogy 2022 évben milyen elképzelések merültek fel a térségi szereplők fejében.

Ez eltelt 14 év tapasztalataira építkezve, tervezési munkánk főbb elemeiben változatlan marad, hiszen a lényeges információszerző és tervezési tevékenységek, nem változnak. Így minden HFS módosításakor térségeink helyzetének általános áttekintése, és projektötletek begyűjtése, valamint az összegyűlt vagy LEADER, akár egyéb pályázatokkal kapcsolatos észrevételek összesítése volt, az elsődleges feladat. Ezt követően pedig a hozzájuk források keresése, és igényeihez illeszkedő kiírások előkészítése történt és történik meg.

Személyi kompetenciák bemutatását lásd a 2-es számú mellékletben.

1. **számú ábra:** Tervezés hatásköri szervezeti rendszere. (saját forrás)

Fontos leszögezni, hogy szervezetünk legitimitását, az itt élők igényeinek ismerete, koordinált keret-rendszerbe állításának, majd az európai uniós fejlesztési rendszerbe történő közvetítésének képessége adja. Ezt pedig azért tudjuk megtenni, mert eddigi LEADER és egyéb (pl. turisztikai, kézműves) szervező munkánk során képesek vagyunk elérni a helyi szakmai szervezeteket, illetve egymással megismertetni, majd együtt-gondolkodásra készíteni őket. Ennek eredményeként pedig a végén közösen kialakított stratégiába illeszteni a lehető legtöbb általuk megfogalmazott igényt, ötletet. Végül pedig képesek vagyunk ebből egy világos célrendszerrel rendelkező pályázati alapú intézkedési rendszert kidolgozni.

A felkészülés helyszínei, az egyes ágazati szereplőkkel az elmúlt években pályázati tanácsadási, vagy egyéb szakmai szervező munkánk (turisztikai, közösségfejlesztő, kulturális és kézműves tájékoztató) során lefolytatott egyeztetések voltak, ahol az éppen aktuális feladat mellett mindig lekérdezésre kerültek az adott közösség egyéb, LEADER forrásból támogatható igényei. Az elhangzott igények és vélemények legnagyobb hányada most is bekerült stratégiánk helyzetfeltáró és elemző részeibe, ezen kívül az intézkedési tervben kidolgozásra kerültek, az igényeikre épülő támogatási kiírások.

Ezek mellett másik, egész évben folyamatosan végzett lekérdezési metódusunk is haladt a maga útján. Ez a projektötletek - adatlap formájában való -gyűjtése volt. Ezek eredeti beadási határideje először 2022.12.31 volt. Azonban e határidő után is kaptunk még belőlük bőven, amely térségünkről összesen 165 db projektötletet eredményezett összességében pedig közel 1 milliárd Ft összértékű forrásigényt jelenített meg. Véleményünk szerint ezek az igények, a legbiztosabb és legpontosabb felmérést adják, az itt élők elképzeléseiről. Az adatlapokon beérkezett igényeket, összesítő táblázatban lehet megtalálni, HFS- ünkhöz csatolt **4. számú mellékletben**.

A stratégiánk alapvetően ezekre, a fejlesztési elképzelésekben megfogalmazott igényekre alapoz és reagál, melyből a fontosabb fejlesztési irányokat beépítettük célhierarchiánkba.

A Stratégiaalkotás folyamatában végzett tevékenységek részletezését, lásd a **3. számú melléklet** táblázatában.

3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

A KAP ST-ben foglaltak szerint - folytatva a 2014-2020-as programozási időszak gyakorlatát - a LEADER beavatkozás területi hatálya lefedi az ország összes vidékinek minősülő települését. A HFS-sel lefedni kívánt terület lakosság száma minimum 10 ezer fő és maximum 150 ezer fő lehet, és egy település csak egy HACS-hoz tartozhat.

- a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai (pl. területméret, lakosság szám).

A Szinergia Egyesület tervezési területe, az ország Dél-nyugati részén fekvő Baranya Megyében egymás szomszédságában található Szentlőrinci és Szigetvári Járások teljes területét fedi le, melynek támogatásra jogosult lakónépessége 27.057 fő. Településeink a 2007 évi LEADER rendszer indítása óta változatlan körben dolgoznak együtt, a program sikeres megvalósításán.

2. számú ábra: Az egyesület Magyarországon belüli elhelyezkedése.

Szentlőrinci Járás: Bicsérd, Boda, Bükkösd, Cserdi, Csonkamindszent, Dinnyeberki, Gerde, Gyöngyfa, Helesfa, Hetvehely, Kacsóta, Királyegyháza, Okorvölgy, Pécsbagota, Sumony, Szabadszentkirály, Szentdénés, Szentkatalin, Szentlőrinc, Velény, Zók,

Szigetvári Járás: Almamellék, Almáskeresztúr, Bánfa, Basal, Boldogasszonyfa, Botykapeterd, Bürüs, Csebény, Csertő, Dencsháza, Endrőc, Gyöngyösmellék, Hobol, Horváthertelend, Ibafa, Katádfa, Kétújfalu, Kisdobsza, Kistamási, Magyarlukafa, Merenye, Molvány, Mozsgó, Nagydobsza, Nagypeterd, Nagyváty, Nemeske, Nyugotszenterzsébet, Patapoklosi, Pettend, Rózsafa, Somogyapáti, Somogyhárságy, Somogyhatvan, Somogyviszló, Szentegát, Szentlászló, Szigetvár, Szörény, Szulimán, Teklafalu, Tótszentgyörgy, Várad, Vásárosbéc, Zádor,

Jelen tervezési periódusban Szentlőrinc város teljes területével LEADER jogosult település, ezzel szemben Szigetvár még a jelentős lakosságszámmal rendelkező külterületeivel sem jogosult a LEADER források lehívására. Fontos azonban jelezni, hogy Szigetvár Város 2022.01.01-i lakosság száma 10 010 fő, azaz csupán 10 fővel van feljebb településméretként, a lehatárolásoknál meghúzott 10 000 főnél. Nem hivatalos információink szerint a 2022 év végére a lakosságszám már lecsökkent 10 000 fő alá.

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások.

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
Mária Zarándok Út Szinergia Egyesület és Rinya Gráva Szövetség HACS-ok területén lévő szakaszának kidolgozása, és kijelölése.	Szinergia Egyesület HACS, Rinya-Dráva Szövetség HACS	19 877 246 Ft	Lezárult
Lovas-Kutyás kisállatterápiás szolgáltatások lebonyolításának megszervezése gyermekintézményekben a Szinergia Egyesület, és a Mecsek-Völgyesség - Hegyhát Egyesület HACS-ok területén	Szinergia Egyesület HACS, Magyarorszáki Önkormányzati Sportegyesület, Szabadszentkirály Község Önkormányzat	19 616 839 Ft	Lezárult

Az aktív- és ökoturizmus térségi kiteljesedésének elősegítése érdekében a Szinergia Egyesület elnöksége az előző HFS kidolgozásakor elhatározta, hogy az egyesület eszköztárával segítségével támogatja a tematikus turisztikai útvonalak kialakításához szükséges együttműködések létrejöttét, így LEADER pályázati helyi felhívást jelentetett meg „A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása” címmel. A felhívásra négy térségi

civil szervezet (a Mozsgóért Egyesület, a Virágóra Alapítvány, a Zöld Életmódért Egyesület és a Zselicben a Zselicért Egyesület) pályázott, melyeknek feladata nemcsak a tematikus útvonalak kijelölése és az azokat megalapozó térségi együttműködések, kerekasztalok életre hívása, hanem egy- és kétnapos turisztikai programcsomagok összeállítása is. A projektek megvalósítása jelenleg is zajlik ezzel is összefogást generálva a térségi turisztikai szolgáltatók között. Szervezetünk meggyőződése, hogy térségünkben - a fővárostól való jelentős távolság miatt - az aktív turisztikai attrakciók pontszerű fejlesztése helyett, hálózatot képező termékcsomagokat kell képezni az eladhatóság érdekében. Ezen kívül egyesületünk még 2019 évben pályázatot nyert a szomszédos Rinya-Dráva Szövetség LEADER HACS-al konzorciumot alkotva, a térségeinket érintő Mária Zarándok Út infrastrukturális fejlesztésére, melynek nyomvonalán pihenőhelyek és információs pontok kialakítása történt meg. Ezek szintén jelentős segítséget nyújthatnak az aktív-turisztikai desztinációk hálózatos eléréséhez.

2020 évben sikeres pályázatot adtunk be Az aktív Magyarországért Államtitkársághoz, hogy a Zrínyi Zöldút működtetése és a térségi turisztikai összefogás kiteljesítése céljából egyesületünk egy aktív turisztikai pont kialakítását készítse elő Szigetváron, mely otthont, irodát és találkozási pontot biztosít a térség aktív- és ökoturisztikai elképzeléseiben dolgozó szakembereinek és az idegenforgalomban érintett helyi szereplőknek. Ebben a projektben egy 55 m² alapterületű régi, bosnyák típusú parasztház megvásárlását végeztük el Szigetvár kertvárosi területén, majd ennek felújítását, energetikai korszerűsítését, külső és belső felújítását valósítottuk meg.

A felsorolt tevékenységek együttesen járulnak hozzá a Zrínyi Zöldút életre hívásához, ezen keresztül a térség idegenforgalmi vonzerejének javításához. Azonban a zöldút létjogosultsága és működőképessége elsősorban az azt alkotó helyi szereplők együttműködésén, aktivitásán és főként a térségbe érkező turisták informálásán múlik. Éppen ezért elengedhetetlen a helyi szereplők motiválása és a vendégek információs és kommunikációs támogatása. Jelen pályázati lehetőség megvalósításával a Zrínyi Zöldút hazánk első aktív-turisztikai tevékenységekre alapozott tematikus útvonalává válhatna.

Egyesületünk 2020 évben egy TOP-7.1.1-16-H-ESZA-2019-3.1-002 azonosító számú kiírásban nyertes pályázatot adott be a kulturális és a kreatív iparban szereplő vállalkozások és civil szervezetek együttműködésének fejlesztése címmel. A pályázattámogatást nyert, amelyből a Szigetvári Zrínyi Napok Kézműves Vásárának arculat-fejlesztését, és tevékenységbővítését végeztük el 2021-2022 években.

Sikeresen hajtottuk végre 2019-2021 év során az „Állat-asszisztált terápiák térségi támogatása” című LEADER térségi együttműködési projektünket, amely a szomszédos LEADER térségben lévő Magyarszék, és a nálunk található Szentlőrinc, valamint Szabadszentkirályi Önkormányzatokkal közös megvalósításban működött. A projekt részeként 1 tanéven keresztül zajlottak le a gyermekek számára állatokkal végzett terápiás csoportfoglalkozások Magyarszék-Szentlőrinc-Szabadszentkirály települések általános iskoláiban. 2021.10 hó végére elkészült a projektet bemutató kiadvány. A projekt záróelemként megtartásra került a záró-konferencia időpontja 2021.10.27 volt, és ahol a frissen elkészült kiadvány bemutatása is megtörtént.

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ(ok) stb.

Egyesületünk székhelye Boldogasszonyfa Község Kossuth utca 14 címen található Szolgáltatóház, amit időnként rendezvények lebonyolítására is igénybe szoktunk venni. A településen elnökünk a polgármester.

Munkaszervezeti irodánk egészen 2021 évig egy Szigetváron bérelt irodaházban működött a Deák Ferenc tér 16 szám alatt, de 2021 évtől új helyszínre, az egyesület saját tulajdonában lévő a Szigetvár Dózsa György utca 14 szám alá költözött. Itt jelenleg 1 db, két helyiségből álló összesen 53 nm-es iroda áll rendelkezésünkre, ahol az egyik helyiségben a Zrínyi Túrabázis térségi zöld és aktív turisztikai információs szolgáltatóhely működtetését látjuk el, a másikban pedig munkaszervezetünk működik. A két funkciójú épület helyiségeinek feladat szerinti szakmai tartalmának kidolgozása és megjelenítése jól elkülönül a két tevékenység szerint. Az átköltözés óta egyesületünknek nem kell bérleti díjat fizetnie, a napelemes energiaellátás miatt pedig csak csekély mértékű rezsiköltségünk van. A térségi szereplőkkel történő kapcsolattartásunk alapvetően a szigetvári irodában történik, ami már jól bejáratott, ismert LEADER tanácsadó pont a térségben.

Nyilvánosság egyéb média-eszközei:

Egyesületi saját honlap:

Munkánk kapcsán egy-egy érdeklődő ügyfél, sokszor előbb találkozik honlapunkkal, mint munkatársainkkal, így az egyesület honlapja kiemelt fontosságú belépő-felületünk. Ennek létrehozása és működtetése már a kezdetektől szakmai elvárás volt a HACS- októl, és jelentősége az által, hogy rendszeresen friss, és érthető szakmai és térségi

információkat közöl, folyamatosan növekszik, amely egyre nagyobb számú látogatót is jelent. Jelenleg 33 000 fölötti látogatószámánál tartunk.

Szinergia Egyesület folyamatosan működő honlap címe: www.leaderszinergia.hu és létrehozása, a már működő LEADER egyesület egyik legelső feladata volt. Elsődleges célja a kistérség felé történő információközlés és funkcióit ennek megfelelően kellett kialakítani. Nagyon hamar megértette munkaszervezetünk, hogy milyen előnyökkel jár egy közvetlen web-es „szinergias felület” és a kialakítás kezdetétől arra törekedett, hogy ne csak a központilag előírt, minimálisan szükséges feltételeknek feleljen meg, hanem későbbi tartalmi továbbfejlesztése is, könnyen megoldható legyen. A honlap tehát jó néhány, saját magunk által kidolgozott kommunikációs elemet is tartalmaz.

Minden, munkánkkal kapcsolatos dokumentum megtalálható honlapunkon 2008 évtől, időrendi sorrendben. Külön almenüben megtalálhatóak, az egyes LEADER időszakokra felülvizsgált vidékfejlesztési stratégiáink, azok elkészítésének munkaanyagai, és a közgyűlési elfogadások hivatalos jegyzőkönyvei.

2022 év nyarán egyesületi honlapunkat teljes mértékben megújítottuk, és korszerű design alapokra helyeztük át a fontos adattartalmakat.

Zrínyi Zöldút honlap:

Ezt kiegészítendően 2022 tavaszától elindításra került a Zrínyi Zöldút térségi bemutatását végző internetes honlapunk a www.zrinyi-zoldut.hu címen, amely tematikus felületként a térségünkben található turisztikai és kézműves termékek gyűjtő, és bemutató felülete. Munkánkkal kapcsolatos információk, ezen a portálon is elérhetőek és naprakészek.

Közösségi média jelenlét:

Szervezetünk 2012.05.12 óta jelen van a facebook közösségi portálon, ahol aktuális információkkal látjuk el, az itt megjelenő partnereinket. <https://www.facebook.com/szinergiaegyesulet>. Ennek jelentősége egyre növekszik. például a kézműves kitelepülő rendezvények híre, vagy kiírásra került új pályázatok mindig jelentős megosztást generálnak nálunk.

Végül elmondhatjuk, hogy 2021.12.13 óta a Zrínyi Zöldút kapcsán is működik az egyesület által indított facebook közösségi csoport, amelyen a térségi rendezvények, egyéb aktualitások bemutatását végezzük el folyamatos frissítésekkel. ennek elérési útja a következő: <https://www.facebook.com/zrinyizoldut>

Minden egyesületünkkel, illetve stratégiakészítéssel kapcsolatos döntésünk nyilvános, ezek honlapunkon elérhetőek. Az új honlapunkon is működő „hozzászólás” funkció használatával lehetőség van vélemények elküldésére, hozzászólások megküldésére.

A Facebook-on fenntartott hozzászólás menüben szintén lehet számunkra üzeni, amit pályázati időszakokban sokan ki is használnak és kérdéseket tesznek fel a beadásaikkal összefüggésben.

Egyéb kapcsolat lehetőség, kezelésük:

Ezen kívül irodánkban és székhelyünkön megtalálható írott formában, minden munkánkkal kapcsolatos dokumentum, melyekről beérkező igény esetén - egyesületi költségre - fénymásolatot készíthet bárki.

Ezen kívül minden általunk, a témában megrendezett tájékoztatón lehetőség van megismerni az eddigi tervezés munka állását és észrevételek megtételére – sőt, ez el is várjuk, minden résztvevőtől.

A beérkező javaslatok és észrevételek összegyűjtése a munkaszervezet vezető kötelessége és felelőssége. Ezekről a soron következő Elnökségi, vagy Tervezést Koordináló Csoport ülésen beszámol, és a tervezők a megfontolásra alkalmasakat figyelembe veszik. Ezekről az összegyűjtött időközi javaslatok című táblázat és a TKCS ülések jegyzőkönyvei, a munkaszervezetnél megtalálhatóak.

4. Horizontális célok

4.1 Esélyegyenlőség

A HFS tervezésekor kiemelt szempont az esélytudatosság kifejezése, a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, aktivizálása közösségi akciók, szemléletformálás, amely magában foglalja az esélyegyenlőség, a társadalmi befogadás és a szegénység elleni küzdelem témájú érzékenyítést, kapacitásfejlesztést.

A dokumentum nem közvetít szegregációt, valamint törekszik csökkenteni az egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket. Kiemelt fontosságú a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer: a HACS döntéshozó testületében (amely alatt a Helyi Bíráló Bizottságot értendő) legalább egy nő és legalább egy fiatal személy (legfeljebb 41. életévét

még be nem töltött személy) szerepel. Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékkal élőkre, a gyermekekre és a hátrányos helyzetű csoportokra.

A SZINERGIA LEADER Akciócsoport által készített stratégia hosszú távú célja továbbra is az, hogy csökkenjen a hátrányos helyzetű csoportokkal szembeni előítélet, valamint a településeken olyan közösségi kezdeményezések induljanak el, amik az abban bármilyen módon résztvevő személyek egyéni személyiségfejlődését is szolgálják, továbbá egy adott lakóhelyen az életminőség javulását okozzák. Célunk, hogy alulról szerveződő csoportosulások jöjjenek létre, minél több aktív, önkéntes alapon tevékenykedni képes helyi lakos tevékenykedjen a helyi közösség érdekében. Úgy véljük, éppen ez az esélyegyenlőségi törekvések egyik legfőbb garanciája.

Hosszú távú célunk az is, hogy a hátrányos helyzetű családokban felnövő fiatalok képessé váljanak önmaguk kiteljesítésére, aktív állampolgárokká váljanak, életpályaesélyeik kiszélesedjenek. Továbbá megkíséreljük enyhíteni azt a negatív tendenciát, hogy a vidéki kistelepülésekről kizárólag az elvándorlás legyen a kiemelkedés egyetlen alternatívája.

A szentlőrinci és szigetvári járásokban a roma népesség aránya meghaladja az országos átlagot, és jellemző rájuk, hogy leginkább az amúgy is aprófalvas terület legelmaradottabb zsáktelepülésein élnek. Az elmúlt öt évben a foglalkoztatási helyzet javulása és a reál jövedelem emelkedés eltérő mértékben jelent meg a különböző társadalmi csoportok körében. A tartós munkanélküliséggel sújtott perifériás területeken ez kevésbé volt érzékelhető, illetve elszívó hatást lehetett tapasztalni. Továbbra is vannak a területen szegregálódó „gettósodott” falvak, amelyekben főként az utóbbi évtizedek településpolitikája, továbbá az egyéb gazdasági és társadalmi folyamatok következtében, szinte homogén társadalomszerkezet alakult ki, hiszen itt koncentrálódnak, a minden szempontból leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportok.

A különböző megoldási kísérletek, melyek a területi kiegyenlítődést, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózását hivatottak szolgálni, sok esetben nem érik el céljukat. Úgy véljük ennek oka az, hogy a probléma kezelését egymástól függetlenül, sokszor bizonyos tüneteket pusztán önmagukban állónak tekintve próbálnak megoldani. Ezt a helyzetet kritikussá azt teszi, hogy a Község területének nagy részén gyakorlatilag a minimális gyermekjóléti, oktatási, közművelődési alapszolgáltatásokon kívül más nem található, mert a szétaprózódott önkormányzati rendszer következtében a település saját elemi működtetésén kívül más tevékenységet nem képes felvállalni. Továbbá településeinken viszonylag kevés civil szervezet található, melyek elszigeteltségük és szűkös forrásaik miatt általában nem képesek a hiányzó szolgáltatások kompenzálására.

Térségünkre jellemzően, a szegregálódó települések lakosságában erősen felülreprezentáltak a romák. Ismert, hogy 30-40% -os aránynál már megállíthatatlan folyamatról szoktak beszélni, és ez gyakorlati szempontból már számos településen bekövetkezett, a folyamat pedig több területen is erősödni látszik.

Ugyanennek az éremnek a másik oldala az előregedés, hiszen jelentős probléma az előregedő falvakban, az egyedülálló idősök ellátása, mindennapi szükségleteik biztosítása. Az öregségi index értéke néhány településen meghaladja a hármast is, itt három nyugdíjas jut, egy iskoláskorúra.

Az idős kor gyakran jár együtt olyan betegségekkel, amelyek mozgáskorlátozottságot eredményeznek, de a más fogyatékkal élők is nehezen boldogulnak vidéki környezetben. Az eddigi vidékfejlesztési programokból felújított intézményekben és közösségi terekben az akadálymentesítés nagyrészt megoldott, azonban pont a funkcióhiányos, rossz közlekedési kapcsolatokkal bíró településekről nehéz eljutni olyan helyre, ahol már lehetséges az akadálymentes közlekedés (pl.: körjegyzőség, gyámhivatal, gyermekorvos, stb.).

Kistelepüléseken szinte megoldhatatlan feladat a Gyes-ről, Gyed-ről visszatérő, s különösen a roma nők foglalkoztatása, hiszen sok esetben ezen felül egyszerre még pályakezdők és tartós munkanélküliek is. Számukra a közmunkaprogram egyéni fejlesztés nélkül, nem ad lehetőséget a munkapiaci integrációra. De ugyanez igaz a férfiak nagy részére is, azzal a kitételrel, hogy a feketemunka gyakran komoly tapasztalatot eredményez, de ez nem jelenik meg sem végzettségben, se munkaviszonyban, így aztán az általuk igénybe vehető szociális ellátások köre is, viszonylag szűk.

A kistelepüléseken, de a nagyobbakon is, a pályakezdő fiatalok számára nem sok munkalehetőség adódik, a diplomás fiatalok egyértelműen a városokban találnak megélhetést, de az ipari munkahelyek is oda vonzzák a megfelelő képzettséggel rendelkezőket. Azonban egy jelentős réteg nem rendelkezik piacképes szakmával, illetve nincs meg az a minimális tőke, munkapiaci jártasság, nyelvismeret, kapcsolatteremtő képesség, ami lehetővé tenni a mobilitást. Ez a céltalan élethelyzet magában hordozza a bűnözés, devianciák, szenvedélybetegségek magas kockázatát.

Mindez jól látszik azokon az adatokon, amelyek az elvándorlást mutatják, akinek egy kis tőkéje, bátorsága, kapcsolata, tudása van, az elmegy. Ez viszont további romló humán tőkét, csökkenő termelékenységet és vásárlóerőt eredményez. Ugyanakkor az előző fejlesztési ciklus beruházásai - például a Zöldút program és a kormányzat által is fontosnak tartott kerékpárút fejlesztések a Zselicben - érdemi kitörési pontot jelenthetnek. Erre építve megfelelő marketinggel és a minőséget tanúsító védjegy rendszerrel bővíthető a helyi termékekre irányuló kereslet is. Ez javítja a magas minőségű szolgáltatások arányát a térségben, így erősíti a népességmegtartó erőt, ezzel pedig fékezi a szegregációs folyamatokat.

A Szigetvár és Szentlőrinc körüli falvak a CSOK és a hozzá kapcsolódó támogatási formáknak köszönhetően népszerű ingatlan vásárlási célpontok a fiatal családok körében. Megtartásuk érdekében is fontos a hosszú távon élhető, aktív és befogadó környezet megteremtése.

Ezért is lényeges, hogy a Stratégiában meghatározott fejlesztések hozzájáruljanak a térségben található civil szervezetek megerősítéséhez.

Hiszünk egy olyan alulról építkező fenntartható és komplex stratégia megvalósításában, mely reflektál térségünk olyan fontos problémáira is, mint a közösségi együttműködések hiánya és a mindennapi szinten tapasztalható elítélteesség. Szintén fontos irányvonal, hogy a Stratégiának alkalmazkodnia kell a települési szinten megalkotott Helyi Esélyegyenlőségi Programokhoz, kiemelten kezelve a nemzetiséggel, vagy hátrányos helyzetű csoportokkal rendelkező településeket.

4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A HFS-en keresztül támogatni kívánt tevékenységek által szükséges az érintett területeken a védett természeti és kulturális értékeket megőrizni, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett környezeti kárt és az esélyegyenlőség szempontjából jogszabályba ütköző nem-megfelelőséget legkésőbb a projekt megvalósítása során megszüntetni.

A Helyi Fejlesztési Stratégia a helyi társadalmi igények és elvárások alapján kerül kialakításra, így természetes, hogy a dokumentum teljes egészében a vidéki lakosság aktuális problémáira próbál megoldást keresni és a vidéki társadalom és gazdaság még élő értékeinek megmentésén túl a helyi közösségek már eltűnő együttműködési hajlandóságát hivatott újjáéleszteni. Hozzájárul helyi szinten a környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóság alapelveinek megóvásához, azáltal, hogy értékes örökségként kezeli a térség egyedülálló természeti és mezőgazdasági adottságait, továbbá segíti a térség termék és nyersanyag, energia behozatalának kiváltását. Hozzájárul a globális fenntarthatósághoz, az éghajlatváltozás megelőzése, a biológiai sokféleség megőrzése, a klímareziliencia fejlesztése, valamint a vízkészletek és a termőterületek megóvása terén. Elősegíti a földhasználat strukturális problémáinak megoldását, a környezetkímélő, természet-megőrző mezőgazdasági szerkezetváltást.

Reményeink szerint munkánk elősegíti a vidéki életmód értékeinek megismerését, a kultúra és a hagyományok sokféleségének megőrzését, támogatja a kulturális örökség részét képező építészeti, régészeti, néprajzi, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását, óvja a vidék biológiai sokféleségét és a térség kivételesen magas minőségű környezeti állapotát. Segíti a helyi termékekkel kapcsolatos fogyasztói magatartás javítását és a fenntartható fogyasztási szokások elterjesztését, a helyi termék-előállítás, mint gazdaságfejlesztési potenciál felkarolását, valamint az előállítói és fogyasztói oldal egymásra találását. A stratégia fő irányvonala a vonzó vidéki világ megteremtése, a vidéki életmód javításának elősegítése, a vidék népességmegtartó- és vonzerejének javítása.

A Szinergia Egyesület vidékfejlesztési koncepciójának fontos pillére a természeti értékek védelmének, bemutatásának támogatása, a biológiai sokféleség, a genetikai állomány és a természetes térszerkezet megőrzése, mely tevékenységek a stratégia intézkedéseiben (zöldút) kiemelt jelentőséget kaptak.

A fenntartható életmóddal, fogyasztási szokásokkal kapcsolatos viselkedésminták elterjesztése a támogatott rendezvényeken és előadásokon, elősegíti a helyi értékrendek újjáélesztését, újradefiniálását, ezen kívül jelentősen hozzájárulhat a környezet állapotának megőrzéséhez, a nem megújuló erőforrások igénybevételének, a nyersanyagok és energiahordozók mennyiségének, a szállítási és raktározási igények, a kedvezőtlen mezőgazdasági hatások és szennyezések kibocsátásának minimalizálásához.

Valamennyi meghirdetett intézkedésünk esetében elvárás az értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrások használata, a gazdálkodási tevékenységek során a környezeti eltartó-képesség és a helyi természeti adottságok figyelembevétele.

Röviden összefoglalva, a HFS alapfeladata és legfőbb értéke az, ha igyekszik megteremteni a vidéki lakosság számára a megfelelő megélhetési körülmények elérését, megtanítja a helyi társadalmat ezek kihasználására, a helyi sajátosságok és értékek megbecsülésére, a térség lehetőségeinek fenntartható kihasználására és a vidéki értékrendek, a vidéki öntudat újjáélesztésére. A stratégia megvalósítása elősegíti az ágazati integrációt, a fenntartható közlekedéspolitikát, fenntartható energiapolitika, az ökológiai szemléletű tájgazdálkodás érvényre juttatásán keresztül. A vidéki életminőség javítása szempontjából a helyi gazdaság kisléptékű, fenntartható fejlesztése elősegíthető a helyi piacra jutás, a közösségi önellátás, a helyi élelmiszer-termelést és forgalmazás támogatásán keresztül. A felsorolt eszközök elősegítik a helyben foglalkoztatást, a helyi kisvállalkozások fejlődését, a családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjesztését, támogatják a falusi életmód, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerését.

A vidék egykor európai hírű mezőgazdaságának megmentése érdekében támogatni kell az innovációt és a tradicionalitást is, az újszerű gazdálkodási technikák elterjesztését és a hagyományos termelési módszerek megőrzését, a minőségi agrártermelést, ezen belül a sajátos értékesítésű, egyedi minőségű termékek előállítását a magas hozzáadott értéket előállító gazdálkodási formák, az anyag- és energiatakarékos, tudásalapú termelés és fogyasztás preferálásával.

A HFS intézkedései elősegítik a gazdasági társaságok, az önkormányzatok és a civil szervezetek, sőt a háztáji gazdaságok termelő tevékenységének javítását. A termék-előállítók életre hívásával és megtartásával növelik a termékek sokszínűségét, melyek nemcsak a helyi igények ellátását célozzák.

A vidéki gazdaság szétmorzsolódásának és a vidéki életminőség romlásának okai jórészt a helyi társadalom megosztottságában, a lakosság összetartó erejének megszűnésében, az együttműködési hajlandóság csökkenésében keresendők. Így a vidékfejlesztési stratégiának szintén összpontosítania kell a vidéki lakosság társadalmi megújulására vidék fenntartható fejlesztése, valamint a vidéki térségek leszakadásának mérséklése érdekében.

Az alapvető helyi értékrendek helyreállításához, a vidéki lakosság helyi identitásának megmentéséhez, újbóli kialakításához szükséges a helyi adottságok megismerése és megbecsülése, a helyi értékek megóvása, ezek segítségével a vidéki lakosság társadalmi megújulása.

A társadalmi megújulásnak viszont alapfeltétele a vidéken élők megélhetésének javítása, szegénység leküzdése, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása, a nők, gyermekek, idősek, fogyatékkal élők esélyegyenlőségének biztosítása.

A helyi fejlesztés egyik fő irányvonala a gazdálkodást támogató helyi szellemi kapacitások, szolgáltatások kiépítése, az élelmiszertermelő és fogyasztó egymásra utaltságának felismertetése, a gazdaközösségek és a helyi társadalom kapcsolatának javítása, valamint az erőforrások értékvédő, takarékos, hosszú távú szempontokat szem előtt tartó gazdálkodásának megvalósítása.

A felsorolt irányvonalak betartásával a LEADER szervezet ösztönzi a helyi társadalom, az érintett helyi közösség, a gazdasági, a civil és szakmai szervezetek részvételét a vidékfejlesztési döntésekben, támogatja a vidéki civil társadalom önszerveződését és fejlődését ezzel érve el a térség környezeti gazdasági és társadalmi fenntarthatóságokhoz kapcsolódó céljait. Ennek érdekében a LEADER projektek értékelésénél általánosan elvárásként fogalmazódott meg a környezet megóvásával kapcsolatos vállalásokat tartalmazó projektek előnyben részesítése. Ezen kívül az intézkedések, ahogy a múltban, jelenleg is tartalmaznak a megújuló energiahasznosító berendezések beszerzésére vonatkozó támogatható tevékenységeket. A Zrínyi Zöldút koncepcióján alapuló fejlesztési ötletek támogatásával újabb aktív- és ökoturisztikai fejlesztések valósulhatnak meg a térségben. A tradicionálisan folytatott helyi termék központú vállalkozásfejlesztési támogatások nemcsak a helyi, hanem megyei, sőt országos fenntarthatósági célok megvalósulását segítik elő.

Mindezek alapján egyértelműen látszik, hogy a Szinergia-térség Fejlesztési Stratégiája hozzájárul az Európai Unió éghajlat- és környezetvédelmi normáinak, prioritásainak megvalósulásához.

5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

- Eredményes intézkedések:

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatott ak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása.	VP6-19.2.1.-82-8.1.1-17	105	84	112 920 000	162 984 540
Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása.	VP6-19.2.1.-82-8.1.3-17	239	183	155 760 000	269 364 749
Generációkon átívelő kezdeményezések támogatása	VP6-19.2.1.-82-8.1.7-17	67	54	40 000 000	32 274 629
Helyi fejlesztések támogatása (GF)	VP6-19.2.1.-82-8.1.8-21	76	63	161 000 000	199 055 592
Helyi fejlesztések támogatása (SZF)	VP6-19.2.1.-82-8.1.9-21	61	53	96 401 048	137 191 207

- **Továbbfejlesztendő intézkedések:**

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatott ak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása.	VP6-19.2.1.-82-8.1.4-17	4	4	20 000 000	19 914 104
Tematikus rendezvények, közösségfejlesztő akciók támogatása.	VP6-19.2.1.-82-8.1.5-17	68	59	33 575 863	48 885 412
Helyi identitás-fejlesztés támogatása	VP6-19.2.1.-82-8.1.6-17	50	38	40 000 000	22 205 048

Generációkon átívelő kezdeményezések támogatása	VP6-19.2.1.-82-8.1.7-17	67	54	40 000 000	32 274 629
---	-------------------------	----	----	------------	------------

- **Eredménytelen intézkedések:**

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatott ak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Önkormányzatok és szociális szervezetek gazdaságfejlesztő hatású helyitermék előállításának támogatása.	VP6-19.2.1.-82-8.1.2-17	22	17	108 430 000	25 669 345

Általános megállapítások:

Helyi Fejlesztési Stratégiánk 2008-évi kidolgozásakor helyi közösségünk megfogalmazásában stratégiai célként a „**Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása, továbbá a helyi együttműködések és innovatív megoldások támogatása. Ezeken kívül a népességmegőrző képesség fejlesztése a társadalmi integráció megerősítése nemcsak gazdasági, hanem mentális téren is**” volt kitűzve. Az eltelt 6 év alatt terveinkből sok mindent sikerült megvalósítani, néhány dolgot azonban nem teljes mértékben. A végső hatás vizsgálatok mindenképpen fontos, egy komoly tényezőt szem előtt tartanunk: 2020 évben az egész világot komoly kihívások elé állító COVID pandémia kapcsán gazdasági világválság is elindult, melynek hatásai, a mai napig érezhetőek.

A megnyitott eredeti 7 LEADER felhívásunkban megpróbáltunk olyan irányokat támogatni, amelyekről egyrészt biztosan tudtuk, hogy működni fognak és lesz rájuk igény, másrészt valóban szüksége is van az itt élőknek az ezekben foglalt fejlesztésekre. Mivel már két fejlesztési időszakot lebonyolítottunk, ezért volt arra vonatkozóan tapasztalatunk, hogy mik azok a támogatások, amik más rendszerekből nem, vagy csak nehezen igényelhetőek ezekre a célokra, ez pedig jó alapot adott a valóban hatásos intézkedések összeállítására. Azonban hiába a megszerzett gyakorlat, azért ebben az időszakban is volt mit tanulnunk és korrigálnunk, mert a terveinket részben felülírta a valóság.

LEADER kiírásainkban 4 gazdaságfejlesztési célú volt vállalkozások és adószámú magánszemélyek, illetve őstermelők részére, további 3 pedig szolgáltatásfejlesztési irányultságú volt önkormányzatok, civil szervezetek, és egyházak számára. Ezeket 2021 év közepi végleges bezárásuk után a 2021 év végén kiegészítettük további 2 központi alapú felhívással, amelyek közül 1 szintén gazdaságfejlesztési célú, 1 pedig szolgáltatásfejlesztési irányultságú volt, hasonlóan differenciált pályázói körrel, mint saját felhívásaink esetében. Teljes gazdaságfejlesztési célú lekötésünk 2022.11.15 nappal több mint 631 millió Ft lett.

Felhívásaink között találhatunk nagyon sikeres, nagy számban leigényeltet és olyant is, amiből a pályázatok kis száma miatt, több alkalommal át kellett csoportosítanunk forrást máshová.

Leginkább sikeres felhívásunk a Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása című volt, ahova eredetileg 155 millió Ft összeget allokáltunk és 130 db pályázatot terveztünk támogatni. Ehhez képest a 2021 év közepi zárásáig összesen 239 db beadott és ebből 183 db támogatott kérelem érkezett be rá, több mint 295 millió Ft fejlesztési forrással. Ezzel elmondhatjuk, hogy ez volt a legnépszerűbb felhívásunk az eredetihez képest többszörös túligénnyel.

Új tapasztalat, hogy a korábban népszerű Önkormányzati Start munkaprogramok kiegészítő támogatására megnyitott felhívásunk nem volt megfelelően leigényelve, nem került be rá az általunk tervezett számú igény. Ennek eredeti 108 millió Ft keretét 2020 évtől folyamatosan át is kellett csoportosítanunk más felhívásokra, végső lekötésünk pedig összesen csak 37 millió Ft lett, ebből is több projekt került később visszaadásra. Ennek okát több elnökségi ülésen is

kerestük és az önkormányzatok részéről azt tudtuk felderíteni, hogy ebben a 2018-tól kezdődő időszakban már nem volt meghatározó irányzat a közfoglalkoztatások gyártó-termékelőállító tematikája, sokkal inkább a zöldfelületek karbantartását és egyéb településüzemeltetési feladatokat láttak el az önkormányzati start-programokban részt vevő dolgozók. Ezeknek a támogatására pedig az általunk megnyitott felhívás nem adott lehetőséget, így arra jutottunk, hogy ezt a támogatási irányt a továbbiakban már nem fogjuk nevesíteni

Egy másik új tapasztalat az volt, hogy a 2017-től működő rendszerben nem több körben és körönként rövid-gyors intenzitással jöttek be nagyszámban a pályázatok, hanem egy elhúzódó támogatási időszakban több éven keresztül érkeztek be a kérelmeink, csökkentve ezzel a munkacsúcsokat. Ez véleményünk szerint egy kedvező módosulás volt a korábbi rendszerhez képest, mivel lehetővé tette a kérelmek kevesebb szakember bevonásával történő feldolgozását. Másrészt azonban ugyanez miatt igény lépett fel arra vonatkozóan, hogy egy támogatást nyert pályázó, aki korán beadta a kérelmét és megkapta a támogatást, aztán hamar meg is valósította-elszámolta a projektjét, utána lehetőséget kapjon új kérelem benyújtására is ugyanabban a felhívásban. Ezt kezelendő nekünk is 3 felhívásunkat, erre az ismételt benyújtásra felhívás-módosításokkal alkalmassá kellett tennünk. Ilyent korábban még soha nem kellett csinálnunk.

Mindent figyelembe véve azt gondoljuk, hogy az eltelt 6 év térségünkben mindenképpen aktív pályázati időszak volt, hiszen szervezetünkhöz összesen 691 db támogatási kérelem érkezett be. Ezzel pedig az országosan a második legtöbb pályázatot befogadó LEADER HACS voltunk.

A beérkezett nagyszámú kérelemből azonban meglehetősen sok nem volt megfelelő minőségű, ezért ezek jelentős része elutasításra, vagy visszavonásra került. Továbbá jelentősebb számban voltak ügyfelek, akik kifutottak a 2 éves megvalósítási határidőből, ezért projektjük vagy visszavonásra, vagy IH elállásra került. Ezek egy része már összefüggésben van az előbb említett járvány- helyzettel, és ebben leginkább a térségi rendezvény jellegű projektek voltak érintettek, hiszen gyakorlatilag 1,5 évig nem lehetett ezeket megfelelően lebonyolítani. Ebből következően pedig sok rendezvényes projekt került végül visszaadásra.

Mindezeket a HFS 2. számú mellékletében található 2. számú összefoglaló táblázatban mutatjuk be.

6. Külső koherenciák azonosítása

A tevékenységszintű lehatárolás alapjai:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

A támogatáspolitikai programok koordinációjának két alapvető eleme a lehatárolások meghatározása (a potenciálisan átfedő területek kettős finanszírozásának elkerülése érdekében) és a beavatkozások közti lehetséges szinergiák (egymást erősítő hatások) tudatos tervezése.

A HFS elsősorban a tevékenység, másod sorban pedig a projektszintű lehatárolásokat részesíti előnyben annak érdekében, hogy ne a programszinteken rögzített és így nehezen módosítható, rugalmatlan feltételek határozzák meg egyes felhívások és projektek támogathatóságát, csökkentve annak kockázatát, hogy célcsoportok, fejlesztési igények maradnak finanszírozás nélkül a rugalmatlan szabályok miatt.

Tekintettel arra, hogy a LEADER Programon keresztül támogathatóak olyan projektek, amelyek a léptékük, vagy a tevékenységi körük miatt máshonnan nem juthatnak fejlesztési forrásokhoz, viszonylag kisebb komplementer halmaz értelmezhető az átfedések tekintetében.

KEHOP Plusz

A KEHOP Plusz többek között vízgazdálkodással és katasztrófakockázat-csökkentéssel, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal, klímasemlegességre való igazságos átállással, továbbá körforgásos gazdasági átállással foglalkozik.

A természetvédelemmel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehetne átfedés, mely azonban projektszinten kezelhető.

TOP Plusz

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. Elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat, fejlesztési tematikája ennek kapcsán kiterjed a gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A korábbi szabályozás, mely szerint 10.000 fő feletti településeket a TOP, 10.000 fő alatti településeket a VP keretében támogatnak a programok, jelenleg nem része a szabályozásnak. A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is támogatja a vidéki térségeket. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értéklánc mentén biztosított lehessen a fejlesztések finanszírozása. A szinergia lehetőségek hatékonyabb kihasználása érdekében koordinációs mechanizmust működtetünk a két program között, miszerint a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósításáért felelős szervezetek, a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során vizsgálatra kerül az érintett megye Integrált Területi Programja.

A KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz program közötti lehatárolás

A KAP ST és a TOP közötti lehatárolást megkönnyíti, hogy két program időbeli csúszása miatt a TOP Plusz pályázatok legtöbb esetben jóval előbb megjelennek, mint a KAP kiírások, így ritkán fordulhat elő, hogy két kiírás egyszerre, vagy közel egymáshoz nyílik meg.

EFOP Plusz

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket.

Az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén, tervezetten a termelő-műhelyek kerülnek támogatásra, míg a KAP Stratégiai Terv keretében a társadalmi vállalkozások fejlesztésére allokálnak forrást. A jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is, továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.

GINOP Plusz

GINOP Plusz elősegíti, összhangban a vonatkozó uniós stratégiákkal a magyar vállalkozások technológiaváltásához, digitalizációs és innovációs képességeinek megerősítését, valamint hozzájárul a munkavállalók képzéséhez, termelékenységük és hozzáadott értékük növelése érdekében.

A Partnerségi Megállapodás alapján a vállalkozásfejlesztést a GINOP Plusz támogatja. 2020-tól a GINOP hagyományos vállalkozásfejlesztési támogatásaiban az élelmiszeripari vállalkozások kizárásra kerültek, ezek 2021-2022-ben a VP-ből, 2023-2027-ben pedig a KAP Stratégiai Tervből kaphatnak támogatást.

DIMOP Plusz

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát. A DIMOP Plusz jellemzően országos léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági / vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között. Releváns: a DIMOP Plusz pluszponttal támogatja azokat a fejlesztéseket, amelyek egy, a KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfalú stratégiával vannak összhangban.

IKOP Plusz

Az IKOP Plusz felelős a magyarországi közlekedési helyzet fejlesztéséért, ami magába foglalja a kötöttpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházásokat. Az IKOP Plusz fejleszteni fogja a vidék elérhetőségét is biztosító közlekedési hálózatokat.

Magyar Falu Program (MFP)

A Magyar Falu Program (MFP) a településhálózat több mint 90 százalékát, és a népesség mintegy harmadát adó, 5000 főnél nem nagyobb lakosságú kisvárosok és községek fejlesztését támogatja a következő területeken: vidéki

szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése, vidéki civil közösségek támogatása, kistelepülésen élők lakhatási feltételeinek javítása, alsóbbrendű úthálózat fejlesztése hazai forrásból, valamint falusi mikroállalkozások támogatása uniós (GINOP Plusz-1.2.2-22) forrásból.

A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

Vármegyei Integrált Területi Programok

A baranyai ITP hat prioritás mentén olyan célokat fogalmaz meg, mint a klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, településfejlesztés, települési szolgáltatások, helyi és térségi közszolgáltatások, helyi gazdaságfejlesztések.

A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

7. Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

- Térszerkezeti és környezeti adottságok:

A közigazgatási rendszer átszervezéséből következő változások során nem változott az a tény, miszerint a Szentlőrinci és Szigetvári járásokban 66 település helyezkedik el 899,65 négyzetkilométeren a Nyugat-Mecsek, a Dél-Zselic és az Ormánság kistájak ölelésében. Tagoltságnál fogva a térség domborzati, éghajlati és földrajzi viszonyai sokszínűek.

A Szentlőrinci járásban 21 település található, járási központja Szentlőrinc városa. A Szigetvári járást 45 település alkotja. Itt is csupán egy kisváros található, Szigetvár. Tehát két városról és a körük szerveződő 64 településről beszélhetünk. A kedvezményezett járások besorolásáról 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján a Szentlőrinci Járás a kedvezményezett, míg a Szigetvári Járás a fejlesztendő járások közé tartozik.

Baranya megye és ezen belül a Szigetvári járás az aprófalvas, illetve zsáktelepülések számát tekintve országosan is első helyen áll. A Szigetvári járásban a települések 80 %-a 500 fő alatti település, ez 36 települést jelent. A falvak 13 %-ában, vagyis 5-nél a lakosság száma a 100 főt sem éri el.

A Szigetvári Járásban összesen 23.349 ember él, közülük 10011 Szigetváron, a fennmaradó lakosság él a 44 zömében aprófalvas településen, 1000 lakos feletti, bár korábban 3 is volt, jelenleg már egy sincs közöttük. (KSH 2022) A járás településeinek átlag lakosszáma, Szigetvárt nem beleszámítva 303 Fő/település.

A Szentlőrinci Járásban a lakosság elhelyezkedése ennél kiegyenlítettebb képet mutat. A járás 21 településén összesen 13 719 fő él, ebből e közül 3 település (Bicsérd, Bükkösd, Szentlőrinc) lakossága haladja meg az 1000 főt, 4 településen 500-1000 fő közötti a lakosság, a járás 75 %-át apró, törpefalvas településszerkezet jellemzi. A járás településeinek csaknem 20%-a nem éri el a 100 főt. Szentlőrincen 5.978 fő a lakosság szám enyhén növekvő tendenciában. (KSH 2021)

A LEADER-térség kohéziója több területen is jelentkezik, egyrészt a két járást a 6-os számú főközlekedési útvonal hasonló mértékben metszi ketté. Míg az ettől északi területeken a térség turisztikai vonzerejét jelentő erdős dombvidékek találhatóak, addig déli irányban a magasabb agrárpotenciállal bíró mezőgazdasági művelésű területek helyezkednek el minkét járás esetében, mely természeti adottságok megkövetelik a közös fejlesztési koncepciók kialakítását. Túl ezen mindkét járás területén kiemelkedően magas az apró- és törpefalvak, valamint a zsáktelepülések száma. Ez szintén a hasonló fejlesztési irányvonalak alkalmazását vonja maga után.

- Kulturális erőforrások, társadalom állapota:

A térségben a mai demográfiai jellemzők legfontosabb eleme a két járási székhely meghatározó szerepe. Mivel a jelentős foglalkoztatók Szigetváron vannak a migrációs hatás a kistelepülésekről a járások központi településeire, vagy Pécsre irányul.

A korösszetétel tekintetében feltétlenül meg kell említeni, hogy bár a korábbi évekhez viszonyítva romlott az arány, ennek ellenére még mindig 14,9 %-os a 14 éven aluli lakónépesség aránya, mely a megyei átlagot jóval meghaladja, sőt a régiós, valamint az országos értékeket is túllépi. A 60 éven felüliek aránya 2000 -óta folyamatosan emelkedik, 2013-ra elérte a 20,3 %-ot, bár ez az érték még így is elmarad a megyei, vagy országos átlagoktól. (TEIR)

A térségben a születések száma a folyamatosan csökken. A vándorlási egyenleg utoljára 2001. évben volt pozitív, mélypontját 2011-ben érte el -11,9 ezrelékponttal. (TEIR)

Az akcióterületen élők több nemzetiséghez tartoznak, svábok, horvátok, romák jelentős számban élnek több településen.

A közösség területének bizonyos részein rendkívül magas a roma lakosság részaránya, míg tervezési terület szintjén a 2001. évben arányuk a 4,3 %-ot érte el, ez az érték 2011-ra 7,6 %-ra nőtt, és amely 2022 évre várhatóan tovább emelkedett. Ez mindkét korábbi felmérés időpontjában duplája volt az országos átlagnak, de a megyei értékeket is erősen meghaladta. (TEIR)

A Szinergia Egyesület akcióterületén az előző fejlesztési időszakban (2014-2021) folytatódta a humán fejlesztések, azonban térségi szinten nem összehangolt formában, hanem településenként esetleg néhány települést magában foglaló konzorciumok keretében. A LEADER program célkitűzéseire illeszkedve most a köznevelési intézményeket érintő fejlesztéseket nem részletezve, elsősorban a kistelepülések közösségei számára szolgáltatást biztosító programokat soroljuk fel: a meglévő közösségi házak mellett immár normatív finanszírozással tovább működnek a Gyerekházak, Mozsgón, Teklafaluban, Dencsházán és Patapoklosiban, újonnan létrejött hasonló szolgáltatásokat nyújtó színterek a „Jó Kis hely” nevű programban létrehozott kezdeményezések, Zádorban, Bánfán és Kisdobszán. Sajnos az utóbbi Jó Kis Hely programok nem kerültek be a normatív finanszírozással működtethető intézmények körébe, így a szolgáltatások fenntartása nagyon bizonytalanra vált. Ezek a házak elsősorban hátrányos helyzetű kisgyermekes családoknak nyújtanak komplex szolgáltatásokat, de ezáltal az egész közösséget bevonják a szülőkhöz és a nagyszülőkhöz keresztül.

Új fejlesztési programként jelent meg az akcióterületen a leghátrányosabb 300 kistelepülést megcélzó országos felzárkózást segítő fejlesztési program. Ennek keretében Patapoklosiban, Zádorban, Somogyhatvanban, Zádorban és várhatóan Dencsházán indulnak komplex fejlesztések a Magyar Máltai Szeretetszolgálat koordinálásában, ezzel talán legalább Zádorban azonos intenzitással folytatódhat a megkezdett munka.

Probléma viszont, hogy még ezekkel az újonnan létrejött és a meglévő közösségi színterekkel együtt is nagyon egyenetlen az akcióterületi szinten a lefedettség kulturális és közművelődési szolgáltatások terén. Van, ahol, az iskola és óvoda mellett közösségi ház, tájház, könyvtár és civil aktivitással megszervezett programok is elérhetők (pl.: Szentlászló, Mozsgó, Nagydobsza, Kétújfalu, Somogyapáti, Bicsérd, Királyegyháza, Bükkösd, általában a mikrotérségi központok) van ahol, bár intézmény hiányos kistelepülés mégis van közösségi színtér, és civil szervezet (pl.: Vásárosbéc, Bánfa, Boldogasszonyfa, Iba-fa-Gyűrűfű, Boda, stb,) azonban sajnos sok kistelepülésen nincs meg a stabil infrastrukturális és humán háttér a minimális közösségi élet megszervezéséhez. Ezekben a településeken a megyei könyvtár KSZR rendszerében elérhető programok és eseti pályázatok függvénye a kulturális kínálat minősége és mennyisége. A meglévő színterek és szakmai kapcsolatok azonban egy bár lassan, de bővülő hálózatot alkotnak, ezért a civil szervezetek és az önkormányzatok bevonásával a lefedettség növelése alapvető fontosságú a vidéki lakosság életminőségének javítása szempontjából.

5.számú táblázat: központi fejlesztési programból létrehozott közösségi színterek 2007-2021 között az akcióterületen (saját forrás) lsd. 2 számú mellékletben

A tervezési terület tekintetében, a térségi feladatkörű kulturális intézmény Szigetváron és Szentlőrincen van a Szigetvári Vigadó Kulturális központ, illetve a Szentlőrinci Művelődési Ház és Könyvtár. A szigetvári vigadó jelenleg felújítás alatt áll, a szentlőrinci épület szépen felújított. jó adottságú, szabadtéri színpaddal rendelkezik, mindkét épület alkalmas nagyobb rendezvények, konferenciák, képzések megtartására. A szentlőrinci vásártér, amely a Szentlőrinci Gazdanapoknak biztosít helyszínt, pedig szintén kiváló közösségi tér, akár több ezer fő számára is. Ám ezen kívül több bejárattott megyei és országos jelentőségű gazdasági és kulturális rendezvény is öregbíti a térség jó hírét (Szigetvári Zrínyi Napok, Bicsérdi Burgonyafesztivál, Magyarlukafai Vendelnapi Búcsú, Mozsgói Kakasfesztivál, Somogyhársági Parasztolimpia).

6.számú táblázat: Regisztrált nonprofit szervezetek, ezer lakosra jutó száma, 2012 – 2022-ig (forrás KSH) lsd. 2. számú mellékletben

A térségben a születések száma folyamatosan csökken. A vándorlási egyenleg utoljára 2001. évben volt pozitív, legutóbbi mélypontját 2014-ben érte el -11,4 ezrelékponttal, azóta kisebb nagyobb hullámzásokkal, de folyamatosan negatív. (TEIR)

7.számú táblázat. Elvándorlás és fiatalok aránya a lakónépességben belül (forrás: KSH) lsd. 2. számú mellékletben

- A gazdaság helyzete

- **A térségi munkaerő áttekintése:**

Az aktív munkaerő-piaci bázist jelentő 15-64 éves korosztály foglalkoztatottsági aránya térségünkben 2001. óta érdemben nem változott, értékük messze alulreprezentált az országos átlagot jelenleg sem elérő megyei átlagnak (2018.: 41,3 %, 2021.: 46,3 % a közösségre vonatkoztatva, míg az országos és a megyei értékek 2021-ben jócskán 50 % felett voltak már).

A helyi munkaerőpiac elégtelenségét jól jellemzi a naponta ingázni kényszerülők magas aránya is, mely szintén lényegesen rosszabb képet ad a foglalkoztatottság súlyos és tartós gyengeségéről, hiszen a megyei és országos átlaghoz viszonyítva továbbra is közel hatvan százalékos ezen arány, mely az idősoros adatok alapján még romlott is (2011.: 58,1 %, 2021.: 59,4 %). A munkanélküliségi ráta idősoros alakulása követi a megyei és az országos tendenciát (2011. óta csökkenő értékek), viszont immár 19 éve folyamatosan magasabb - azaz kedvezőtlenebb - értékkel (2001.: 14,4 %, 2021.: 9,9 %). A munkanélküliek körében a tartós munkanélküliekre vonatkozó tendencia az utóbbi években a megyei és az országos trendhez közelített az 50 %-hoz közeli értékkel. Azon háztartások aránya, melyben nincsen foglalkoztatott, valamelyest csökkent az elmúlt években, de még jelenleg is az országos értéknél rosszabb ezen arány a közel 44,5 %-os részarányal. (TEIR)

Szintén az országos és a megyei átlagnál kedvezőtlenebb képet adnak, az alábbi munkaügyi mutatók is:

1. alacsony presztízsűek foglalkoztatási részaránya
2. alacsony képzettségűek (legfeljebb 8 általánost végzettek) köréből kikerült, regisztrált munkanélküliek aránya
3. fiatalok (25 év alatti) regisztrált munkanélküliek aránya

Mindhárom mutató értéke folyamatosan és tartósan magasabb a megyei és az országos átlag értékénél (különösen kedvezőtlen az alacsony képzettségűek magas részaránya: bő 18 %-kal magasabb, mint a legutóbbi megyei és országos átlag).(TEIR)

A kedvezményezett térségként funkcióhiányos kisvárosában (Szigetvár, Szentlőrinc) sem jobb a helyzet: tartósan magas a munkanélküliség, hosszú évekkel ezelőtt megszűntek a korábbi, jelentős foglalkoztatást biztosító munkahelyek (pl. mezőgazdasági nagyüzemek, cipőipar, konzervipar) és helyettük érdemben nem jöttek tömegével önfoglalkoztató vagy néhány főt alkalmazó mikro-vállalkozások. Ugyan az elmúlt években történtek eredmények két nagy vállalkozás (Királyegyháza – LAFARGE cementgyár: 130 fő, Szigetvár: Iron-Tech Zrt.: 200 fő, Kétújfalu környékén kőolajkutak kialakítása 68 fő), azonban hasonló nagyságú foglalkoztatást biztosító új cégek létrejötte, betelepődése nem folytatódott.

A 2020-ban indult COVID járvány súlyosan érintette a közösség egészségét, hiszen az amúgy is országos átlag alatti bolti kiskereskedelem is elszenvedője volt a kereslet drasztikus visszaesésének. A gazdasági válság nem kímélte az építőipart, és az azt kiszolgáló cementgyártást sem. Viszont érdekes módon a térségi turisztikai ágazat nem szenvedett el jelentős visszaesést, köszönhetően a COVID időszak alatt feltámadt hazai falusi turizmus ágazat által generált keresletnek.

- **A térségi ipar áttekintése:**

A klaszteresedés az Iron-Tech Zrt. autóipart kiszolgáló divíziójában jelent meg. A közösséget alkotó két tervezés-statisztikai járás településszerkezeti, gazdasági adottságai továbbra is kevés tartós és biztos üzleti lehetőséget, foglalkoztatást kínálnak az itt élőknek, és nem jelentenek vonzerőt a működő tőke jelentős beáramlásának sem.

Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma évek óta alatta marad a megyei és az országos átlagnak, annak kb. szűk kétharmada, az emelkedés mértéke nem szignifikáns. A működő társas vállalkozások száma az elmúlt években 5 % alatti mértékben emelkedett, azaz érdemben nem változott (2008.: 455, 2010.: 461, 2011.: 482, 2012.: 477, 2021 486). A társas vállalkozások köre tipikusan mikrovállalkozás (2008.: 419, 2009: 430, 2010: 424 db, 2021:447), 10 főt el nem érő foglalkoztatotti átlagléttszámmal. A működő társas vállalkozások közel húsz százaléka az agráriumban érintett, jól jellemezve a térség egyetlen tradicionális termelő ágazatának súlyát. Az egyéni vállalkozások száma csökkenő tendenciát mutat.(TEIR)

A szegénységet, az aprófalvas településekben az iparüzési adó kivetésének lehetetlen mivoltát, jól jellemzi, hogy az egy főre jutó beszedett helyi iparüzési adó mértéke a kedvezményezett területen rendre elmarad, a Baranya megyei átlagtól és az országos átlagtól is. Az aggregát idősoros adatokat vizsgálva megállapítható, hogy a különbség az elmúlt években nőtt, azaz a leszakadás erősödött e téren. A közösség számos kistelepülésén, profitorientált vállalkozás hiányában nincs is értelme ilyen adót kivetni, illetve ilyen bevétellel számolni.

Új térségi ipari ágazatként a Kétújfalu térségében talált kőolaj-mezőre alapozva elindított ásványolaj kitermelés jelent meg a 2015 évektől kezdődően. Ez összesen 5 településünket érinti, ami kedvező folyamatokat indított el

ezek a falvakban a megnövekedett iparüzési adóbevételek miatt. Ezen túlmenően pedig a helyi vállalkozók, illetve munkavállalók egy része is megrendeléshez, illetve jövedelemhez tud jutni ezeken keresztül. Ez a jelenség térségünk egyik legszegényebb mikrotérségét érinti, ami jelentős pozitív hatással van az itt élők lehetőségeire, azonban az igazsághoz tartozik az is, hogy a fűrotornyok kiegészítő berendezései (tárolók, fáklyák) szag, fényszennyezést is jelentenek ezekben az aprófalvakban. Ezek pedig a közvetlen és közvetett gazdasági előnyöket bizonyos mértékig zárójelbe teszik, de összeségében vizsgálva mégis mindenképpen előnyösnek ítéljük meg ezeknek a feltárásoknak és bányászati ágazatoknak térségünkbe érkezését.

- **A térségi mezőgazdaság áttekintése**

A térség agro-ökológiai adottságai kedvezőek, de ez elsősorban a 6-os főúttól délre elterülő területekre vonatkozik, amely körülbelül a területünk felét foglalja magában. Az úttól északra fekvő, zömében dombosabb, erdősültebb területek már inkább állattenyésztési, erdészeti, illetve turisztikai céllal hasznosíthatóak.

A rendszerváltás után mindkét járásban elkezdődött a nagyüzemi földek magánosítása, kisparcellákra bontása. A folyamat a birtokstruktúra elaprózásához vezetett, ami egészen a 2000-es évek elejéig tartott. Ekkortól azonban már elkezdődött a területek újbóli koncentrációja, elindult egy új birtokos réteg felemelkedése. A megművelt területméret az gazdaságosság és a mezőgazdasági művelőeszközök folyamatos modernizálódása (precíziós művelés), és áruk jelentős emelkedése hatására folyamatosan nő. Ez a tendencia az elmúlt 10 évben tovább fokozódott, ami együtt jár azzal is, hogy egyre kevesebb kézben lévő földterületek megműveléséhez egyre kevesebb ember kell. A településeinkre jellemző, hogy a falu határában megművelhető földterület jellemzően 5-10 birtokos kezében összpontosul, akik egyre nagyobb táblaméreteken, szinte kizárólag mezőgazdasági árú-termelést végeznek, nagyüzemi módon. Ez a koncentráció azonban a térségi foglalkoztatásban egyértelműen negatívan ható trend.

Az agrárium szántóföldi nagyüzemre vonatkozó ágazata tehát térségünkben jól működik, mert korszerű erő és munkagéppark mellett egyre több modernizált terménytároló és -szárító kapacitás áll rendelkezésre, és országosan is kiemelkedő termésátlagok jellemzőek felénk.

A másik mezőgazdasági ágazat, vagyis a nagyobb munkaerő igényű kertészeti kultúrákhoz tartozó területen azonban nem áll jól a térség, hiszen kertészeti közepméretű üzem egyedül Szigetvárok található a Szegedi székhelyű Szeszikó Zöldség-, Dísznövénytermelő és Kereskedelmi Kft szigetvári kertészete, amely országosan is értékelhető szintű paradicsom termelő telep. Ezen kívül azonban csupán egy-két kis-közepes méretű gyümölcsös ültetvény található térségünkben, ebből az ágazatból.

Állattenyésztési ágazat volumene szintén jelentős mértékű csökkenést szenvedett el, a 80-as évektől kezdődően. A korábbi nagy állattartó gazdaságok (Szigetvári Állami Gazdaság, Szentlőrinci Állami gazdaság) privatizálása óta folyamatos csökkenést mutatott az itt előállított állati produktumok mennyisége. A térségben korábban még jelentős számban megtalálható szarvasmarha állomány mára szinte teljesen eltűnt. Még a korábban nagyszámú fejős, illetve hízómarhát tartó falvakban is csak mutatóban van néhány állat.

A magyar mezőgazdaság egyik régi problémája az alacsony feldolgozottsági fok, ez a tendencia sajnos a rendszerváltás utáni élelmiszeripari összeomlást követően, csak nagyon lassan emelkedik. Ez térségünk esetében szintén megtalálható, alapvető probléma, és ezt a helyi kézműves élelmiszerek előállítására csak nagyon kismértékben befolyásolja kedvező irányban. Régóta tudott, hogy a mezőgazdasági alapanyag-előállítás feldolgozásához kapcsolódó élelmiszer feldolgozóipar folyamatos fejlesztése elengedhetetlen lenne. Sajnos ezen a problémán HFS-ünk csak nagyon kismértékben tud segíteni.

Fenti tendenciák egyik látványos eredményeként a kétezres évektől a regisztrált őstermelők száma jelentősen csökkent, több mint négyszáz személy került ki, ebből a körből (2022-es adatok szerint 1902 fő őstermelő van regisztrálva a két járásból, Szigetvár Várost figyelmen kívül hagyva, ahol további kb 480-490 fő őstermelő működik.

- **A térségi turizmus áttekintése:**

Az elmúlt évek eseményei átrendezték a turizmus kínálati és keresleti oldalát, a 2020-ban kitörő világvárvány során emberek ezrei indultak el, hogy egyedül fedezzék fel a természetet, keresték az eldugott helyeket, ahol biztonságban érezhették magukat. Elmondható tehát, hogy az aktív turizmus felértékelődése zajlott és zajlik a mai napig. A 2022-ben, a szomszédos országban kitört háború következtében komoly energiaválság alakult ki, mely a szolgáltatókat és a fogyasztókat is komoly mértékben sújtja, az infláció pedig jelentős mértékben csökkenti az emberek diszkrecionális jövedelmét.

Mint tudjuk a turizmus multiplikátor hatása pozitívan befolyásolja adott település, vagy térség gazdasági helyzetét, ezzel olyan települések gazdasági versenyképessége is javulhat, amelyek más ágazatban kevésbé sikeresek. A vidéki turizmusfejlesztés kapcsán kiemelendő fontosságú, a térség települései közötti partnerség megteremtése. Alulról szerveződő, helyi erőforrásokon alapuló fenntartható és önfenntartó fejlesztésre van szükség, mely a működési terület településeit egységként kezelve alakítja ki, a turisztikai kínálatot. Ebben a munkában egyesületünk szeretne a 2021-2027 –es tervezési ciklusban is, aktívan közreműködni.

Egy térség turisztikai kínálata, az alábbiakkal jellemezhető: 1.) turisztikai infrastruktúra kiépítettsége, 2.) turisztikai vonzerők állapota, 3.) turisztikai szolgáltatások minősége

1.) A turizmusban alapvető követelmény a megfelelő színvonalú infrastruktúra megléte. Ha egy attrakció csak nehezen közelíthető meg, akkor az nagyon nehezen tud hasznosulni az idegenforgalom számára. Az infrastruktúrát tekintve térségünk kevésbé kiépítettnek mondható. A működési területhez tartozó települések jelentős része nehezen megközelíthető zsáktelepülés, emiatt jelenleg leginkább a személygépjárművel érkező turistákra lehet alapozni, tömegközlekedéssel nehéz a térségünkbe való eljutás. A folyamatosan felértékelődő kerékpáros turizmus aspektusából elmondható, hogy hiányzik a térség kerékpáros infrastruktúrájának gerincvonala. A Kaposvár-Szigetvár kerékpárút megépítésével hiánypótló gerincútvonal jöhet létre a Zselicben, mely lehetőséget ad a zsáktelepülések turisztikai értékeinek hasznosítására és utat nyit az EuroVelo 13 kerékpárút dráva-menti szakasza felé is. A térségi turisztikai szereplők összefogása, az itt fellelhető látnivalók összesítése megkezdődött a Zrínyi Zöldút projekt révén, mely lehetőséget nyújt a fejlesztésre, a közös stratégia megalkotására és az erős turisztikai marketingtevékenységre.

2.) A turisztikai attrakciók állapota vegyes képet mutat. A térség jelentős turisztikai potenciállal rendelkezik, ugyanakkor a kimagasló, országos érdeklődésre is számot tartó attrakciók száma alacsony és a legtöbbjük, a nem a tervezési területünkön lévő Szigetváron található. A térség kistelepülésein az elmúlt időszakban látványos, ám pontszerű turisztikai fejlesztések zajlottak le. A térségben komoly lehetőséget rejt magában az öko- és az aktív turizmus fejlesztése. Az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ jelenleg érvényes Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégiájában, a működési területünk jelentős részét lefedő Zselicet hazánk aktív turisztikai fejlesztési térségei közé sorolta. A terület jövőbeni, még komoly lehetőségeket magukban rejtő turisztikai termékei az aktív turizmussal szorosan összefüggő kulturális turizmus, az örökségturizmus és a vallási turizmus, a gasztro- és borturizmus lehetnek, ám ehhez a turisztikai összefogások koordinálására, a tematikus utak továbbfejlesztésére és programcsomagok kialakítására volna szükség.

3.) A turisztikai szolgáltatások kiépítése folyamatban van és fontos, hogy a jövőben, a vonzerőkön kívül növekvő számú, megfelelő minőségű szolgáltatás álljon a látogatók rendelkezésére.

7.2 SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek:
<ul style="list-style-type: none"> • Vonzó természeti környezet mindkét járás északi területein, jelentős kiterjedésű erdőterületek és vizes élőhelyek, gazdag biológiai sokszínűség. • Megújuló energiaforrások tekintetében kedvező hidrogeológiai és geotermikus adottságok. • Szentlőrinci vasúti csomópont. • 6-os számú főközlekedési útvonal kettészeli a térséget. • Magas agrárpotenciállal rendelkező területek mindkét járás déli területein. • Jelentős erdőterületek és erdőművelés hagyománya mindkét járás északi részén. • Jelentős ipari beruházások a térségben (Szigetvár, Királyegyháza). • Feltárt, és hasznosításba vont kőolajvagyon, Kétújfalu térségében. • Országos szinten is magas pályázati aktivitás. • Aktív korú lakosság aránya 67,41 %, magasabb az országos átlagnál. <p>részletes folytatását lsd. 2. sz. mellékletekben</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A természeti környezet turisztikai szempontú kihasználtsága nem megfelelő. • Rossz minőségű és hiányos úthálózat. • Romló színvonalú tömegközlekedés. • A térség gazdasági teljesítőképessége az országos átlagtól jelentős mértékben elmarad. • Turisztikai szálláshelyek, szolgáltatások száma és kihasználtsága a fejlesztések ellenére is alacsony a térség turisztikai vonzerejéhez képest. • Előregedő népesség, alacsony születésszám. • Apró- és törpefalvas, szétaprózott településhálózat. • Magas a zsáktelepülések száma. • Előnytelen munkaerő piaci mutatók, magas a tartós munkanélküliek aránya. <p>részletes folytatását lsd. 2. sz. mellékletekben</p>

Lehetőségek:	Veszélyek:
---------------------	-------------------

<ul style="list-style-type: none"> • Természeti sokszínűség, védett természeti területek. • Természeti környezettel rendelkező zsáktelepülések magas száma. • Térségen belüli jelentős földúthálózati kapcsolatok. • Helyi termékek viszonylag magas száma, helyi termék-előállítók magas aktivitása. • Meglévő, de ki nem használt turisztikai vonzerők, turisztikai potenciál. • Meglévő szálláshelyek, falusi vendéglátók, ökoturisztikai attrakciók. • Térségi hagyományok jelenléte. • Foglalkoztatottságot növelő képzésekhez szándék és helyszínek rendelkezésre állnak. <p>részletes folytatását lsd. 2 sz. mellékletekben</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A biodiverzitás leépülése, természeti területek kiterjedésének csökkenése. • Közlekedési infrastruktúra fejlesztés elhúzódnása, behozhatatlan lemaradást okozhat. • A bekötő utak állapota romlik, több kistelepülés tömegközlekedési összeköttetése megszűnik. • A tőkebefektetések továbbra is elkerülik a térséget. • Csökken a vállalkozói kedv a kedvezőtlen gazdasági folyamatok hatására. • Az ágazat további jövedelmezőségének romlása. Egyre kevesebb foglalkoztatás az ágazatban. • A kritikus helyzetű csoportok (mélyszegénységben élők, tartósan munkanélküliek) társadalmilag periférikus helyzete rögzül. • Fiatalok elvándorlása, falvak elnéptelenedése. <p>részletes folytatását lsd. 2 sz. mellékletekben</p>
---	---

LEADER térségünk tipikus példáját mutatja a jelentősebb tranzitforgalomtól elzárt térségeknek azok minden előnyével és hátrányával. A korábban meghatározó (könnyű- és feldolgozó-) iparágak csak elenyésző mértékben maradtak fent, manapság nem jelentenek nagytömegű foglalkoztatást és beszállítói hálózatot sem tartanak fent. Az ország központi részétől távol lévő terület szoros közelségben fekszik Horvátországhoz, közvetlen határátlépője azonban nincs. Természeti környezete változatos ezáltal alkalmas intenzív, és extenzív mezőgazdasági termelésre, ez mellett turisztikai hasznosításra is. Lakóközössége többnemzetiségű aprófalvas településeken él 2 központi fekvésű városa körül. Térségünk erősségei és gyengeségei is fenti feltételrendszerből fakadnak, hasonló lehetőségekkel és hátrányokkal, mint a környékünkön található más LEADER térségek.

A SWOT-analízis megállapításait elemezve és összegezve, a következő stratégiai irányvonalak kerültek meghatározásra:

Térségi termékek előállításán és feldolgozásán alapuló gazdaságfejlesztési tevékenységek.

Turisztikai, ezen keresztül a gazdasági potenciál erősítése a szereplők közötti együttműködések kialakításával.

Térségi és helyi közösségfejlesztés, nemzeti és nemzetiségi identitástudat fejlesztése.

Társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás, szegregáció megállítása, lassítása.

Térségek közötti és határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősítése.

8. A stratégia beavatkozási logikája

A beavatkozási logika LEADER vonatkozású rövid összefoglalása

A LEADER beavatkozás a HFS-en keresztül, az SO8 vonatkozásában megállapított számos szükséglet kielégítéséhez hozzájárul. A KAP ST-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi az ország vidéki térségeit lefedő LEADER hálózatot, amely helyi ismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és program végrehajtói tapasztalattal rendelkező helyi erőforrást biztosít a helyi fejlesztésekhez. Ugyanakkor veszélyként említi ezen erőforrás további erodálódását. E két megállapításra épül az a szükséglet, amely a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásához szükséges helyi szintű emberi erőforrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítését szolgálja a LEADER beavatkozás működési és animációs keretéből finanszírozott helyi akciócsoportok hálózata.

A SWOT elemzésben erősségként szerepel, hogy a LEADER a vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kisléptékű, a helyi szükségletekre szabott fejlesztési forrást biztosít. Az elemzés gyengeségként említi a LEADER források korlátosságát, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terheit. A fenti erősségre és gyengeségre épül az a szükséglet, amely a helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztéseket és az ehhez szükséges forrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítéséhez járul hozzá a LEADER helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása.

A SWOT elemzésben gyengeségként szerepelnek a vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei. Erre reagál az a szükséglet, amely az életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztését teszi szükségessé. A korábbi évek tapasztalatai alapján a LEADER programnak fontos célja a vidéki élettér fejlesztése a szolgáltatások és az azokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra fejlesztésével, valamint a helyi kötődés és a közösségi kapcsolatok erősítése a közösségeket aktivizáló programokkal és az ahhoz szükséges környezet fejlesztésével. Az Európai Unió vidéki térségeinek hosszú távú jövőképevel összhangban a fenti célok elérése érdekében – elsősorban tudásátadással, jó gyakorlatok bemutatásával – ösztönözni szükséges a társadalmi innovációt és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználását.

8.1 A stratégia jövőképe

A megvalósított HFS segítségével az elmúlt évek negatív behatásainak ellenére is a térség vonzerejének, népességmegtartóképeségének növekedését szeretnénk elősegíteni. Célunk az erősödő helyi gazdaság elősegítése, mely **életképes vidéki vállalkozások, termelők és termék-előállítók tevékenységének következtében fejlődik, a vonzó vidéki környezet, az élhető kistélepülések fenntartásának támogatása a helyi lakosság és nonprofit szervezetek érték- és érdekrendszere mentén és az együttműködő és együtt gondolkodó-gondoskodó, tudatos kisközösségek fejlesztése** a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklődése és fiatalok tudatossági szintjének emelése, helyben martadási affinitása alapján.

8.2 A stratégia célhierarchiája

Az akciócsoport elmúlt programozási időszakok alatt végzett tevékenysége során térségi kitörési pontként azonosította, a helyi termékek előállításának és piacra juttatásának lehetőségét, ám ezen kívül nagyon fontos feladat a természeti környezet lehetőségein alapuló helyi együttműködések és innovatív megoldások támogatása. A térséget érintő legfontosabb mérőszám a lakosságszám. A népességmegőrző képesség fejlesztése, a társadalmi integráció megerősítése nemcsak gazdasági, hanem mentális téren is elengedhetetlen. Éppen ezért kerültek az alább felsoroltak megfogalmazásra.

A legfontosabb célok:

- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása;
- a fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése;
  - okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése

A SWOT-analízis alapján beazonosított legfontosabb célok a helyi termék előállításán és piacra juttatásán, a térségi szereplők közötti együttműködésekben a helyi identitás megőrzésén túl a társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás csökkentését és a térségek közötti és határokon átívelő gazdasági, kulturális és idegenforgalmi kapcsolatok kialakítását célozzák. ezen túlmenően a vidéki térségek informatikai fejlesztése.....

Helyi termékek és turisztikai szolgáltatások fejlesztése:

A térségben található számos helyi termék előállító, és a helyi alapanyagokban fellelhető erőforrások hozzájárulhatnak a térségi gazdaság működéséhez, mivel a helyi termék előállítás nemcsak direkt, hanem indirekt gazdasági fejlődést is generálhat a térségi turizmus fellendülése által.

Helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása:

A térségben számos turisztikai és egyéb szolgáltatás működik, melyek tevékenységüket egyedül folytatják. Tevékenységük rendszerbefoglalása jelentős vendégforgalom növekedést generálna a térségben. A térségi szereplők közötti együttműködések, tematikus turisztikai útvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának támogatása, hálózatosodások kialakulásának elősegítése fontos feladat főként a Szinergia-térség északi, magas turisztikai potenciállal rendelkező területei esetében.

A fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése:

A térség nemzetiségek tekintetében meglehetősen sokszínű, a nemzetiségi csoportokra, az ifjúsági és nyugdíjas kezdeményezésekre alapozott közösségfejlesztés nemcsak kulturális, hanem gazdasági téren is fejlődési lehetőséget biztosíthatna. A helyzetelemzés alapján egyértelműen látszik, hogy az apró- és törpefalvas, sőt zsáktelepülési jellegből és a fejlesztendő járási adottságokból adódó szegregációs és elszegényedési folyamatok lassítására, megállítására és esetleges visszafordítására van szükség a térségi lakosság életminőségének javítása, a fiatalok helyben tartása céljából.

Okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése: amelyek modern technikai berendezések (okostelefonok, táblagépek), illetőleg bárki számára hozzáférhető applikáció segítségével teszik láthatóvá használhatóvá térségi-települési funkciókat és attrakciókat

9. Cselekvési terv

A térségi kutatások során az alábbi fő szükségletek felismerése történt meg:

- *Térségi termékek feldolgozottság fokának, piacra juttatásának javítása (SWOT-analízis: Erősségek, Gazdaság, Helyi termékek viszonylag magas száma, helyi termék-előállítók magas aktivitása; A térség rendelkezik zöldség és gyümölcsstermesztési hagyományokkal; Erősségek, Gazdaság, Fogadókészség helyi termékek előállítására és piacra juttatására).*

A térségben fellelhető agrárpotenciál következtében több térségi vállalkozás, önkormányzat, szociális szövetkezet, valamint magánszemély folytat mezőgazdasági termelő tevékenységet. A termékek feldolgozottsági fokának javítása lehetőséget biztosít az áruk piacra juttatására, valamint az ebből származó bevételek növelésére, végső soron a térségi foglalkoztatottsági helyzet javítására. A feldolgozott termékek piacra juttatásának elősegítése további termelése és feldolgozási potenciált generál a településeken, megteremtve ezzel az esetleges együttműködési lehetőségek alapjait a közös áruterelés és forgalmazás kritikus tömegének eléréséhez.

- *Térségi szereplők közötti együttműködések kialakítása, tematikus útvonalak létrehozásával (SWOT-analízis: Erősségek, Gazdaság, Tematikus túraútvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának lehetősége; Meglévő, de ki nem használt turisztikai vonzerők, turisztikai potenciál, Meglévő szálláshelyek, falusi vendéglátók, ökoturisztikai attrakciók).*

A LEADER-térség északi részén egy közúti hálózattal nem ellátott, ám turisztikai szempontból frekvenciált terület található a zselici dombok erdőségei között. A területen számos kis turisztikai szolgáltató működik, melyeknek közös útvonalra fűzése lehetőséget biztosítana jelentősebb vendégszám térségbe vonzására és helyben tartására.

- *Helyi, nemzeti és nemzetiségi identitástudat fejlesztése, helyi természeti és mezőgazdasági értékek fenntarthatóságának, bemutathatóságának fejlesztése (SWOT-analízis: Erősségek, Társadalom, demográfia,*

Kulturális sokszínűség, kulturális hagyományok; Erősségek, Természetföldrajz, Vonzó természeti környezet mindkét járás északi területein, jelentős kiterjedésű erdőterületek és vizes élőhelyek, gazdag biológiai sokszínűség).

A 2014-2020-as programozási időszak alatt a térség lakosságszáma, az országos trendeknek megfelelően, de sajnálatos módon csökkenő tendenciát mutatott. A térségi lakosság megtartása alapvető szempont egyrészt, mint monitoring mutató, másrészt, mint a helyi értékteremtés és gazdaságfejlesztés első számú erőforrása. A térség képességmegtartó népességének megerősítése, megőrzése a helyi identitás fejlesztésének eszközével tűnik lehetségesnek.

- *Innovációs eszközök a társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás, szegregáció megállítása érdekében (SWOT-analízis: Gyengeségek, Társadalom, demográfia, Előnytelen munkaerő piaci mutatók, magas a tartós munkanélküliek aránya; Munkalehetőségek hiánya).*

A rurális térségeket sújtó kedvezőtlen társadalmi tendenciák az apró- és törpefalvas térségben a zsáktelepülések magas száma miatt és az elégtelen infrastrukturális háttér miatt fokozottan jelentkeznek. A negatív folyamatok csökkentése érdekében elengedhetetlen az előállt helyzet kezelése, melyet főként közösségi összefogáson alapuló humán erőforrás-fejlesztés eszközével érhetünk el.

- *Térségek közötti és határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősítése (SWOT-analízis: Erősségek, Társadalom, demográfia, Horvátország közelsége, határ menti, együttműködések lehetősége).*

A térség bizonyos települései nagy hagyományokkal rendelkeznek a határon átnyúló gazdasági és társadalmi együttműködések terén. Az akciócsoport jelentős energiákat fordított az elmúlt évek során a térségek közötti együttműködések kialakítására, melyek pozitív hatása részben már jelentkezik a térségben. A hasonló együttműködési formák felkarolása segítséget nyújthat a térségben élők megélhetése számára.

9.1 Az intézkedések leírása

1) **Az intézkedés megnevezése:** **Helyi termékek előállításának és piacra jutásának, valamint a LEADER-térségi falusi, aktív és öko-turizmus fejlesztésének támogatása**

2) **Specifikus cél:** • helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése; • helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása;

3) **Indoklás, alátámasztás:** A térségben régebbre nyúló hagyománya van a kézműves tevékenységeknek, és az élelmiszer jellegű, helyi termékek előállításának. Erre a lakosság részéről is fogadókészség van. Térségi központtal működik a megye legnagyobb kézműves érdekképviseleti szervezete a Kaptár Egyesület. Kézműveseinek nagy része a LEADER-térségen belül él. Helyi rendezvényeken, jelentős számban árúsítják termékeiket. A turisztikai szolgáltatások kapcsán: az akcióterületen, különösen a Dél-Zselici tájegységben magas a falusi, az aktív és az öko-turisztikai potenciál, ami fontos kitörési pont az elvándorlással, elöregedéssel, magas munkanélküliséggel sújtott falvakban. Szórványosan már most is számos falusi turizmussal foglalkozó vállalkozás kínál szolgáltatásokat, amelyeket programokkal, helytörténeti gyűjteményekkel a turizmusban rejlő lehetőségeket felismerő civil szervezetek és önkormányzatok egészítenek ki. Erre vonatkozóan elkezdődtek már szervezési munkák és elindult a hálózatosodás támogatása, de továbbra is hiányzik azonban az egységes térségi marketing, program- és szolgáltatás szerkezet kialakítása és országos rendszerekbe való közvetítése. A helyi termék előállítás támogatása, illetve a turisztikai ágazat fejlesztése is a helyi gazdaság erősödését eredményezi, így továbbra is szükséges ezeknek az ágazatoknak LEADER forráshoz jutásának fenntartása.

4) **A támogatható tevékenységek meghatározása:**

Az intézkedés támogatja a helyi termékek előállítói számára a termeléshez, a falusi-, aktív- és öko-turisztikai szolgáltatók számára szolgáltatásuk minőségi fejlesztéséhez szükséges infrastrukturális adottságok létrehozását:

- Új épület építése
- Épületfelújítást,
- Épület bővítése, korszerűsítése,
- Kisléptékű infrastruktúra fejlesztését
- Fenntartható energiaellátást szolgáló berendezések telepítését

Továbbá támogatja a helyi termék előállítók számára a magas minőségű és feldolgozottsági fokú termékek előállítását szolgáló, illetve a falusi-, aktív- és öko-turisztikai szolgáltatók számára a minőségi szolgáltatás nyújtásához szükséges:

- Eszköz- és gépbeszerzéseket,

Ezen kívül mindkét csoport számára támogatja, a piacra jutást segítő:

- Marketing tevékenységeket, (marketing-reklámfilm, kiadvány, website-létrehozás és fejlesztés, reklámanyag)
- A LEADER térség és saját munkájuk, szolgáltatásuk bemutathatóságát elősegítő szakmai turisztikai szolgáltatások igénybevételét (túraszervezés és vezetés, útvonalbejárás és kijelölés).

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

Az intézkedés keretein belül kizárólag helyi terméknek, vagy kézműves terméknek minősülő termékek előállítására, valamint falusi aktív és öko-turisztikai szolgáltatásra illetve ezeknek piacra jutását támogató tevékenységek végzésére igényelhető támogatás. (lásd kiválasztási kritériumok fogalommagyarázatában.) Egyéb, a definícióknak nem megfelelő termék előállítására, illetve szolgáltatás fejlesztésére, illetve ezzel kapcsolatban végzett marketing és hálózatosodást támogató tevékenységekre, nem vehető igénybe.

Továbbá nem támogathatóak jelen felhívásból azon projekteket, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán – támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HFS-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi fejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával.

7) A jogosultak köre:

- Természetes személyek, őstermelők
- Egyéni vállalkozó
- Jogi személyiségű vállalkozások (mikrovállalkozások)

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági feltételek:

Alapvető kritériumok:

- fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság,
- projektterv minősége,
- a működési terület környezeti, gazdasági és társadalmi jellemzőit,
- a közösség bevonásának módja (projektgyűjtő adatlapok, stb.),
- humán erőforrás.

9) Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 152 440 200 Ft
- b) a támogatás intenzitását; 65%
- c) a projektméret korlátait; 300 000-6 000 000 Ft
- d) a támogatás módját hagyományos költségelszámolás

10) **A felhívás meghirdetésének tervezett ideje:** 2024. I. félév-2026. II. félév

11) **A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam:** 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- a. Támogatott projektek száma: 42-95 db
- b. Támogatott kedvezményezett:

- Óstermelők: 12-20 db
- Mikrovállalkozások: 12-50 db
- Természetes személyek: 8-10 db
- Önálló tevékenységet végző magánszemély: 10-15

1. Az intézkedés megnevezése: Mikrovállalkozások támogatása.

2. Specifikus cél: • helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;

3. Indoklás, alátámasztás:

A LEADER térségben alacsony a gazdasági aktivitás. A helyi vállalkozások alacsony foglalkoztatottsággal bírnak. Rossz tőkeellátottságukból fakadóan, egyéb fejlesztési forráshoz való jutásuk is csak korlátozott mértékű, kiszorulnak a legtöbb gazdaságfejlesztési programból, mert legtöbbször, az azok által támogatott legkisebb beruházási méret, is túl magas számukra. A térség lemaradása konzerválódni látszik, mivel a korábbi gazdaságfejlesztési projektek hatása csak időleges és parciális volt, valamint a legutóbbi COVID járványból, illetve az energiaárak drasztikus növekedéséből fakadó gazdasági válság kedvezőtlen hatásai erőteljesen érvényesülnek a vidéki területeken.

A térségi mikrovállalkozások számára szükséges kis mértékű támogatások ágazati operatív programokból nem lehetségesek, így szükséges számukra könnyen hozzáférhető támogatások biztosítása.

További cél a vállalkozói aktivitás növelése, a versenyképesség, a foglalkoztatás-bővítése, és a helyi szereplők képzettségének emelése, szakmai és üzleti információ-átadás támogatása, illetve a helyi munkaerő-piaci igényre alapozott képzések lebonyolítása, végül pedig marketing tevékenységek megvalósítása.

4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

Az intézkedés támogatja, a helyi gazdasági szereplők termelő és szolgáltató tevékenységén alapuló:

- Eszközbeszerzéseket, és gépbeszerzéseket
- Fenntartható energiaellátást szolgáló berendezések telepítését
- Marketing szolgáltatások
- Képzések
- Minősítések igénybevétele.
- Immateriális javak beszerzését

5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Mezőgazdasági tevékenység végzésére irányuló beszerzések

6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

Az intézkedés keretein belül kizárólag az a fejlesztés részesülhet támogatásban, amely innovativitása révén, gazdasági hatását tekintve valamilyen hozzáadott értéket képes felmutatni.

Továbbá nem támogathatóak jelen felhívásból azon projekteket, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán – támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HFS-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi fejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával

7. A jogosultak köre:

- Egyéni vállalkozó
- Jogi személyiségű vállalkozások (mikrovállalkozások)

8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Alapvető kritériumok: -

Jogosultsági feltételek:

- a térség szempontjából újszerű, innovatív megoldások,
- fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság,
- projektterv minősége,
- a közösség bevonásának módja (projektgyűjtő adatlapok, stb.),
- humán erőforrás.

9. Tervezett forrás:

e) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás 152 553 978 Ft

f) a támogatás intenzitását; 65%

g) a projektméret korlátait; 300 000 Ft- 4 000 000 Ft

h) a támogatás módját hagyományos költségelszámolás

10. A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. I. félév-2026. II. félév

11. A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam. 24 hónap

12. Kimeneti indikátorok:

a. Támogatott projektek száma: 60-120 db

b. Támogatott kedvezményezett mikrovállalkozások: 60-120 db

1. Felhívás címe: Helyi közösségi kezdeményezések támogatása. Rendezvények, képzések, táborok megszervezésének, helyi értékek megjelenítésének támogatása.

2. Specifikus cél:

• A fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése

3. Indoklás, alátámasztás: A térség településein, nem kis részben az előző fejlesztési ciklus eredményeire támaszkodva, igen változatos közösségi aktivitás tapasztalható. Az önkormányzati és civil szektorban kialakult egy hagyományos rendezvénystruktúra, amelyet a térségi hatókörű rendezvények mellett (Mozsgói Kakasfesztivál, Magyarlukafai Vendel-napi Búcsú, Bicsérdi Burgonyafesztivál, Somogyhársági Parasztpárhaj), a kistelepüléseken rendszeresen megtartott helyi közösségek számára rendezett programok jellemeznek. A rendezvények a helyi termelők számára bemutatkozási lehetőséget a jelentenek, a civil szervezetek számára pedig aktivizáló, utánpótlást biztosító lehetőséget. Ezzel együtt egyre nagyobb igény mutatkozik a helyi kulturális kezdeményezések, klubok, színjátszó csoportok, népdalkörök támogatására is, akik fellépőként tovább tudják színesíteni a helyben rendelkezésre álló kulturális kínálatot. Továbbá új elemként jelentek meg a kulturális szolgáltatások körében, az elmúlt években, a helyi civil szervezetek és önkormányzatok összefogásával megtartott nyári ifjúsági tematikus táborok is, bentlakásos, vagy csak napközbeni ellátást biztosító formában. A fent vázolt kedvező folyamatok nem egyenletesen oszlanak el a térség településein, de megfelelő bázist jelentenek az akcióterületen a helyi igényekre és lehetőségekre alapozott további kulturális- és közösségfejlesztő folyamatok generálásához.

4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Tematikus rendezvények és közösségfejlesztő akciók lebonyolítását
- Képzések lebonyolítását
- Bentlakásos és napközis táborok lebonyolítását
- Közösségi utazások lebonyolítását,
- Fentiekhez kapcsolódó anyagbeszerzést
- Fentiekhez kapcsolódó marketingtevékenységet (hirdetések, plakát, kiadvány, szórólap, filmfelvétel)
- Fentiekhez kapcsolódó kisértékű eszközbeszerzést (max. 25% arányig)

5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- a. Személygépjármű beszerzés
- b. Élő állat vásárlás
- c. Használt árucikkek beszerzése
- d. Támogatási jogosultságok megvásárlása
- e. Lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése.

6. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:** Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található helyi identitás fejlesztése alapuló rendezvények támogatása, így az intézkedés lehatárolása nem szükséges. Az intézkedés szervesen ráépül az előző programozási időszak LEADER felhívásaira, speciális helyiérték alapúsága miatt kiegészíti az eddigi pályázati lehetőségek projektjeit, de éppen ezért el is határolódik azoktól.

Továbbá nem támogathatóak jelen felhívásból azon projekteket, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán – támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HFS-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi fejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával

7. **A jogosultak köre::**

- a. Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek
- b. Jogi személyiségű nonprofit szervezetek (egyházi jogi személyek, egyesületek alapítványok, nonprofit gazdasági társaságok)

8. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**

Alapvető kritériumok:

Jogosultsági feltételek:

- a. a nemek közötti, a társadalmi esélyegyenlőtlenség és a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése,
- b. fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság,
- c. projektterv minősége,
- d. térségi szempont,
- e. a közösség bevonásának módja (projektgyűjtő adatlapok, stb.),

9. **Tervezett forrás:** 70 029 800 Ft

- a. a támogatás intenzitását; 90%
- b. a projektméret korlátait; 300 000-3 000 000 Ft
- c. a támogatás módját hagyományos költségelszámolás

10. **A felhívás meghirdetésének tervezett ideje:** 2024. I. félév-2026. II. félév

11. **A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam:** 24 hónap

12. **Kimeneti indikátorok:**

- a. Támogatott projektek száma: 50-80 db
- b. Kedvezményezettek száma:
  - Nonprofit szervezetek: 22-35 db
  - Települési önkormányzatok: 22-35 db
  - Nemzetiségi önkormányzatok: 6-10 db

1. **Az intézkedés megnevezése:** Helyi közösségi terek kialakítása, a Zrínyi Zöldút és egyéb LEADER térségi aktív turisztikai szolgáltatások fejlesztése, illetve térségi védjegy bevezetése.

2. **Specifikus cél:**

- A fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése

3. Indoklás, alátámasztás:

Az előző fejlesztési ciklus viszonylagos forrásbősége érdemi fejlesztési lehetőségeket adott kistelepüléseken működő vállalkozások, civil szervezetek valamint az önkormányzatok számára. Ezeknek a projekteknek sok esetben azonban már fenntartási időszaka is véget ért, az eszközök amortizálódtak, a szolgáltatási helyszínek újabb fejlesztéseket igényelnek, illetve már nem felelnek meg a megváltozott igényeknek, követelményeknek. A szolgáltatási színvonal emeléséhez újabb beruházási kör szükséges, amely épít a meglévő és bevált tevékenységekre, de lehetővé teszi ezek bővítését és továbbfejlesztését is. E körön belül szükséges a turisztikai szolgáltatásaihoz nélkülözhetetlen eszközfejlesztések támogatása, a szelíd turizmus népszerűsítéséhez megfelelő marketing eszközök előállítása, valamint a helyi termékek minőség biztosításához szükséges védjegy-rendszer felállítása. Minden térségi szereplő számára, beleértve a civil szervezeteket, vállalkozókat és önkormányzatokat is, kiemelten fontos az energia hatékonyság javítása. A megújuló energia hasznosításának ösztönzésével a környezetvédelmi célkitűzések megvalósítása mellett, a gazdasági működés hatékonyabbá tehető.

Továbbá az akcióterület Dél-Zselici tájegység része magas ökoturisztikai potenciállal rendelkezik, amire az előző fejlesztési ciklusban a zöldút módszertan segítségével kialakult térségi összefogásban fontos turisztikai kezdeményezés épült. Kijelölésre került több gyalogosan, kerékpárral és lóháton is bejárható útvonal, a turisták számára nyújtott szolgáltatások megjelenítésével együtt. Az öko-, aktív és szelídturizmus továbbra is egy fontos kitörési pont az elvándorlással, elöregedéssel, magas munkanélküliséggel sújtott falvakban. A Zrínyi Zöldúthoz és a Mária úthoz kapcsolódóan elindult az egységes térségi marketingprogram és szolgáltatás-szerkezet kialakítása, azonban ez még folyamatos fejlesztésre és kiegészítésre szorul, melyhez továbbra is szükséges a turisztikában érdekelt szolgáltató szervezetek bevonása és összefogásának ösztönzése.

4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

1. célterület esetén: Az intézkedés támogatja közösségi terek belső felújítását, eszközökkel való felszerelését, fenntartásának könnyítése érdekében megvalósított energetikai fejlesztéseket, napkollektor, napelem és hőszivattyú rendszerek beszerzését, a települések nyitott közösségi tereinek szélessávú Internet-elérhetőséggel, megújuló energiahasznosító berendezésekkel, információs „OKOS”-eszközökkel történő ellátását, kizárólagosan ezeknek kamerarendszerrel történő felszerelését és települési honlapok elkészítését, fejlesztését, új tartalmakkal történő megújítását.

- Épületfelújítást,
- Épület bővítése, korszerűsítése,
- Kisléptékű infrastruktúra fejlesztését
- Fenntartható energiaellátást szolgáló berendezések telepítését
- Eszköz- és gépbeszerzéseket,
- Marketing tevékenységeket. (kiadványok, könyvek, website- létrehozás, illetve fejlesztés, promóciós v. reklámfilm)

2. célterület esetén: Az intézkedés támogatja azt a zöldút módszertant alkalmazó szektorközi összefogást, amely színvonalas szállásokat, gasztronómiai szolgáltatásokat, sportolási lehetőségeket és programkínálatot képes felmutatni. Ennek érdekében finanszírozza az értékfeltáró szakértői munkát, az útvonalak kijelölését, karbantartását, továbbá az önálló turisztikai arculat és kínálat kialakítását elősegítő marketinganyagok elkészítését és terjesztését, valamint a védjegy bejegyzéshez szükséges szakértői munkát, hatósági díjakat. Ezen kívül a felhívás támogatja a tematikus útvonalak, illetve védjegyrendszer kialakításához kapcsolódó kisértékű eszközbeszerzéseket.

- Eszköz- és gépbeszerzéseket,
- Marketing tevékenységeket, (promóciós anyagok, szórólapok, kiadványok, website-létrehozás vagy fejlesztés, logotervezés, promóciós, vagy reklám-filmek)
- A LEADER térség bemutathatóságát elősegítő egyéb turisztikai szakmai szolgáltatások igénybevétele (túraszervezés és vezetés, útvonalbejárás és kijelölés, karbantartás).
- Minősítések költségei
- Szakértői munkák költségeit,
- Immateriális javak beszerzésének költségeit.
- Egyéb hatósági díjak

5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése.

6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található a zöldút módszertant alkalmazó szektorközi összefogások támogatása. Továbbá nem támogathatóak jelen felhívásból azon projekteket, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán – támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HFS-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi fejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával

7. A jogosultak köre:

- Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek
- Jogi személyiségű nonprofit szervezetek (egyházi jogi személyek, egyesületek alapítványok, nonprofit gazdasági társaságok)

8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

1. célterület esetén, vagyis közösségi célú eszközök, marketingszolgáltatások, információs és kommunikációs technológiák, megújuló energia-hasznosítás biztosító berendezések beszerzésének támogatásához kapcsolódóan:

Jogosultsági feltételek:

- A Szinergia Egyesület tervezési területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező nonprofit szervezet, települési önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, egyház.

Alapvető kritériumok: -

- a nemek közötti, a társadalmi esélyegyenlőtlenség és a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése,
- fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság,
- projektterv minősége,
- a közösség bevonásának módja (projektgyűjtő adatlapok, stb.),
- humán erőforrás.

2. célterület esetén, vagyis a Zrínyi Zöldúthoz és egyéb LEADER térségi turisztikához kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése és ehhez kapcsolódó beszerzésekhez, illetve térségi védjegy bevezetéséhez kapcsolódóan:

Jogosultsági feltételek:

- A Szentlőrinci és Szigetvári Járások tervezési területén székhellyel rendelkező nonprofit szervezet.

Alapvető kritériumok:

- A fejlesztésnek a Zrínyi Zöldút, Mária Zarándok út, illetve a Szentlőrinc és Szigetvár Járások területén működő turisztikai fejlesztésekhez kell kapcsolódnia.
- a nemek közötti, a társadalmi esélyegyenlőtlenség és a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése,
- fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság,
- projektterv minősége,
- térségi szempont,
- a közösség bevonásának módja (projektgyűjtő adatlapok, stb.),
- humán erőforrás.

9. **Tervezett forrás:** 70 029 800 Ft

i) **a támogatás intenzitását;** 90%

j) **a projektméret korlátait;** 300 000 Ft- 4 000 000 Ft

k) **a támogatás módját** hagyományos költségelszámolás

10. **A felhívás meghirdetésének tervezett ideje:** 2024. I. félév-2026. II. félév

11. **A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam.** 24 hónap

12. Kimeneti indikátorok:

a. Támogatott projektek száma: 45-90 db

b. Kedvezményezettek száma:

- Nonprofit szervezetek: 20-40 db
- Települési önkormányzatok: 20-40 db
- Nemzetiségi önkormányzatok: 5-10 db

9.2 Együttműködések

Térségek közötti tervezett együttműködések:

a) Baranya megyei vonatkozásban szeretnénk elindítani gasztró-turizmus témában megyei hálózatosodási munkát, melyben a baranyai HACs-okkal közösen e témakörben kidolgozásra kerülő kiadványok, applikációk, vagy egyéb reklámhordozó felületek közös létrehozása történne meg.

b) HACs együttműködésben a megyében elszórtan megrendezett nyári gyerektáborok hálózatosodását szeretnénk elősegíteni melyhez közös információs adatbázist, illetve közös felületen való megjelentetést szeretnénk is rendelni.

Nemzetközi tervezett együttműködések:

c) A finnországi RIESKA LEADER RY akciócsoport együttműködésével tervezzük a nemzetközi szakmai kapcsolataink, valamint a térségben jelentős potenciállal bíró kézművesek nemzetközi kapcsolatrendszerét fejleszteni.

9.3 Kommunikációs terv

1. A célcsoport(ok) meghatározása;

Célcsoportunk: Tevékenységünk során a térségben működő közszérei, civil valamint gazdasági szervezeteket rajtuk keresztül pedig az itt élő lakosságot célozzunk meg ismeretek átadásával. A kommunikáció nem egyoldalú, munkánk fontos része az is, hogy ugyanezekről a partnerektől információt és visszajelzést is kapjunk. Csak akkor tudunk hatékony feladatellátást megvalósítani, ha az információ áramlása folyamatos, és kétirányú.

Az új HFS-ünkben is több LEADER intézkedésünk fog szólni civil szervezeteknek, ők tehát továbbra is a célcsoportunk lesznek, rajtuk keresztül pedig az általuk képviselt helyi közösségek is.

Ez mellett 2009 óta kiemelt célcsoportunk, a térségi kézműves közösség, akiknek pályázati támogatáson kívül, a piaci megjelenési lehetőségek szervezése, valamint szakmai tanácsadások kapcsán is tudunk segíteni.

Az itt működő mikrovállalkozások köre kezdetek óta együttműködő partnerkörünk, akiket pályázati és egyéb hálózatosodást támogató (pl üzleti kommunikációt támogató képzés) tevékenységünk alapján is tudunk majd segíteni. A közszérei térségi képviselői, vagyis az önkormányzatok rendszeres és aktív célcsoportunk, akik közül sokan érintettek LEADER kiírásaink, és pályázati tanácsadási tevékenységünk kapcsán. Velük szintén egyéb szervező (pl. rendezvény, turisztikai koordinációs) munkánk során is rendszeres kapcsolatban állunk.

Tudjuk, hogy az új programozási időszakban fontos módosulások történnek az általunk elérni hivatott célcsoport körökben, mivel szerepünk megnő a térségünket is sújtó mélyszegénység, és a társadalmi kirekesztettség folyamatainak lassításában:

Ez miatt is kiemelt célcsoportunknak tekintjük azon településeink lakosságát, - azon belül is a jövedelemmel nem rendelkező, tartós munkanélkülieket, a képzési rendszerből idő előtt kikerült fiatalokat, az 50 év feletti nőket, a többgyermekes családokat, az egyedül élő nyugdíjas korú lakosokat - ahol már végbement, az etnikai és társadalmi szerkezetváltás, ahol a szegregáció, a munkanélküliség és a mélyszegénység, általánosnak mondható.

Nyilvánvaló, hogy ugyanezen kör, a mélyszegénység kialakulásával nagymértékben még nem terhelt, többi településen, szintén fokozott figyelmet kap, munkánk során.

Ezen kívül szeretnénk, a területünkön élő sérült emberek rehabilitációját is folytatni, ezért az ő elérésük és támogatásba vonásuk szintén fontos feladat lesz szervezetünk számára.

Az egyesület által használt állandó kommunikációs elemeket a 2-es számú mellékletben mutatjuk be.

2. Nyilvánosság egyéb média-eszközei:

Szinergia Egyesületi saját honlap:

Munkánk kapcsán egy-egy érdeklődő ügyfél, sokszor előbb találkozik honlapunkkal, mint munkatársainkkal, így az egyesület honlapja kiemelt fontosságú belépő-felületünk. Ennek létrehozása és működtetése már a kezdetektől szakmai elvárás volt a HACS- októl, és jelentősége az által, hogy rendszeresen friss, és érthető szakmai és térségi információkat közöl, folyamatosan növekszik, amely egyre nagyobb számú látogatót is jelent. Jelenleg több ezres látogatószámánál tartunk.

Szinergia Egyesület honlap címe: www.leadersizergia.hu és létrehozása, a már működő LEADER egyesület egyik első feladata volt. Elsődleges célja a kistérség felé történő információközlés és funkcióit ennek megfelelően kellett kialakítani. Nagyon hamar megértette munkaszervezetünk, hogy milyen előnyökkel jár egy közvetlen web-es „szinergiás felület” és a kialakítás kezdetétől arra törekedett, hogy ne csak a központilag előírt, minimálisan szükséges feltételeknek feleljen meg, hanem későbbi tartalmi továbbfejlesztése is, könnyen megoldható legyen. A honlap tehát jó néhány, saját magunk által kidolgozott kommunikációs elemet is tartalmaz.

Minden, munkánkkal kapcsolatos dokumentum megtalálható honlapunkon 2008 évtől, időrendi sorrendben. Külön almenüben megtalálhatóak, az egyes LEADER időszakokra felülvizsgált vidékfejlesztési stratégiáink, azok elkészítésének munkaanyagai, és a közgyűlési elfogadások hivatalos jegyzőkönyvei.

2022 év nyarán egyesületi honlapunkat megújítottuk és korszerű design alapokra helyeztük át a fontos adattartalmakat.

Zrínyi Zöldút honlap:

Továbbá 2022 tavaszától elindításra került a Zrínyi Zöldút térségi bemutatását végző internetes honlapunk a www.zrinyi-zoldut.hu címen, amely tematikus felületként a térségünkben található turisztikai és kézműves termékek gyűjtő, és bemutató felülete. Munkánkkal kapcsolatos információk, ezen a portálon is elérhetőek és naprakészek.

Közösségi média jelenlét:

Szervezetünk 2012.05.12 óta jelen van a facebook közösségi portálon, ahol aktuális információkkal látjuk el, az itt megjelenő partnereinket. <https://www.facebook.com/szinergiaegyesulet>. Ennek jelentősége egyre növekszik. például a kézműves kitelepülő rendezvények híre, vagy kiírásra került új pályázatok mindig jelentős megosztást generálnak nálunk.

Végül elmondhatjuk, hogy 2021.12.13 óta a Zrínyi Zöldút kapcsán is működik az egyesület által indított facebook közösségi csoport, amelyen a térségi rendezvények, egyéb aktualitások bemutatását végezzük el folyamatos frissítésekkel. ennek elérési útja a következő: <https://www.facebook.com/zrinyizoldut>

Térségi elektronikus és nyomtatott média használata:

Zrínyi Zöldút projektünk megvalósítása során évente több alkalommal, a baranya megyei terjesztésű Dunántúli Naplóban jelentetünk meg, az egyesületről, és az aktív és öko-turisztikai koordinációs munkánk térségi állásáról szóló cikkeket.

Internetes megjelenéseink is rendszeresek voltak, az Egyesület Zrínyi Zöldúttal kapcsolatos hírei a BAMA weblapon (Dunántúli Napló internetes oldala) is megjelennek. Ezek a honlapok, és az ezeken való megjelenések jó kiegészítői, a „rádió és TV médiának”.

A bemutatott médiafelületeket a további munkánk során is használni szeretnénk, az ehhez szükséges intézményi kapcsolataink adottak, és élnek.

3. A HACS dokumentumaihoz és a HACS-ról szóló információkhoz való hozzáférés lehetőségeinek bemutatása, visszacsatolási lehetőségek, ezek kezelésének és dokumentációjának módja;

Minden egyesületünkkel, illetve stratégiakészítéssel kapcsolatos döntésünk nyilvános, ezek honlapunkon elérhetőek. Az új honlapunkon is működő „hozzászólás” funkció használatával lehetőség van vélemények elküldésére, hozzászólások megküldésére. A Facebook-on fenntartott hozzászólás menüben szintén lehet számunkra üzenni, amit pályázati időszakokban sokan ki is használnak és kérdéseket tesznek fel a beadásaikkal összefüggésben.

Ezen kívül irodánkban és székhelyünkön megtalálható írott formában, minden munkánkkal kapcsolatos dokumentum, melyekről beérkező igény esetén - egyesületi költségre - fénymásolatot készíthet bárki.

Ezen kívül minden általunk, a témában megrendezett tájékoztatón lehetőség van megismerni az eddigi tervezés munka állását és észrevételek megtételére – sőt, ez el is várjuk, minden résztvevőtől.

A beérkező javaslatok és észrevételek összegyűjtése a munkaszervezet vezető kötelessége és felelőssége. Ezekről a soron következő Elnökségi, vagy Tervezést Koordináló Csoport ülésen beszámol, és a tervezők a megfontolásra alkalmasakat figyelembe veszik. Ezekről az összegyűjtött időközi javaslatok című táblázat és a TKCS ülések jegyzőkönyvei, a munkaszervezetnél megtalálhatóak.

4. Felelősségi és hatáskörök:

A HACCS kommunikációs tevékenységének szervezését a munkaszervezet vezető végzi, az elnök jóváhagyásával. A munka legfontosabb tevékenységei: tájékoztató rendezvények szervezése, térségi rendezvényeken való részvétel, tanácsadói munka, weblap üzemeltetése, és egyéb média-megjelenések szervezése.

A kommunikáció-végzés során az egyes kollégák számára adott konkrét feladatokat, a munkaszervezet vezető határozza meg.

5. A HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve:

Kommunikációt a következő felületeken, és ütemezésben fogunk folytatni:

Térségi tájékoztató rendezvények – évente 2 alkalommal Szigetváron, és 2 alkalommal a szentlőrinci járás településein.

Mikrotérségi fórumok- mikrotérségenként évente legalább 1 alkalommal, tehát összesen 8 alkalommal a működési terület mikrotérségi központjaiban kerülnek lebonyolításra.

Önkormányzatok tanácsadói célú felkeresése - minden egyes konkrét kérésre- a mikrotérségi fórumokon túlmenően is kollégáink kiutaznak, a helyi önkormányzathoz, ahol személyre szóló tanácsadást végeznek, a kért témában.

Tanácsadói munka – Irodánkban, a Szigetvár Dózsa György utca 14-ban egész évben hétfőtől péntekig 8-16 óra között, szerdán 18 óráig.

Weblap üzemeltetése – a www.leaderszinergia.hu és a www.zrinyi-zoldut.hu címen, folyamatos információs tevékenység.

Egyéb médiamegjelenések:

A térségi rádió TV és újságok, mint média közvetítésének időszakos igénybevétele továbbra is tervezett kommunikációs lehetőség, melyet a közlendő információk fontosságától, és terítési igényétől függően fogunk igénybe venni.

6. A kommunikációs tevékenység pénzügyi terve (eFt) saját forrás

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Összesen
Térségi nyomtatott média (Dunántúli Napló, stb.)	100	50	0	0	0	100	250
Térségi rádiós, TV-s hirdetések	50	0	0	0	0	50	100
Egyéb (pl.terembérlet, honlap, domain)	130	130	140	140	150	50	740
Összesen	280	180	140	140	150	200	1090

9.4 Egyéb, a HACCS által megvalósított projektek

Egyéb tervezett együttműködések:

d.) *Együttműködés a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu stratégia kidolgozása)* Tervezett fejlesztési forrás: 5 millió Forint, Kimeneti indikátor: A támogatott „okos falu” stratégiák száma: 1 db.

A térség turisztikai vonzerejének növelését, valamint kulturális értékeinek bemutatását lehetővé tevő „okos” megoldások kialakítása, különösen olyanok, amelyek modern technikai berendezések (okos telefonok, táblagépek), illetőleg bárki számára hozzáférhető applikáció segítségével teszik láthatóvá a térségi-települési attrakciókat.

További cél az olyan „okos” projektek támogatása, amelyek hozzájárulnak a - helyi, közösségi szolgáltatások fejlesztéséhez, (helyben élőkhez „közelebb vitele” pl. e-egészségügy, okosápolás, co-working, közösségi wifi-pontok kialakítása, digitális közbiztonság stb.), - helyi okos piacok, piac-monitoring, e-kereskedelem fejlesztéséhez, - közösségi gazdaság támogatásához digitális eszközökkel,- körforgásos gazdálkodásra való átálláshoz,- energiahatékonyság előmozdításához, energiaközösség létrehozásához,- vízgazdálkodás hatékonyabbá tételéhez, vízmegtartás, vízkészletek megőrzéséhez,- biológiai sokféleség védelméhez.

e) Együtműködés a kézműveseinkért: Szeretnénk kibővíteni a korábbi években elindított térségi kézművesek értékesítési és megjelenési lehetőségeit koordináló munkánkat, és bővíteni kívánjuk a velünk együttműködő termelők körét, illetve szélesíteni az ide szervezett rendezvények számát. Ehhez ki akarunk lépni a velünk szomszédos HACS- ok működési területén dolgozó kézművesek irányába. Fejlesztési forrás: 3 millió Ft, kimenet: évi 1 térségi kézműves rendezvény

f) Együtműködés az aktív és ökoturizmusban: A térség turisztikai szempontból hasznosítható településkörével szeretnénk csatlakozni a Bejárható Magyarország, a Mária Zarándokút és a Mecsek-Zselic Lovasútvonal kialakításának eszközével az országos lovas, míg a Zrínyi Zöldút kialakításával a regionális zöldút kezdeményezésekhez. Fejlesztési forrás: 3millió Ft, kimenet:

g) Együtműködés a Bringásvándor fejlesztéséhez: Továbbá a térségünkben elindított Kerékpáros Vándortáborok (Bringás Vándor) működtetéséhez és fejlesztéséhez kapcsolódóan is szeretnénk együttműködési projekteket elindítani. Fejlesztési forrás: 3 millió Ft. kimenet: Zselici Bringás Vándor évenkénti sikeres lebonyolítása

j) Térségi földvárak lehetséges turisztikai hasznosításának kidolgozása, azok állapotfelmérése, történeti feltárásának lehetőségei, és előkészítő felmérések kidolgozása. Fejlesztési forrás 3 millió Ft. kimenet: 1 db témafeldolgozó összesítő tanulmány

10. Monitoring és Indikátorok

A monitoring folyamatok eredményeinek révén az Európai Bizottság értékes információkhoz jut, amelyek:

- elemzési szempontból szilárdan megalapozzák a jövőbeni szakpolitikai tervezőmunkát;
- segítséget nyújtanak a szakpolitikai célkitűzések és a programok célkitűzéseinek kidolgozásához, a későbbiekben pedig eszközül szolgálnak a kitűzött célok hosszú távú megvalósulásának mérése során.

A monitoring megfelelő végrehajtásának feltétele, hogy a szakpolitikai célkitűzések és a tervezett intézkedések összhangban legyenek egymással. A kiegyensúlyozott területfejlesztés, során hangsúlyos szerepet kap a foglalkoztatás és növekedés előmozdítása, illetve a szegénység visszaszorítása a vidéki térségekben.

A közös kereten belül végzett értékelés a szakpolitikai intervenciók hatásait hivatott felmérni. Az értékelés tényekkel szolgál a döntéshozatali munkához, és javítja a KAP keretében végrehajtott intervenciók hatékonyságát, hasznosságát és eredményességét. Ezen túlmenően az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot is növeli, és előmozdítja a kapcsolódó tanulási folyamatokat.

Annak érdekében, hogy az értékelések szerves részét képezzék a szakpolitikai döntéshozatali folyamatnak, és teljesüljenek az előírt referenciaértékek, a Bizottság iránymutatásokat és eszköztárat dolgozott ki a jogalkotás minőségének javítása érdekében, melyek követelményeket fogalmaznak meg, és ismertetik a bevált módszereket a KAP kiértékelésére vonatkozóan.

2021. december 6-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a KAP-stratégiai tervekhez nyújtott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról szóló (EU) 2021/2115 rendeletet. Ez a rendelet létrehozza a teljesítmény-, monitoring és -értékelési keretet, amelyet 2023 és 2027 között kell majd alkalmazni a közös agrárpolitikára vonatkozóan.

A teljesítmény-, monitoring és -értékelési keret elősegíti, hogy a szakpolitikai hangsúly a szabályoknak való megfelelésről a teljesítményre és az eredményekre helyeződjön át. Ez az új teljesítményalapú teljesítési modell közös teljesítménymutatókat alkalmaz.

Ezek közé a közös teljesítménymutatók közé tartoznak a következő indikátorok:

- kimeneti mutatók, amelyek a KAP végrehajtásának nyomon követésére fognak szolgálni;
- eredménymutatók, amelyek segítségével figyelemmel lehet kísérni, milyen előrelépést érnek el az uniós országok az előre kitűzött célértékek teljesítése terén;
- kontextus- és hatásmutatók, amelyek használatával meg lehet állapítani, hogy általánosságban hogyan teljesít, a szakpolitika a KAP célkitűzéseire képest.

A HACS-okra vonatkozó adatok

- A HACS tervezési területével lefedett települések száma, a lakossági adatok (a HACS területének népességére vonatkozó információ).

- A HACS tagjainak teljes száma az alábbi bontás szerint:
  - azok amelyek valamely közigazgatási szervet képviselnek;
  - azok, amelyek helyi magángazdasági érdekeket képviselnek (például gazdasági szervezetek, helyi vállalkozások stb.);
  - azok, amelyek helyi szociális érdekeket képviselnek (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.), valamint
  - az egyéb eltérő kategóriákba sorolható tagok.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok teljes száma szervezettípus szerinti bontásban:
  - azon tagok száma, akik valamely közigazgatási szervet képviselnek;
  - azon tagok száma, akik/amelyek helyi magángazdasági érdekeket (például gazdasági szervezeteket, helyi vállalkozásokat stb.) képviselnek;
  - azon tagok száma, akik/amelyek helyi szociális érdekeket (például nem kormányzati szervezeteket, helyi egyesületeket stb.) képviselnek;
  - azon tagok száma, akik/amelyek az egyéb eltérő kategóriákba sorolhatóak.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok neme.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó tagok életkora, kiemelten a fiatalok száma a HACS döntéshozó testületében, 41. életévét be nem töltött személy.

A HACS-ok tevékenységeire vonatkozó adatok

- A HACS által végrehajtott műveletek száma összesen (a HF-ek keretében kibocsátott TO-kban szereplő kedvezményezettek megbontása jogi státusz szerint):
  - a magánszemélyek vagy vállalkozások által végrehajtott műveletek száma;
  - a közigazgatási szervek által végrehajtott műveletek száma;
  - a helyi magángazdasági érdekek képviselői (például vállalkozói szövetségek, kereskedelmi kamara stb.) által végrehajtott műveletek száma;
  - a helyi szociális érdekek képviselői (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.) által végrehajtott műveletek száma;
  - a kutatási szervezetek által végrehajtott műveletek száma;
  - a több, különböző típusú szereplő által közösen végrehajtott műveletek száma;
  - eltérő kategóriákba tartozó szereplő által végrehajtott műveletek száma.
- A HACS által végrehajtott interregionális együttműködési projektek száma.
- A HACS által végrehajtott transznacionális együttműködési projektek száma.
- A tudástranszferhez kapcsolódó műveletek száma, beleértve a fenntartható, gazdasági, társadalmi, környezeti és éghajlatbarát teljesítményre vonatkozó tanácsadást, képzést és tudáscserét.
- A termelői szervezetekkel, a helyi piacokkal, a rövid ellátási láncokkal és a minőségrendszerekkel kapcsolatos műveletek száma, beleértve a beruházások támogatását, a marketingtevékenységeket stb.
- A megújuló energia-termelési kapacitásokhoz kapcsolódó műveletek száma, beleértve a biomaszra alapú energiatermelés kapacitásaihoz kapcsolódó műveleteket is.
- A környezeti fenntarthatósághoz, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos célok eléréséhez hozzájáruló műveletek száma a vidéki térségekben.
- A munkahelyteremtő műveletek száma.
- A vidéki vállalkozásokat – többek között a biomaszra alapú gazdaság területén működő vállalkozásokat – támogató műveletek száma.
- Az intelligens falvakra vonatkozó stratégiákkal kapcsolatos műveletek száma.
- A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához, többek között a széles sávú rendszerekhez való hozzáférést javító műveletek száma.
- A társadalmi befogadás területén végrehajtott műveletek száma.
- Az egyéb, eltérő kategóriákba tartozó műveletek száma.

10.1 Monitoring

A közös kereten belül végzett monitoring kulcsfontosságú információkkal szolgál a KAP végrehajtásáról. Az Európai Bizottság szorosan nyomon követi a mezőgazdasági piacok alakulását, a vidékfejlesztés terén jelentkező fejleményeket és a KAP forrásainak felhasználását.

A stratégiai tervezés során a LEADER források szűkössége okán, a mutatók közül kizárólag, a HACs szintű kimeneti- és eredményindikátorokkal foglalkozunk. Az inputindikátorok elemzése inkább a kiértékelési fázis feladata volna a hatásindikátorok kiértékelésére a félidős, vagy programzárasi időszakokban kerülhet sor. A ciklikus programtervezés ezen értékek együttes elemzését-kiértékelését követelné meg a programzárás során.

A specifikus célok tervezése során meghatározásra kerültek az eredményindikátorok, míg az intézkedések véglegesítése a forráskeretek ismeretében meghatározta az outputindikátorok értékeit, melyek a stratégia 8.3 fejezetében rögzítésre kerülnek.

Az outputmutatók összehasonlító analizisére a legkézenfekvőbb módszer a pályázatok beérkezésének időszakában történő adatrögzítés. Ennek gyakoriságát a pályázati kiírások metodikája határozza meg. Mivel ezek még nem állnak rendelkezésre, így a LEADER-megvalósítás során a folyamatos beadási lehetőséget feltételezve az éves mintavételezés módszerét irányozzuk elő, mely alapján a HACs minden év április 30. napjáig begyűjti az intézkedésenként beérkezett pályázatok számát szféránkénti bontással. A kimeneti indikátorok tekintetében ennél sokkal fontosabb feladat volna a megvalósult projektek számából számított eredmények figyelembe vétele, mely a hatásmutatók értékeinek meghatározásához nyújthatna alapot. Ezért a projektmegvalósítási időszakban a HACs minden év április 30. napjáig begyűjti az intézkedésenként megvalósított projektek számát szféránkénti bontással. Az adatgyűjtés forrása mindkét esetben a kormányhivatali adatbázis.

Az adatok feldolgozása az adatbekéréshez igazodik egy hónapos határidővel, mely szerint a HACs minden év május 31. napjáig elemzést készít az intézkedésenként beérkezett pályázatok számáról szféránkénti bontással ezen túl a projektmegvalósítási időszakban a HACs minden év május 31. napjáig elemzést készít az intézkedésenként megvalósított projektek számáról szféránkénti bontással.

Az eredményindikátorok mérésére a félidős és programzáró értékelések során kerülhet sor, kiemelt fontossággal kezelve az eredményeket.

A feldolgozott adatok HFS megvalósításába való visszacsatolására abban az esetben lesz lehetőség, amikor az Irányító Hatóság erre lehetőséget ad. Természetesen ennek volna optimális időszaka a program előrehaladásával, ám ez nagyban függ a források hasznos, vagy haszontalan lekötésének gyorsaságától, melyre kizárólag a Helyi Akciócsoportnak volna rálátása, így a HFS módosítás gyakoriságát is neki kellene meghatároznia előzetes bejelentést és irányító hatósági jóváhagyást követően.

Az akciócsoport saját teljesítményét (forrás-felhasználás, animációs tevékenység eredményei, saját szervezeti és szakmai fejlődés, fenntarthatóság, egyéb célok teljesülése) minden év május 31-ig értékeli az éves elnökségi beszámoló alkalmával, melyet a Közgyűlés fogad el. Ugyanebben az időpontban kerül a következő éves munkaterv is elfogadásra.

A felülvizsgálatok és értékelések eredményének kommunikálása folyamatos az Egyesület honlapján, illetve éves szinten a térségi, megyei, vagy regionális médiában.

10.2 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Képzésben, tanácsadásban, ismeretcsereben résztvevők száma	R.1 ^{PR} A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében tanácsadásban	személyek száma	0	0	8	10	12	10	0

	részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma								
Termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok száma	R.10 ^{PR} Az ellátási lánc szervezettségének javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya	gazdaságok száma	0	0	0	0	0	0	0
Kiepipített megújuló energiatermelő kapacitás	R.15 A mezőgazdaságból, erdőszetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (kW)	kilowatt	0	0	0	0	0	0	0
	Napelemes fejlesztések		0	0	3	6	6	0	0
	Biomassza		0	0	0	0	0	0	0
	Egyéb		0	0	0	0	0	0	0
Új munkahelyek száma	R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek (önfoglalkoztatás is, de a projekt kiépítéséhez szükséges munka nem)	teljes munkaidős egyenérték	0	0	1	1	1	0	0
A KAP támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma	R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a	gazdaságok száma	0	0	0	0	0	0	0

	biomassza alapú gazdaságok száma								
A támogatott „okos falu” stratégiák száma	R.40 A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falu” stratégiák száma	„okos falu” stratégiák száma	0	0	0	1	0	0	0
A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma	R.41 ^{PR} Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP- támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	fő	0	0	480	660	300	150	0
Rendezvényeken résztvevők száma + felzárkóztatási projektek érintettjeinek száma	R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel érintett személyek száma	fő	0	0	800	1000	500	200	0
Beszerezett eszközök száma	A projekt keretében beszerezett eszközök száma	db	0	0	0	90	120	60	30
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db	0	0	30	40	22	10	0
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db	0	0	16	22	10	5	0
Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db	0	0	12	16	10	4	0
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósult rendezvények száma	db	0	0	8	10	5	2	0

11. Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	Helyi termékek előállításának és piacra jutásának, valamint a LEADER térségi falusi-aktív- és ökoturizmus fejlesztésének támogatása	0	52,44	50	50	0	152,44	33 %
2.	Mikrovállalkozások támogatása	0	62,55	60	30	0	152,55	33%
3.	Helyi közösségi kezdeményezések támogatása: Rendezvény, képzés, táborok	0	28,03	21	21	0	70,03	15,20

	szervezése, helyi értékek megjelenítésének támogatása							
4.	Helyi közösségi kezdeményezések támogatása: Eszközök marketingszolgáltatások, információs és kommunikációs technológiák, megújuló energiahasznosítást biztosító berendezések beszerzésének támogatása, valamint a Zrínyi Zöldúthoz és egyéb LEADER térségi turisztikához kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, ehhez kapcsolódó beszerzések, illetve térségi védjegy bevezetése.	0	28,03	21	21	0	70,03	15,20
5.	Saját projekt	0	3	6	3	5	17	3,6
	Összesen	0	174,05	158	125	5	462,05	100

b) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek	0	42,832	44,871	47,017	1,263	135,983
Animációs költségek	0	0,438	0,482	0,530	0,583	2,033
Egyéb tervezett bevételek	0	3,888	3,888	3,888	3,888	15,552
Összesen	0	47,158	49,241	51,435	5,734	153,568

A 2023-as év működési és animációs költségeit 2023.november 1-ig rendelkezésre álló előző időszak támogatásaiból finanszírozzuk. Mivel a támogatás utófinanszírozásként kerül kifizetésre, a támogatási időszak zárása és az 2023. december 31-e közötti időszak költségei az átalányként személyi költségek után kifizetett 15%-ból megtakarított összegből kerül finanszírozásra. Ezzel párhuzamosan került tervezésre a 19 millió Ft, mely a HACS Helyi Fejlesztési Stratégiájának elkészítéséhez kapcsolódóan jelentkezik, mint támogatás.

A működési és animációs költség támogatása, korábbiakban B tevékenység megvalósításának kezdete a tervezés szerint 2024. január 1-vel indul. Ebben az időszakban még az előző időszak támogatás összegeinek kifizetése nyújt fedezetet az előfinanszírozásra. Az utófinanszírozást figyelembe véve az utolsó időszak költségeit, már a visszaérkező (előfinanszírozott) összegekből tudjuk finanszírozni, és 2027 december 31-vel a forrásaink, beleértve a támogatás, az egyéb bevételek és a megtakarításaink összegét is. Mindenhez hozzátartozik, hogy munkaszervezetünk nem a működési költség nagyságához igazított a jelenleg foglalkoztatott munkavállalóinak számát és munkaidejét, hanem a tartalékainak és egyéb bevételeinek felhasználásával biztosítja a HACS feladatellátásának jelenlegi minőségben és létszám mellett történő folytatását.

Mellékletek:

1. számú melléklet: HACS összetételének részletes bemutatása

Egyesületünk elő-szervezete a Szinergia LEADER Közösség, 2007 szeptember 13. -án került felállításra Szigetváron, a Vigadó épületében. Ennek létrehozásában a Szigetvári és Szentlőrinci Helyi Vidékfejlesztési Irodák működtek közre. 2008 év február 5.-én megtartásra került a Szinergia LEADER Helyi Vidékfejlesztési Közösség, egyesületté alakulásának közgyűlése. Az elkészített dokumentációt 2008 02.22-én beadtuk a Baranya Megyei Bíróságra, de ott alaki hibák miatt elutasításra került. Így 2008 nyarán új alakuló kört kellett elkezdenünk.

Egyesületünk 2. fordulós alakuló közgyűlése 2008 június 10- én került megtartásra. Az itt elkészített alapító-dokumentációt a Baranya Megyei Bíróságra 2008.06.20.-án beadtuk, ahonnan 2008.07.09 nappal hiánypótlási felszólítást kaptunk, arra vonatkozóan. A hiánypótlást elkészítettük, ezt követően 2008.08.13 nappal jogerőre és elfogadásra került, egyesületi bejegyzési kérelmünk.

Jogi személyiségünkben nem következett be változás 2008-2023 év között, csupán Egyesületünk Alapszabályát módosítottuk 9 esetben, a következők szerint:

- 1.) 2009.07.15 Alapszabály módosítása a tagdíj befizetésének, banki utalással történő teljesítésének beemelése: az eddigi készpénzes tagdíjbefizetések helyett pénzügyi utalással is lehetett, tagdíjat kiegyenlíteni.
- 2.) 2011.09.23 Az 54/2011 (VI.10) VM rendelet szerinti módosítások átvezetése: Az eddigi elnökségi hatáskörből, közgyűlési hatáskörbe helyezte a tagfelvétel ügyét, két tagi ajánlás kötelezővé tételével.
- 3.) 2012.10.11 A 2011. évi CLXXV. tv. (Civil Törvény) rendelkezéseinek beillesztése:
- 4.) 2014.12.12 A 2013.évi V (Polgári Törvénykönyv) Törvénynek való megfeleltetés, illetve Elnökség és Ellenőrző bizottság tagszámának csökkentése. Az utóbbi két módosítás a tagok jogait, illetve kötelességeit nem érintették, csupán annyi történt, hogy beillesztésre került a természetes tagok, más részére adott meghatalmazással történő közgyűlési képviselete.
- 5.) 2015.04.29-én egyesületünk közhasznú státuszba került.
- 6.) 2018.05.31-én az alapszabályban nevesítésre kerültek az elnökségi tagok nevei.
- 7.) 2019.05.26-án elhunyt elnökségi tagunk Lovas Kata helyett megválasztásra került Borsós Kinga.
- 8.) 2022.05.31-én lemondott Borsós Kinga elnökségi tagunk, helyette megválasztásra került Molnár-Schreiner Edina Továbbá lemondott Junácsi András ellenőrző bizottsági tagunk, helyette pedig Riedermayer Bernadett került megválasztásra. Ugyanekkor ellenőrző bizottsági elnöki tisztségéről lemondott Koltai Péter, aki ellenőrző bizottsági tag maradt, helyette elnöki tisztségre került megválasztásra Varga Józsefné korábbi ellenőrző bizottsági tagunk.
- 9.) 2023.08.17-én lemondott Pál János elnökségi és helyi bíráló bizottsági tagunk mindkét tisztségéről, így helyette 2023.10.09-én elnökségi tagnak került megválasztásra Barka Ildikó, helyi bíráló bizottsági tagnak pedig Molnár-Schreiner Edina elnökségi tag.

Főbb tevékenységi köreink, a következők:

Az egyesület a programja megvalósulása során tevékenységével, a Szigetvári és Szentlőrinci járásokban élő emberek kreativitását kamatoztatva elősegíti a térség, vagy települései kihasználatlan adottságainak feltárását, és ösztönzi a helyi kezdeményezésekre létrejövő, és a járási fejlesztést együtt megvalósítani kívánó helyi szervezetek, intézmények, önkormányzatok és vállalkozások összefogását.

Területén elősegíti gazdálkodási tevékenységek, nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálását, a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztését, a foglalkoztatás elősegítését, és az alapszolgáltatások javítását. Ezen kívül támogatja, a vidéki területeket vonzóbbá tevő beruházások végrehajtását, ezen keresztül pedig a gazdasági és társadalmi visszaesés és a vidék elnéptelenedése felé mutató tendenciák visszafordítása érdekében végzi munkáját.

Feladata a vidéki gazdaságra vonatkozó egyéb, helyi kezdeményezésem alapuló intézkedések bevezetése. Célja a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságra és lakosságra irányuló intézkedések közötti területi koherencia, és szinergia megerősítése, a helyi fejlesztési stratégiáin keresztül.

Tevékenységgel ösztönzi a helyi szereplőket, stratégiát dolgoz ki, információt nyújt, és a helyi szereplők számára érdekképviseletet nyújt.

Céljai megvalósításához fontosnak tartja, a következő területek támogatását: Tudományos tevékenység, kutatás, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális tevékenység, kulturális örökség megóvása, műemlékvédelem, természetvédelem, állatvédelem, környezetvédelem, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi

esélyegyenlőségének elősegítése, munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése és a kapcsolódó szolgáltatások.

Az egyesület céljának megvalósítása érdekében folyamatosan együttműködik minden állami, társadalmi és gazdálkodó szervezettel, más egyesülettel és szövetséggel, melyek segítik, az eredményes működését és a célok megvalósulását. Szervezetünk 2021 évtől elindult térségi aktív-turisztikai szervezői munkái miatt 2022 évben felvette a sport, ifjúsági ügyeket is tevékenységi körei közé.

2. A HACS összetétele (elnökség, tagság, munkacsoportok taglistája név/szervezet, a HACS-ban betöltött pozíció és a szakterület megnevezésével).

A megalakításkor belépett tagok száma 128 fő volt, ebből 49 db önkormányzat, 48 db civil, 31 db gazdasági szervezet volt. Működési területünk két járást fed le, az ezekben található településszám 66, melyből 45 szigetvári, és 21 szentlőrinci. Mindkét járás, összes települése tag. Szigetvár település azonban már külterülettel sem jogosult támogatásainkra, mivel 10 000 lakos feletti, viszont külterületi részönkormányzata tagunk maradt. A tagok ki és belépése körülbelül egyenlő arányban zajlott le, az eltelt évek során. Az összes belépett új tagok száma 80, míg a kilépett, vagy kizártaké 72. Ebből a 72-ből 32 tag tagdíjfizetési elmaradása okán kizárással ment. A később belépett tagjaink jelentős része (23 fő), a térségben működő kézműves. Az egyesületi tagságban legstabilabb arányban, az önkormányzati szféra maradt meg, az évek során -főleg a COVID hatására- viszont jelentősen átalakult a térségi gazdasági szervezetek (cégek) összetétele, amely folyamatos ingadozásokat okozott ebben a csoportban. Ebből következően időnként lecsökken arányuk, majd később visszaerősödik, nem úgy int a másik két szféra, amelyek jellemzően stabil létszámmal vannak jelen nálunk, már több mint 15 év óta. 2023.05.31-i taglétszámunk 145 fő volt, ebből 66 önkormányzat, 28 civil és 51 gazdasági szervezet. Ez az arány még megfelelt a 1303/2013/EU rendelet 32. cikk (2) bekezdés b) pontjának, mivel önkormányzati arányunk 45,52 % volt.

A 2023.10.12-i egyesületi közgyűlésen viszont belépett 13 új tag. Az elmúlt fél éves időszakban kilépett 4 tag mellett a jelenlegi létszámunk így tehát 156 tag. Ezzel a szférák közötti arányunk is javult, a következők szerint: 66 önkormányzat, 37 civil szervezet és 53 gazdaság szférához tartozó tag. Ezzel az önkormányzati arányunk 43,13%, a civil arány 24,18 %, míg a gazdasági 32,67 %.

Az egyesület nyitott szervezet, a tagsági belépési szándék belépési nyilatkozat kitöltésével és HACS-hoz való benyújtásával kezdeményezhető. A nyilatkozat honlapunkon megtalálható letölthető formátumban, ennek kitöltésével indul el a belépési folyamat. Ehhez azonban szükséges két egyesületi tag részéről történő tagi ajánlás megléte is, majd ennek megtörténte után a tagfelvétel közgyűlési hatáskörben dől el, a soron következő közgyűlésen. Az egyesületi tagdíj 2012 év óta egységesen havi 1000 Ft/ tag.

Az Egyesület elnökségének létszáma, a megalakuláskor 13 főben lett meghatározva. A Közgyűlés a tagok megválasztása során kiemelt gondot fordított, a szférák meghatározott arányainak betartására. A többször megváltozott összetételű elnökségben, a szférák tekintetében a közszféra aránya egyetlen esetben sem haladta meg a 40%-ot. 2014. decemberében a tagok száma, alapszabály módosítás szerint, 11 főre csökkent. Az elnökség tagjai közül jelenleg 3 képviseli a közszférát, 6 a vállalkozásokat, és 2 a civil szervezeteket. Ezzel a közszféra aránya 27,27%, a civil szféráé 18,18 %, míg az üzleti szféráé 54,54%.

Egyesületünk vezetősége a kötelező (1 fő) arányon felül rendelkezik hölgy tagokkal, illetve 40 évnél fiatalabb taggal is, nevezetesen Molnár Schreiner Edina (38 év) személyében, aki helyi bíráló bizottsági tagként abban a bizottságban is dolgozik.

8.számú táblázat: Az egyesület vezető tisztségviselői (Elnökségi tagok):

	Vezető tisztségviselő	jelölő szervezet	funkció
1.	Neiczerné Jaksa Szilvia	Boldogasszonyfa Község Önkormányzata	elnök
2.	Volcsányi Gábor	Egyéni vállalkozó	alelnök

3.	Müller István	Bicsérdi Nemzetközi Művésztelep Egyesülete	elnökségi tag
4.	Molnár-Schreiner Edina	Egyéni vállalkozó	elnökségi tag
5.	Harmat Balázs	Egyéni vállalkozó	elnökségi tag
6.	Rezeli Csaba	Egyéni vállalkozó	elnökségi tag
7.	Barka Ildikó	Egyéni vállalkozó, kézműves	elnökségi tag
8.	Papp László	Mozsgóért Egyesület	elnökségi tag
9.	Kovács Zsolt	Mozsgó Község Önkormányzata	elnökségi tag
10.	Völgyi Tamás	PATANYOM Kft.	titkár
11.	Nagy Gábor	Zók Község Önkormányzata	elnökségi tag

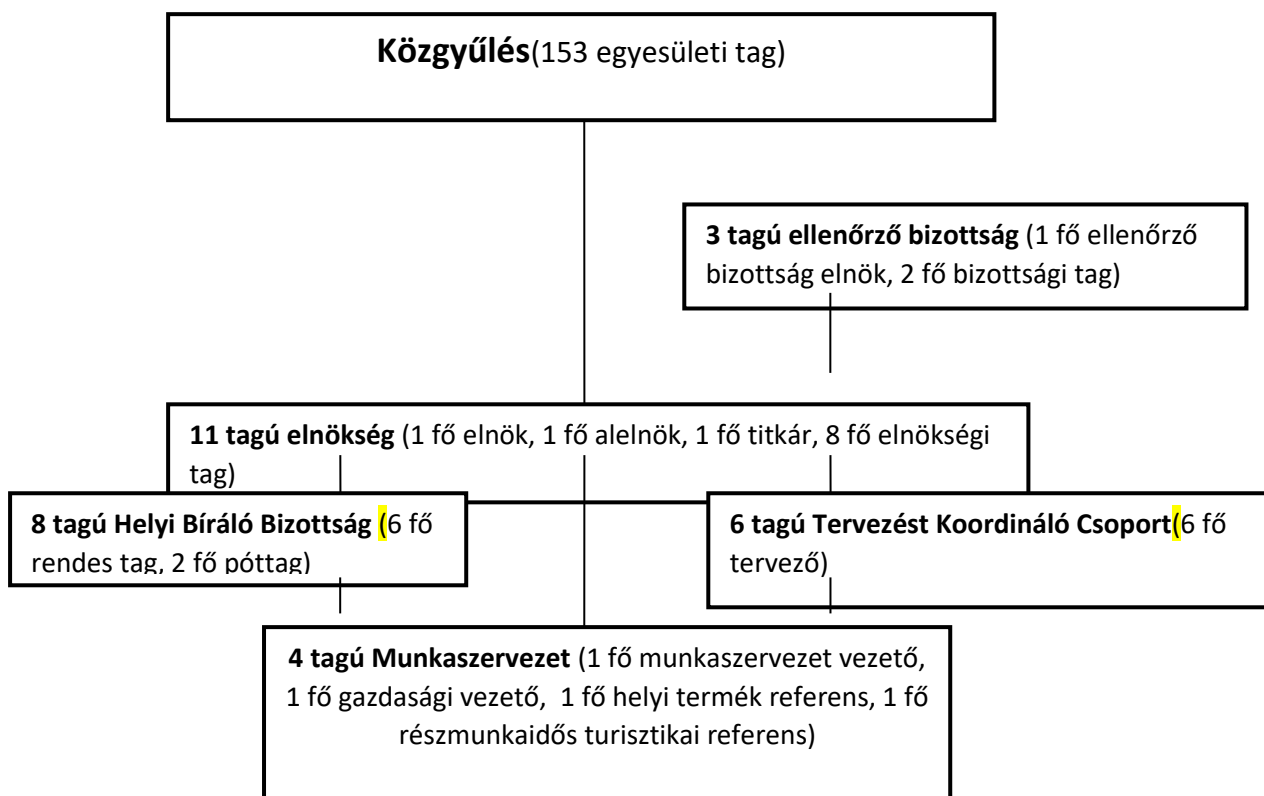
9.számú táblázat: A Helyi Bíráló Bizottság tagjai:

	Helyi Bíráló Bizottsági tag	jelölő szervezet	funkció
1.	Neiczerné Jaksza Szilvia	Boldogasszonyfa Község Önkormányzata	HBB elnök
2.	Volcsányi Gábor	Egyéni vállalkozó	HBB alelnök
3.	Müller István	Szentlőrinci Pagony Társult Földtulajdonosok Egyesülete	HBB tag
4.	Molnár-Schreiner Edina	Egyéni vállalkozó	HBB tag
5.	Kovács Zsolt	Mozsgó Község Önkormányzat	HBB tag
6.	Papp László	Mozsgóért Egyesület	HBB tag
7.	Völgyi Tamás	PATANYOM Kft.	HBB tag
8.	Nagy Gábor	Zók Község Önkormányzata	HBB póttag
9.	Rezeli Csaba	Egyéni vállalkozó	HBB póttag

10.számú táblázat: A Tervezést Koordináló Csoport tagjai:

	Helyi Bíráló Bizottsági tag	jelölő szervezet	funkció
1.	Neiczerné Jaksa Szilvia	Boldogasszonyfa Község Önkormányzata	vezető
2.	Végh Gábor	Baranya Megyei Vállalkozói Központ	tervező
3.	Papp László	Mozsgóért Egyesület	tervező
4.	Rudics Judit	Pécs Baranya Kereskedelmi és Iparkamara	tervező
5.	Völgyi Tamás	Patanyom Kft	tervező
6.	Kovács Gábor	Királyegyházai Fiatalokért Egyesület	tervező

3.A HACs szervezeti felépítésének bemutatása.

4. Az egyes szervezeti egységek, funkciók szerepének és felelősségi körének bemutatása az útmutató 1. mellékletében felsorolt feladatokat figyelembe véve.

Szervezetünk elsősorban, a vidékfejlesztési pályázatok térségi szervezésének támogatását volt hivatott lebonyolítani, ezért minden szervezeti egységének, ezzel kapcsolatos funkciója van. Ez egyben meg is határozza ezek feladatát, és hatáskörét, mivel felállításuk időszakában nem is voltak más szempontok figyelembe véve. Így a kialakult struktúra a következőképpen néz ki: **Közgyűlés- Elnökség- Elnök- Helyi Bíráló Bizottság- Tervezést Koordináló Csoport- Munkaszervezet.**

Az alap működési metodikánk szerint, legfontosabb döntéshozó szervünk, az egyesületi **Közügyülés**. E szerv dönt az egyesület életével és céljaival kapcsolatos szabályokról, a működést érintő módosításokról, és a feladatunk ellátásához kapcsolódó tervek, stratégiák, végső formájáról.

A Közügyülés elé kerülő alapdokumentumokat a következő szervezeti egységek, és csoportok készítik elő:

A **Tervezést Koordináló Csoport (TKCS)** által kidolgozott, majd elnökségi szinten elfogadott Helyi Fejlesztési Stratégia, és LEADER Intézkedési Terv. A Pályázati kiírások dokumentum szintű mellékletei (pl. projektterv) kidolgozását, a **Munkaszervezet** végzi el, majd **Elnökség** dönt elfogadásukról.

A **TKCS** alapvető feladata, a helyi tervezéshez kapcsolódó feladatok elvégzése, ezért működése csak ezekben az időszakokban aktív, és összetétele az adott feladat szerint változó. Felállításával szemben a legfontosabb elv az, hogy a térségben működő összes ágazati szereplő képviselője biztosított legyen benne, illetve megfelelő szakmai tudással és rutinnal rendelkező emberek végezzék el, az itt lebonyolított munkát. Mindig van tagjai között vállalkozásfejlesztésben dolgozó, civil szervezeteket képviselő, önkormányzati szakember, ezen kívül speciális tématerületek felelőseit is (pl. turisztika, természetvédelmi, foglalkoztatáspolitikai, nemzetiségi) folyamatosan bevonjuk munkájába. Ennek formája, vagy elemzési részanyagok készítése, vagy kerekasztal beszélgetéseken véleményezési munkák. Ez történt a mostani időszakban, hiszen a turisztikai tématerületek elkészítésében közreműködött a helyi TDM szervezet, míg a nemzetiségi tématerületek tárgyalása során, a kerekasztalok során folyamatosan együtt dolgoztunk Cserdi Község új vezetőségével.

A kiírt pályázatokra vonatkozó indikátor és egyéb kritérium, feltételrendszerek kidolgozása, illetve a források allokálása az **Elnökség** felelősségi körébe tartoznak. További felelőssége, hogy ezek, a stratégiánkban megadott keretszámok - minden esetben, térségi helyzetfeltárából kiindulva legyenek levezetve - indikátor célértékei pedig, a fejlesztendő terület szükségleteiből legyenek eredeztetve.

Ezen mutatók végső szintű meghatározását, a HFS keretébe ágyazva a **Közügyülés** hozza meg.

Az egyes pályázati körök kiírása előtt alapvető feladatunk, a helyzetfelmérésből építkező célrendszer kidolgozása, melyhez azonnali, annak hatás-vizsgálatát lehetővé tevő indikátor- szisztéma felállítása is megtörténik. Kiválasztási kritériumokról, és teljesítendő értékekről beszélünk, melyek egymással elválaszthatatlan egységben kerülnek figyelembevételre. A döntés során majd támogatást kapó pályázatok, fent vázolt kritériumoknak történő megfelelése szintén biztosítja, a közösségvezérelt fejlesztési stratégiához való illeszkedést.

A Stratégia kidolgozás szakasza után elérkezik az idő, a pályázati felhívások, a projektbenyújtási eljárások közzétételére, beleértve a kiválasztási kritériumoknak való megfeleltetés kidolgozását, és súlyozását is. Természetesen mindehez, megfelelő időtartam biztosítása szükséges: a feladatot több éves kialakult gyakorlattal rendelkezve, a **Közügyülés** stratégia elfogadó döntéshozatala után, az Irányító Hatóságtól érkező elvi útmutatás figyelembevételével, az **Elnök** felügyeletével, és Munkaszervezet vezető irányításával, a **Munkaszervezet** végzi. Ennek végzése, általában több hetet, néhány hónapot vesz igénybe.

A **Helyi Bíráló bizottság (HBB)** felelősségi köre a pályázati időszak során az egyes LEADER intézkedésekre beérkező kérelmek Helyi Fejlesztési Stratégiához való illeszkedésére vonatkozó döntés meghozatala. Ezen kívül a HBB dönt az illeszkedő kérelmek ponthatárának meghúzásáról is. A **HBB** forrásallokálást nem végez, az az **Elnökség** hatásköre. Megválasztása a **Közügyülés** hatásköre és munkájára vonatkozó eljárásrend szerint működik.

2. számú melléklet: az egyes HFS pontokhoz tartozó kiegészítő szöveges részek

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

HACS tagság és HFS tervezés kapcsolata:

Egyesületünk tagsága a két LEADER programmal érintett járásból érkezik, akik közül 148 szervezet alkotja az egyesületet. A taglétszámunk meglehetősen állandó már 10 éve 140 -150 tag között ingadozik, és persze folyamatos ki- és belépések is vannak tagságunkban. Tagjaink között a térség összes önkormányzatán kívül (66 db) számos gazdasági szervezet (50 db), meglehetősen magas arányban civil partner (36 db) található.

A stratégiáink megvalósítása során pályázóként elértük és bevontuk a térségünkben élő önkormányzatokat, az itt működő civil szervezeteket, ezen kívül a helyi vállalkozások jelentős részét is. Ezekon kívül van még egy sajátos ügyfélkörünk, ami az itteni kézművesek és helyi élelmiszer előállítók aktívabb részét jelenti.

Önkormányzati tagságunk jelentős (66 db) nagyobb hányadban a Szigetvári Járásból (45 db) kisebb részt a szentlőrinciből (21 db) van és elmondhatjuk, hogy nincs térségünkben olyan önkormányzat, aki nem egyesületi tag. A bevont civil szervezetek közül számos pályázó egyéb módon is kapcsolódik hozzánk, mert egymást már régebb óta jól ismerjük, és több korábbi (IPA, KEHOP, TÁMOP, TOP és LEADER Térségek közötti együttműködési) projektünkben is dolgoztunk együtt velük.

A kézművesek esetében szintén elmondhatjuk ugyanezt, hiszen az egyik egész évben végzett fontos feladatunk, a környékünkön lebonyolításra kerülő kisebb nagyobb rendezvényekre bejuttatni az itteni kézművesek termékeit.

Stratégiánk mindegyik tervezési ciklusban alapvetően gazdaságfejlesztési irányultságú volt, hiszen jóval nagyobb arányban juttattunk támogatást vállalkozások, kézművesek számára, mint egyéb közösségi célra, de ezt minden partnerünk oldaláról elfogadottnak, sőt kívánatosnak érezzük, hiszen a két járásunk az ország dél-nyugati csücskében a horvát határ közelében, messze az autópályáktól, az ipar által csekély mértékben érintett területeken fekszik. Mi itt elsősorban az itteni gazdasági szereplők megerősítésével, illetve a térség környezeti adottságainak turisztikai célú hasznosításában látunk kitörési lehetőséget. Nem hiszünk abban, hogy a közeli jövőben komolyabb ipari beruházások érkeznének a térség zsákjellege miatt.

Továbbra is abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az új európai uniós ciklusba teljesen változatlan településkörrel tudunk átlépni, ami reményeink szerint az itt élő, pályázni készülő szervezetek számára is előnyt jelent. Ugyanis a változatlan területi lefedettség miatt a korábban kialakított és megszokott kapcsolatok továbbműködtetésére van csak szükség, az eddig kidolgozott és beüzemelt információs csatornák frissítésével, de alapvetően változatlanul hagyásával.

Az új ciklus, és az ezzel járó feladatok megkezdését a már előző években megszokott módokon hirdettük meg. Ennek legfontosabb felülete, az egyesületi honlap a www.leaderszenergia.hu oldalon. A felület 2008 óta változatlan címen működik, és látogatottság idénre összességében már a 30 000 –es számot is elérte. Itt minden, a felülvizsgálattal kapcsolatos tevékenységünk dokumentálása, időrendi sorrendben megtalálható. A honlapunk ez év nyarán teljesen megújult, azon külön menüpontban megtalálható a mostani felülvizsgálattal kapcsolatos összes tudnivaló. Újdonság az, hogy 7-8 éve folyamatos facebook jelenlétet is elindítottunk, amellyel szintén jelentős számú embert tudunk elérni, és a tervezéssel kapcsolatos események is megosztásra kerülnek.

Elmondhatjuk, hogy a térségi szervezetek, erről az oldalról szerzik elsődlegesen információikat, a Vidékfejlesztési Program LEADER kiírásairól, ezen kívül pedig plusz információs feladatot is ellát, amikor az aktuális fejlesztéspolitikai hírekről, jövőbeni térségi rendezvényekről is beszámolunk rajta.

Másik jelentős információs csatornánk internetes levelezőrendszerünk, amely szintén 2008 évi indulásunk óta változatlan címen működik, és amelynek címlistái, a térségi ágazati szereplő szervezetek csoportosításával azonnali, szinte teljes körű e-mail küldést tesznek lehetővé számunkra. A címtár számos csoportja differenciált, témák szerinti információ küldését teszi lehetővé, amivel régebb óta élünk is. Ez a levelezőrendszer, a legjobban és leggyorsabban működő csatorna, ahol aktuális pályázati tanácsadói munkánk jelentős része is zajlik.

A Helyi Fejlesztési Stratégia ismételt kidolgozása több hónapig tartó folyamat, amelyhez szükséges a széles körű térségi aktivitásunk, ennek elérése pedig folyamatos figyelmet és egyeztetést feltételez tőlünk. Ehhez a munkához természetesen bárki csatlakozhat, aki ötleteivel, vagy javaslataival szeretne hozzátenni, a helyi közösség elkövetkező 5 évre szóló, fejlesztési irányokat megjelenítő stratégiájához.

Irodánk, mely 2008. ősze óta Szigetváron működik, munkanapokon nyitva van mindenki előtt, itt kollégáink megfelelő segítséget adnak a tájékozódáshoz, az igények megfogalmazásához és HFS- be való beillesztésébe.

Tagságunk az idei évben 3 összehívott közgyűlés alkalmával ismerte meg és fogadta el a 2023-2027 évi stratégiánkat. 2023.01.26-án, 2023.05.29-én, valamint 2023.10.09-én is szavaztak az elkészült dokumentumról.

Személyi szakmai kompetenciák leírása:

A 2008. évben első verziójában elkészített és több alkalommal aktualizált Helyi Vidékfejlesztési, illetve Fejlesztési Stratégia, a térség alapos ismeretén, és a térségben élő szakemberek bevonásával készült. A mostani munkában is jelentős szerepet kapnak ezek a szakemberek, munkaszervezeti alkalmazottak, valamint az elnökség aktív tagjai.

A térségi civil szféra igényeinek beépítését egyesületünk egy korábbi elnökségi tagja látja el, aki korábban a Magyar Művelődési Intézet munkatársaként, illetve az azt megelőző 15 év során, számos térségi civil szervezet megalakítása és támogatása okán ismerte meg, a tervezési terület civil aktivitását. Ide kapcsolódik az egyesületi alelnök munkája is,

aki informatikai vállalkozása mellett a közösség- és humánerőforrás-fejlesztés terén is tevékenykedett, az elmúlt 18 évben.

Szintén aktívan vesz részt a munkában az egyesület elnöke, aki egyben polgármesterként közigazgatási, közszolgáltatási területeken szerzett 30 év szakmai tapasztalatával az önkormányzati szféra, és a lakosság igényeit is érti és artikulálja a stratégiai tervezés folyamatába.

A szervezet környezetmérnök és pedagógus végzettségű titkára 6 év területfejlesztési és 15 év vidékfejlesztési tapasztalattal, kiváló térségismerettel rendelkezik, ezen felül a stratégia fenntarthatósági vonatkozásait is kezeli.

A gazdaságfejlesztés területét az akciócsoport agrárvégzettségű munkaszervezet vezetője irányította, 18 év szakmai tapasztalattal rendelkezik az élelmiszeripar (8 év sütőüzem vezetői) agrárium(növényvédelmi input anyag kereskedelmi csoport), a vidékfejlesztés (HACS munkaszervezet vezető 2007-2022), valamint foglalkoztatási programok megvalósítása szakterületeken, így elemző-összegző munkája egyértelműen biztosítja a stratégia minőségét.

Gazdaságfejlesztési témában két további tervező is bevonásra került, egyikük a Baranya Megyei Vállalkozói Központ Alapítványánál dolgozott több mint 20 évet és a Szentlőrinci Gazdanapok Vásárszervezője, míg a másik személy a Pécs Baranya Kereskedelmi és Iparkamara Szigetvári irodájának kollégája.

4. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

2.számú táblázat: LEADER pályázatok feldolgozása, 2018-2023 (saját forrás)

Elutasított TK	
elutasított	144
Visszavont TK	
Visszavont	28
Támogatástól elállt / visszahulló	
Tám.jogosultságtól elállt.	41
Támogatott	
Támogatott	479
Beérkezett TK	
Összesen	692

Most pedig tekintsük át LEADER forrásaink érkezésének és lekötésének helyzetét. A táblázat tartalmazza a 2018-2023 évek közötti Támogató Okiratban lekötött támogatások összesen értékeit, a kiinduló fejlesztési forrás, valamint a plusz fejlesztési források bemutatásával együtt.

3.számú táblázat: LEADER források lekötése összesen, 2018-2023 (saját forrás, e Ft)

Felhívás neve	Lekötés 2018	Lekötés 2019	Lekötés 2020	ÖSSZES Forrás és lekötés 2020-ig	ÚJ források 2021-RE	ÖSSZES forrás és lekötés 2021-ig	VÉGLEGES Forrás és lekötés 2023-ig	%
Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása	54	8,55	93,15	155,7	33,08	188,78	162,98	17,73

Önkormányzatok és szociális szervezetek gazdaságfejlesztő hatású helyi termék-előállításának és piacra jutásának támogatása	0	8,55	22,29	30,84	6,80	37,64	25,66	2,79
Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása	85,2	70,6	56,65	212,45	82,61	295,06	271,24	29,50
A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása		5	13,1	18,1	-	18,11	19,91	2,17
Tematikus rendezvények, közösségfejlesztő akciók támogatása	0	5,47	22,54	28,01	21,49	49,50	48,88	5,32
Helyi identitás fejlesztés támogatása	0	15,4	3,46	18,86	9,18	28,04	22,20	2,41
Generációkon átívelő kezdeményezések támogatása	0	4,94	10,91	15,85	17,95	33,8	32,23	3,51
Információs és Kommunikációs Technológiákkal, valamint megújuló energia-hasznosítással ellátott szolgáltató helyszínek létrehozása	0	0	0	0	-	0	0,00	
Helyi fejlesztések támogatása GF	0	0	0	0	-	0	199,05	21,65
Helyi fejlesztések támogatása SZF	0	0	0	0	-	0	137,19	14,92
	139,2	118,51	222,1	479,81	171,11	650,93	919,34	100,00

A LEADER stratégia megvalósítása során fenti táblázatból jól látható, hogy a kiindulási pénzforrásokhoz képest az első évek viszonylag csekély lekötése után, később jelentősebb forrás és lekötésemelkedés valósult meg. Ehhez kellett az is, hogy az új európai fejlesztési ciklus kidolgozásának késlekedése miatt meghosszabbodott az előző időszak amiből fakadóan új LEADER kiírások elindítása helyett két alkalommal kapott átmeneti plusz fejlesztési pénzeknek köszönhetően - melyek összege 339,48 e Ft volt -, a kezdeti 479,81 e Ft LEADER keretünk, a program végére 919,34 e Ft lekötött támogatásra emelkedett.

Az összesen 4 db Gazdaságfejlesztési intézkedésünkre (Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása 17,73 %, az Önkormányzatok és szociális szervezete gazdaságfejlesztési hatású helyi termék előállításának támogatása 2,79 %, a Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása 29,50 %, és a Helyi fejlesztések támogatása (GF) 21,65 %) lekötésre került tehát a teljes keretünk 71,37 %-a, ami tehát gazdaságfejlesztési célra került felhasználásra. Ez teljes keretünk több, majdnem része, ami mind a helyi gazdaság erősítését szolgálta.

Sajnos a már korábban is problémaként jelentkező tendencia, hogy a HFS megvalósításának második felében nagyságrendileg 200-300 millió Ft körüli összeg volt a visszaadott fejlesztési pénz, jelenleg is látszik, bár nem ugyanabban a nagyságrendben, hanem 100 millió nagyságrendben. Ezt elsősorban a COVID járvány hatásának, illetve az utolsó évek inflációs hatásának tulajdonítjuk.

Az elmúlt LEADER ciklus során volt néhány fontos egyesületi döntés, amely a működési területünkön eredő igényekből következett, és HACS döntési kompetenciájából fakadt. Ezek közül néhány kifejezetten csak a mi térségünkre volt jellemző:

Egyik fontos, szervezetünkön már régebb óta nyomonkövethető irány az, hogy egyesületünk nem preferálta a nagyobb támogatási összegeket, vagyis a pályázatonként 3 000 000 Ft támogatási összegnél magasabb források kihelyezését. Úgy gondoljuk, hogy mivel térségünkben jellemzően kicsi a vállalkozói méret és nagy a településszám (65 db) ezért kisebb léptékű támogatási összeg is elégséges már érzékelhető előrelépésre ezeknek az apró vállalkozóknak. Így pedig nem viszi el kevés számú projekt a meglehetősen alacsony fejlesztési keretünket.

Ezzel összefügg, hogy korábban már megpróbáltunk nagyobb összegeket is kihelyezni támogatásként és ennek során előfordult, hogy komolyabb árbevételű külsős cégeknek is megérte pályázatot beadni olyan projektekre amelyek kis munkaerő igényű, de korszerű technológiai fejlesztést valósítottak meg,- így jellemzően nem szoktak jelentős térségi munkavállalót foglalkoztatni,

Folytatódott az a korábban elindult trend is, hogy működési területünk Zselici részén élénk a turisztikai fejlesztések iránti igény, és itt már korábban is sok pályázat érkezett be turisztikai szolgáltatások fejlesztése témakörben.

Ebben a most záruló fejlesztési körben a térségi szálláshely szolgáltatók számára nem írtunk ki direkt beruházás-támogatási lehetőséget. Csupán a vidéken dolgozó civil szervezetek számára elérhető hálózatosodást elősegítő célú felhívást dolgoztunk ki, egy zöldút metodikára alapuló együttműködés elindítására.

Vizsont a most kidolgozásra kerülő HFS-ünkben már tervezzük a térségben működő turisztikai szolgáltatók számára is közvetlen támogatás kiírását. Ennek oka az, hogy mivel elindítottuk a Zrínyi zöldút projektünket, amelyben elkezdődött a térségbe érdeklődő turisták bevonása, ezért erőteljesebben szeretnénk felpörgetni a terület vonzerejét. Ennek egyik eszköze pedig a szolgáltatók minőségi fejlesztésének támogatása.

Már 2009 – től kiemelt célja volt egyesületünknek, a térségünkben található helyi termékek, vagyis kézművestermékek és helyi jellegű, vagy előállítású élelmiszerek felkutatása, előállításának támogatása, ezen keresztül pedig a helyi gazdaság támogatása. Ehhez kapcsolódón megvalósított HFS -ünkben jelentős LEADER forrás (162 millió Ft) került allokálásra és lekötésre e célokra. Jelenlegi 2023-2027-es HFS -ünkbe a helyi termék előállításának támogatása témakörben végzett munkánkat továbbra is szeretnénk fenntartani.

Területi hatások:

A járásaink településszáma Szigetvári 44 település, Szentlőrinci 21 település arányban van egymással, aminek hányados értéke 67,7: 32,3. Ez az arány jelenleg nem mutat egyezést a járásokból érkező pályázatok számával, és arányával, mivel a Szigetvári járásba a beérkezett pályázatok 342 db, ami 78,62% -ot jelent, míg a Szentlőrinciben ugyanez 93 db, ami pedig 21,37%. Ez az egyensúly, vagyis a járásoknak a forrásokból egyenlő arányban való részesülése szervezetünk esetében megbomlott.

Általánosságban elmondható, hogy egy térség pályázati eredményessége alapvetően a pályázók aktivitásától függ, de ebben azért jelentős szerepe lehet a HACS projektgeneráló munkája hatásosságának is.

Az értékelés folytatása során látszik, hogy jelenleg vannak önkormányzatok, akiktől nem érkezett be egyetlen pályázat sem. Ezek száma 7 db (Zádor, Pettend, Kacsóta, Okorág, Gyöngyfa, Királyegyháza és Pécsbagota).

Minden falu, amely nem pályázott legalább 1 esetben az időszak alatt, komoly fejtörésre ad okot, és erősíti a gyanút, hogy valami nem működik rendesen esetükben. Vagy nem jó a projektgeneráló munkánk, vagy nem elég nekik a nálunk engedélyezett felső összeghatár, talán nem bíznak meg a LEADER pályázati rendszerben, vagy esetleg más ok keresendő a hiányzó pályázatok mögött.

Azonban vizsgálni szükséges a lekötött forrás értékét is, amelyben ez az arány más mást mutat. Számszerűsítve a darabszámokat a lekötött források összegére, néhány további eltérés is látszik. LEADER pályázatok teljes lekötött összegéből - 467 860 073 Ft -nyi került, a Szigetvári járásba-162 394 250 Ft pedig, a Szentlőrinci járásba. Ez 75 %-os Szigetvári járási lekötést jelent, ami kicsit javít pályázati darabszámokban megnyilvánuló erősebb szigetvári arányhoz képest. Megvizsgálva a településenkénti eloszlások lehetséges magyarázatait ennek oka az lehet, hogy az első időszakban (2018 januártól) alapvetően kísérleti időszaknak terveztünk, és abban az időszakban nem nagyon érkezett be pályázat Szentlőrinci járásból (összesen csak 2). Később ez az arány javult, és egyre több ebből a járásról beadott kérelem érkezett be, de ez már nem tudta kompenzálni a korábbi időszakban elmaradt kérelmeket.

2019 évben pedig elindult a Magyar Falu Program és onnantól kezdve az önkormányzatok jelentős része a felé a rendszer felé mozdult el. Igaz volt ez különösen a Szentlőrinc környéki falvakra, ahonnan ekkortól megint lecsökkent a pályázati aktivitás. Ezek tehát a fenti két okkal magyarázható módon maradtak le pályázó félként tőlünk.

A pályázati időszak alatti feladatokra vonatkozóan elmondható, hogy nehéz feladat a pályázatok ideje alatt folyamatos figyelmet fordítva minden településünkre, menet közben korrigálni egy falu érdektelenségén, ha ott nincs meg a fogadókészség, illetve a megfelelő szakember háttér.

Azonban ez sem okozhatja azt, hogy a ciklus végéig ne mozgósítsuk ezeket a falvakat is, és ne érjük el azt, hogy legalább minimális mértékben, de felkeltsük pályázati aktivitásukat. Ez a mi felelőségünk, és jelenleg érezzük ennek súlyát, valamint az ezzel járó kihívást.

Pályázói kör:

A most elemzett LEADER pályázati körben összesen 93 db önkormányzati, pontosan ugyanennyi 93 db civil, valamint 256 db gazdasági szervezettől beérkezett, összesen 458 pályázat került támogatásra.

Ebben a pályázati ciklusban legaktívabban a térségi vállalkozások pályáztak, összesen 265 esetben. Most nézzük meg nézzük meg ezeket további bontásban: a vállalkozások közül 99 db társas vállalkozás (Kft, Bt) és 115 db egyéni

vállalkozó pályázata mellett 42 db őstermelői kérelem is beérkezett. Ez elsősorban a Helyi termékelőállítás felhívásunkban.

Ez az érték természetesen nem egy az egyben figyelembe vehető szám, mert egy-egy pályázó többször is adott be hozzánk támogatási kérelmet, így ha a többszöri pályázás hatásától megtisztítjuk az adatokat, akkor a következő számokat kapjuk: Önkormányzat 58 db, Civil szervezet: 48 db, gazdasági szervezet: 159 db.

Az adatok alapján is meggyőző a kép, abban a vonatkozásban, hogy élénk kereslet van olyan támogatási konstrukciókra amelyek kisösszegű, viszonylag szabadon felhasználhatóak, valamint nem túl sok vállalt kötelezettséggel járnak. Ebbe még az is belefér, hogy a legnépszerűbb mikrovállalkozások multiplikátor támogatása című felhívásunkban építési jellegű fejlesztést nem támogattunk esetükben, mert ez a tevékenységfajta ki volt zárva, ebben a felhívásban. Itt csupán eszközbeszerzések és marketingköltségek támogatására volt lehetőség, és erre nagyjából (295 millió Ft) érkeztek be pályázatok.

Azonban az elmúlt utolsó években elindult inflációs folyamatok kapcsán egy pontban szükséges az eddig gyakorlatunkat módosítani, ez pedig a támogatási összeg maximuma.

Az eddigi gyakorlat alapján 2018-2021 között 2 000 000 Ft volt a mikrovállalkozások által igényelhető felső összeghatár. Ezt pályázóink megszokták, és le tudták olyan eszközökre igényelni, amik a napi munkavégzésükhöz valóban szükségesek voltak. A 2021-es évben azonban olyan mértékben csökkent ennek az összegnek a vásárlóértéke, hogy ha ezen a szinten hagynánk, akkor már nem lenne érdemes pályázni rá, ezért szeretnénk a jelenlegi 2 000 000 Ft helyett 4 000 000 Ft felső összegben megadni, az új stratégia időszak alatt ezt a limitet.

A Helyi termékek előállításának támogatása vonatkozóan elindított támogatási programunk szintén jól teljesített, a maga 188,8 millió Ft lekötött támogatásával és az azon részt vett 67 db nyertes pályázóval.

Itt már korábban is kicsit magasabb felső korlátot adott meg szervezetünk, és ez most is így volt hiszen 3 000 000 Ft volt a maximum igény. Ebben a felhívásunkban már be volt engedve az építés is, amiből az első 1-2 évben még igényeltek is néhány kérelemben. A beérkezett összesen kérelemből 25 db volt helyi élelmiszer előállításához kapcsolható, a többi egyéb kézművestermék előállítását célozta. Itt is volt többszöri pályázó, aki a korán beadott első fejlesztését hamar elszámolta és még egy új kérelemmel annak minőségi továbbfejlesztését is megcélolta.

Ennek kapcsán is tervezzük az igényelhető összeg emelését, itt szeretnénk 6 millió Ft közelében meghúzni azt a határt. Végül az utolsó központi alapú Helyi fejlesztések támogatása (GF) című felhívásunkra, amely 2021. legvégétől 2022 február végéig volt igényelhető összesen 41 db kérelem érkezett be mintegy ... Ft fejlesztési igénygel.

Ha most megnézzük a szolgáltatásfejlesztési témájú civil-önkormányzati pályázó kört, akkor az alábbiakat látjuk: Települési önkormányzataink, és az itt működő civil szervezetek is aktívan dolgoztak, mivel együtt összesen 186 db támogatott pályázatot adtak be. Ebből 93 db kérelem volt önkormányzat által beadott, és 93 civil szervezettől beérkezett. Ezeknek felhívásonként való szétbontásától eltekintően, azt azonban el kell mondanunk, hogy itt észlelhető egyes önkormányzatok jóval nagyobb aktivitása, míg másoknak teljes hiánya. Ezzel viszont kell foglalkoznunk: a területünkön lévő 65 önkormányzat közül 7 db esetében nem érkezett be egyetlen LEADER kérelem sem, ami sajnos a mi munkánkat is minősíti. Hiába megyünk rendszeresen végig mikrotérségi (jegyzőségi) szinten a településeinkre tájékoztató fórumot tartani, ha számos olyan önkormányzat van, akik ezekre nem jönnek el, és nem is pályáznak hozzánk. Ezen változtatni szeretnénk, mivel a kezelésünkben lévő forrás a teljes működési területünk lakosságára vonatkozik, és az nem jó senkinek, ha a lakosság egy része nem részesül ebből semmilyen formában sem. Ebben a most zárult tervezési ciklusban komoly konkurenciát jelentett a LEADER rendszerre vonatkozóan a Magyar Falu Program. Ezt a kihívást azonban nekünk kezelniük kell tudnunk, és azon igyekszünk, hogy a következő programozási időszakban minden településünkről érkezzen be legalább 1 LEADER pályázat

Kimeneti eredmények:

A kezelésünkben lezajlott LEADER pályázati rendszer eredménymutatóira vonatkozó teljesülése, a következőket mutatja:

4.számú táblázat.(saját forrás)

Ssz.			Teljesülés
------	--	--	------------

	Eredménymutató (indikátor) megnevezése (mértékegység)	HACS által vállalt célérték	kedvezményezett által vállalt érték (TO szerint)	ténylegesen megvalósult érték
1.	Létrehozott munkahelyek száma (fő)	3	8,5	6
2.	Érintett lakosság száma	108	1021	785
3.	Piacépes helyi termékek megjelenése	13	65	32
4.	Térségi szereplők közötti gazdasági alapokon működő együttműködésben részt vevők száma	25	78	72
5.	Térségek közötti és nemzetközi együttműködések száma	2	2	2

LEADER HFS-ünkben rögzített eredményindikátorok közül a legfontosabb érték a térségben a projektek kapcsán létrehozott munkahelyek száma (3 fő). Erre nyilvánvaló okból csak a gazdaságfejlesztési célú kiírások esetében lehet számítani, és mivel egyesületünk a korábban már elmondott alacsonyabb támogatási összegek kihelyezésének híve, ezért ezzel kapcsolatban óvatos vállalásokat tettünk, vagyis csupán 3 fő munkahelyteremtését vállaltuk a teljes keretünk lekötése során. Az eltelt 5 év során azonban ezt a számot jelentősen felülteljesítettük, amit már a beérkezett Támogatási kérelmek ügyintézése során is láttunk, ott ugyanis a pályázók általi teljes vállalás létszám 8,5 fő volt. Ezek a számok minden esetben a Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása című felhívásunkban realizálódtak, hiszen érdemben csak ebben a felhívásban tudtunk ilyen irányú vállalatot megcélolni. Ebben a Felhívásban az időszak alatt összesen 182 db beérkezett és támogatott kérelemmel dolgoztunk. Ebből a körből jött be a 8,5 foglalkoztatotti vállalat, ennek megvalósulása pedig a 2023 év mostani időszakáig lezárt elszámolások után 6 fő foglalkoztatásba vonása lett. Mivel több foglalkoztatási vállalat esetén még nem történt meg a záróelszámolás, ezért azok végső teljesülése még nem zárult le. Jelenleg a még elszámolásra visszalévő projektekre vonatkozó ismereteink szerint a maradék 2,5 fő foglalkoztatásba vonása is meg fog történni. Ez azt jelenti, hogy a szerény indikátorvállalásunkat, már jelen pillanatban is 66%-os mértékben túlléptük, amit a ciklus végső zárásáig majdnem 3 szorosán is meghaladhat pályázóink vállalása.

Érintett lakosság száma célindikátorunk (108 fő) esetében tett HFS szintű vállalásunk is jelentős mértékben túlteljesítésre került, és ezt leginkább a Helyi identitásfejlesztés támogatása és a Generációkon átívelő együttműködések támogatása felhívásunkban megvalósított közösségi eszközbeszerzések, kiadványok, és csoportos kirándulások kapcsán sikerült elérni (1021 fő), sőt jelentősen meghaladni. Azonban itt több, vállalatot is tartalmazó nyertes projekt egyáltalán nem kerül megvalósításra, így ezeknek végső összege valószínűleg nem fogja elérni a teljes vállalási adatot, mert jelenleg 785 fő-nél járunk. Ez azonban még mindig többszöröse eredeti vállalásunknak.

Piacépes helyi termékek előállításának kimeneti érték szintén fontos cél egyesületünk számára, mivel munkánk egyik sarkalatos pontja az, hogy minél több termék bővítse és erősítse a térségi portfóliót. Ebből kimeneti indikátorként 13 db-ot vállaltunk stratégiánkban. Az ennek támogatására szolgáló Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása című felhívásunkra beérkezett és támogatott 84 db projektben összesen 65 db ilyen új termék előállítását vállalták a kézműves és élelmiszer előállító ügyfelek. Viszont ezeknek a projekteknek egy része szintén nem került megvalósításra, így a vállalatok összege is alacsonyabb lett 61 db. Eddig ebből a számból a záróelszámolásokkal összesen 32 db termék realizálódott, ezzel szintén jelentősen meghaladtuk a HFS szinten vállalt értéket.

Következő, Térségi szereplők közötti gazdasági alapokon működő együttműködésben részt vevők száma elnevezésű indikátormutatónk (25 db) alapvetően a térségi kézművesek bevonását, és bemutatását céloztuk meg a helyi közösség szervezett rendezvényeihez kapcsolódóan. Tehát az volt a cél, hogy minél több ilyen termék-előállító kerüljön bemutatásra egy-egy helyi rendezvényen, ezzel is erősítve a helyben működő termelők ismertségét. Egyesület szinten

kicsit alultervezve összesen 25 ilyen megjelenést vállaltunk, amit nyilvánvalóan a Tematikus rendezvények, közösségfejlesztő akciók felhívásunk esetén lehetett realizálni a pályázóknak, pontszámot érintő vállalásként. A beérkezett Támogatási kérelmek esetében ebből a számból összesen 78 db vállalás került nyilvántartásba vételre. Az eddig elszámolások után 44 db ilyen bevont kézműves megjelenés realizálódott, a megvalósult rendezvényeken. Ennek koordinálásába egyesületünk részt is vett, több rendezvényre mi magunk segítettük megszervezni ilyen árusítók meghívását, és eljuttatását. Ez helyi termék támogató munkánk egyik alapvető munkája, szinte minden térségünkben megvalósult rendezvény vonatkozásában segítünk a kézművesek és a szervezők egymásra találásában, egy jól bejáratott rendszer alapján. Ennek az indikátornak a teljesülése és túlteljesítése azt eredményezi, hogy több itt dolgozó kézműves komoly bevételek tud elérni ezeken a rendezvényeken, ami növeli életképességét.

Utolsó kimeneti mutatónk egy témájában meglehetősen speciális területet érint, ez a Térségek közötti és nemzetközi együttműködések száma című, és a mi saját HACS kiegészítő munkánk eredményességéről szól, mivel ebben olyan tevékenységeket szerettünk volna vállalni, amiket nemzetközi, illetve a HACS területünkön átnyúló munkánk kapcsán végzünk el. A HFS tervezésekor 2 ilyen tevékenységet vállaltunk, amely közül szerettünk volna 1 nemzetközi témájút is megcsinálni, azonban ez nem járt sikerrel, mert a 2019.03.27 napon a finn RIESKA LEADER RY vel közösen benyújtott „Nemzetközi együttműködés továbbfejlesztése a hagyományosan innovatív termékelőállítás érdekében” című LEADER Nemzetközi Együttműködések pályázatunk nem került támogatásra, így az abban foglalt nemzetközi tevékenységünket nem sikerült megvalósítanunk. Viszont két szomszéd HACS-al is adtunk be közös projektet, a LEADER Térségek közötti együttműködések felhívásra, amit mindkét esetben támogatásra, és megvalósításra került. Így mégis sikerült teljesítenünk az indikátorként vállalt két együttműködés megvalósítását.

7.Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

1. Kulturális erőforrások

5.számú táblázat: központi fejlesztési programból létrehozott közösségi színterek 2007-2021 között az akcióterületen (saját forrás)

1.	IKSZT	Bicsérd
2.	IKSZT	Cserdi
3.	IKSZT	Ibafa
4.	IKSZT	Kacsóta
5.	IKSZT	Kétújfalu
6.	IKSZT	Nagydobsza
7.	IKSZT	Szigetvár
8.	TSZK	Bükkösd
9.	TSZK	Dencsháza
10.	TSZK	Zók
11.	Biztos Kezdet Gyerekház	Mozsgó
12.	Biztos Kezdet Gyerekház	Dencsháza
13.	Biztos Kezdet Gyerekház	Patapoklosi
14.	Biztos Kezdet Gyerekház	Teklafalu
15.	Jó Kis Hely	Bánfa
16.	Jó Kis hely	Kisdobsza
17.	Jó Kis Hely	Bánfa
18.	Közösségi Ház	Gyöngyösmellék

A fenti listát természetesen kiegészítik az önkormányzatok által kötelező feladatként fenntartandó közösségi szintek is, amelyekkel elvileg minden településnek rendelkeznie kell, az azt működtető szakemberrel együtt. Kistelepülések esetén egy szakember három települést is elláthat. Ennek a feladatnak az ellátására viszont minimális forrással rendelkeznek az önkormányzatok, így a programok bővítése mindenképpen további források bevonását teszi szükségessé. Jó példa volt erre az előző öt évben a Szigetvári járásban és Szentdénésen futó Gyerekesély projektben megtartott nyári napközis táborok és közösségi programok szervezése, ahol a helyi önkéntesek és önkormányzati infrastruktúrára építve számos gyermekeknek szóló nyári program került lebonyolításra, amelyhez pályázati forrásból csak az anyagköltséget és élelmiszert kellett biztosítani. E mellett tematikus bentlakásos táborok (horgásztábor, sporttábor, természettudományos tábor, zöldség és gyümölcs feldolgozó tábor) is nagy érdeklődésre tartottak számot, amelyekben nagy számban vettek részt hátrányos helyzetű gyermekek is. A kialakult gyakorlat szerint önkormányzati és civil partnerséggel költséghatékony módon lehet megszervezni az akcióterületen belül színvonalas gyermekeknek szóló szünidei programokat, ezzel tehermentesítve a családokat és a szociális helyzetük miatt, más módon nem elérhető élményeket biztosítani a gyermekeknek.

6.számú táblázat: Regisztrált nonprofit szervezetek, ezer lakosra jutó száma, 2012 – 2021-ig (forrás KSH)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Szinergia	6,04	6	6,01	n. a.	n. a.	5,89	6,29	6,33	6,87	6,95
Baranya megye	6,25	6,26	6,34	n. a.	n. a.	6,16	6,41	6,42	6,54	6,8
Magyarország	5,77	5,73	5,67	n. a.	n. a.	5,48	5,5	5,44	5,45	5,73

A fenti táblázat alapján elmondható, hogy a civil aktivitásban szervezeti szinten érdemi változás nem történt, ami teljesen együtt jár a megyei és az országos folyamatokkal is. Bizakodásra adhat okot, hogy a regisztrált civil szervezetek száma, kismértékben még mindig magasabb az országos átlagnál és annak ellenére sem csökken, hogy a számukra elérhető források köre az elmúlt években érezhetően szűkült. Az önkéntesség erősödése némileg ellensúlyozza a források csökkenését, azonban, mielőbb pótolni szükséges az amortizálódó eszközöket és támogatni kell az újonnan induló kezdeményezéseket is.

A javuló országos adatokkal párhuzamosan, az idősoros tényadatok vizsgálata alapján továbbra is fennáll, az országosnál relatíve alacsonyabb mértékű foglalkoztatottság, a magas fiatalok munkanélkülisége, az ingázók magas aránya, valamint az alacsony képzettségűek magas részaránya, a munkanélküli populációban.

A kedvezőtlen irányú demográfiai változás (népességfogyás) alapvetően a magas elvándorlási egyenlegből származtatható, melyhez a természetes fogyás 20 éve folyamatosan fennálló kedvezőtlen hatása is társul. A vándorlási egyenleg évek óta többszöröse az amúgy sem optimizmusra okot adó megyei értéknek (a közösségben különösen kedvezőtlenek voltak a 2018-as és 2020-as évek: -8,9 és -8,7 ezrelék). Mindezen negatív hatások eredményeként a közösség lakónépességének létszáma tíz év alatt 2011 és 2021 között mintegy kétezer fővel, 29.575 főről 27.505 főre apadt. A fiatal, képzett és dolgozni akaró lakónépesség elvándorlása a helyben tevékenykedő vállalkozások számára is kedvezőtlen humán erőforrás-ellátottságot eredményez, megerősödési-kitörési lehetőségeiket gyengítve, rontva.

További tartós negatív tendenciaként jelenik meg két elem, a népesség megoszlásában:

1. Az állandó népességben belül a 0-14 évesek részaránya ugyan stagnál, de ez együtt jár a 60 éven felüli népesség arányának növekedésével, ami a magas vándorlási veszteséggel együtt sajnos a szegregáció veszélyére figyelmeztet. Ezért is szükséges a térségben fellelhető ifjúság számára a különféle közösségfejlesztő, önszervező és szabadidős programok támogatása a térség jövőjének biztosítása érdekében. (TEIR)
2. A 60 éven felüli népesség folyamatosan emelkedő részaránya is, mely évről-évre nagyobb megterhelést jelent a különféle ellátó rendszerekre (a tendencia szintén hasonló a megyei és az országos trendekhez). Ezzel szemben a

nyugdíjasok magas száma erősségként is aktivizálható a helyi identitásfejlesztés és kultúra megőrzés terén a megfelelő eszközök és lehetőségek birtokában.

A közösségen belül, az etnikai kisebbség részaránya szignifikánsan emelkedett, bár már a 2001. évben is jelentősen felülreprezentált volt az országos és a megyei arányokhoz képest is. A jelentős mértékű felülreprezentáltság megmaradt, a részarány egyidejű jelentős megemelkedése mellett (2001.: 4,3 %, 2011.: 6 %, a 2022-es népszámlálási adatok még nem jelentek meg, de valószínűleg az arány tovább növekszik.) Ám a térség soknemzetiségű jellege egyben hozzá is segítheti, az érintett településkört a nemzetiségi tradíciók, természeti és kulturális értékek megőrzésén keresztül, a gazdasági stabilizálódáshoz is. (TEIR)

Az apró- és törpefalvas településszerkezet, valamint zsáktelepülések magas száma alapján, egyértelműen látszik, hogy a térség lakosságának jelentős része fokozottan veszélyeztetett a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység problémája által. A funkcióhiányos kisvárosi központok, ezeknek a negatívumoknak még tüneti kezelésére sem képesek, a magasabb foglalkoztatási potenciált jelentő városok (Pécs, Kaposvár) pedig, az elégtelen közlekedési infrastruktúra miatt nehezen elérhetőek, a térségi lakosság számára.

Mindezek mellett a térségben jelentős, a sérülékeny csoportokhoz tartozó lakosság mértéke. Ide sorolhatjuk a roma népet a gettósodott falvakban, vagy a telepszerű lakóterületek lakóit, továbbá, a szegregálódott településeken élőket, időskorúakat és a korrall összefüggésben fogyatékkal élőket, GYES/GYED-ről visszatérő, pályakezdő, vagy tartósan munkanélküli nőket, a pályakezdő, szakmával, nyelvismerettel, anyagi és kapcsolati tőkével nem rendelkező, fiatalokat. Az említett csoportok felzárkóztatásának, segítségének céljából szükséges a mélyszegénység és gyermekéhezés elleni tevékenységek elősegítése, illetve a társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás, szegregáció megállítása érdekében.

A korösszetétel tekintetében feltétlenül meg kell említeni, hogy bár a korábbi évekhez viszonyítva az országos adat romlik, az akcióterületen stagnál az arány, ennek ellenére még mindig 15,28 %-os a 14 éven aluli lakónépesség aránya, mely a megyei átlagot jóval meghaladja, sőt a régiós, valamint az országos értékeket is túllépi. Az utóbbi évek adatai is megerősítik ezt a tendenciát. A 65 éven felüliek aránya ezzel együtt 2000 óta folyamatosan emelkedik, 2022-re elérte a 17,94 %-ot, bár ez az érték még így is elmarad a megyei, vagy országos átlagoktól. A két adatból nyilvánvalóvá válik, hogy ezzel párhuzamosan csökken az aktív korúak aránya, ami a negatív vándorlási egyenlegről is következik. Ez sajnos szegregációra utaló jel, ami a sokgyermekes hátrányos helyzetű családok arányának növekedésére utal. Ugyanakkor a viszonylag fiatalos korszerkezet egyben perspektívát is ad. (TEIR)

Az akcióterületen élők több nemzetiséghez tartoznak, svábok, horvátok, romák jelentős számban élnek több településen.

7.számú táblázat. Elvándorlás, és fiatalok aránya a lakónépességben belül (forrás: KSH)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vándorlási egyenleg Szinergia (ezrelék)	-5,25	-1,05	-5,87	11,32	-9,06	-7,11	-4,75	-8,85	0,04	-8,66	-1,07	-6,61
Állandó népességen belül a 0-14 évesek aránya (%) Szinergia	15,26	15,05	14,9	14,85	14,8	14,65	14,65	14,79	14,85	14,79	15,14	15,28
Állandó népességen belül a 0-14 évesek aránya (%) Baranya megye	13,77	13,7	13,66	13,66	13,62	13,57	13,58	13,56	13,55	13,57	13,52	13,46
Állandó népességen belül a 0-14 évesek aránya (%) Magyarország	14,33	14,28	14,26	14,29	14,3	14,35	14,39	14,43	14,46	14,5	14,54	14,55

A Turisztikai kínálat jelenlegi térségi helyzete:

A térségre jellemző az aprófalvas településszerkezet, emellett nagyrészt hátrányos gazdasági pozíciójú települések tartoznak ide. Azonban a térség különleges természeti, táji és kulturális adottságokkal rendelkezik, amely turisztikailag hasznosítható. Az egyedi vonzerők komplex turisztikai csomagajánlatokká szervezhetőek. A térség turisztikai fejlesztésében szerepet játszhat, hogy településeinek egy része a Szigetvári „Zrínyi 1566” Turisztikai Egyesület (továbbiakban TDM) működési területéhez tartozik.

Az aktív és a kulturális turizmus egymást jól kiegészítő turisztikai termékek. Szigetvár kulturális és történelmi adottságai, valamint a környék kulturális és aktív turisztikai lehetőségei összekapcsolhatóak, így komplex programkínálatként jelenhetnek meg a piacon.

2021. decemberében a Szigetvári járásban 9 kereskedelmi szálláshely működött (ebből 5 Szigetvár területén). A kereskedelmi szálláshelyek szobakapacitás kihasználtsága a járásban 2021-ben átlagosan 24,5 %, Szigetvár területén némileg magasabb, 32,25%, ami az országos átlaghoz hasonló szám.

A kereskedelmi szálláshelyeken 2021-ben, a Szigetvári járásban összesen 15981 vendégéjszakát töltöttek el a vendégek és átlagosan 2,8 vendégéjszakát tartózkodtak itt (Szigetváron ebből 11284 vendégéjszakát regisztráltak, átlagosan 3,2 éjszaka tartózkodási idővel). A külföldi vendégek tartózkodási ideje átlagosan magasabb volt, mint a belföldieké. A Szentlőrinci járásban nem áll rendelkezésünkre a kereskedelmi szálláshelyek számára és vendégforgalmára vonatkozó részletes adat.

Üzleti célú egyéb (magán) szálláshelyek száma 2021-ben a Szigetvári járásban 51 (Ebből 25 Szigetvár területén), a Szentlőrinci járásban 29. Látványos növekedés Szigetváron és a Szigetvári járásban történt, utóbbiban 88%-kal, Szigetváron 150%-kal nőtt a számuk a 2015-ös évhez képest. A Szentlőrinci járásban 26 %-os növekedés történt ugyanezt az időszakot vizsgálva.

Az üzleti célú egyéb szálláshelyeken mért átlagos tartózkodási idő 2021-ben, a Szigetvári járásban 2,7 éjszaka volt (Szigetváron 2,9 éjszaka) ugyanebben az évben 10410 vendégéjszakát mérhettünk a járásban (ebből 4812 vendégéjszaka Szigetváron realizálódott). A belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje az átlaghoz képest alacsonyabb (Szigetvári járásban 2,4- Szigetváron 2,7 éjszaka), a külföldi vendégek száma ugyan jóval alulmarad a belföldi vendégekéhez képest, azonban jelentősen magasabb az átlagos tartózkodási idejük (Szigetvári járás 5,5- Szigetvár 7,1 éjszaka). A Szentlőrinci járásban 2021-ben az átlagos tartózkodási idő 2,7 éjszaka volt és összesen 8574 vendégéjszakát mérhettünk. A belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje 2,5 éjszaka, a külföldieké itt is jóval magasabb, 8,8 éjszaka volt. A Szentlőrinci járásban annak ellenére, hogy a magán szálláshelyek száma nem nőtt jelentős mértékben, az ide érkezők száma ugrásszerű növekedést mutat a 2015-ös évhez képest (2015-ben az összes,

itt realizálódott vendégéjszaka száma 3170 volt). Ez azt mutatja, hogy a Szigetvári mellett a Szentlőrinci járás is komoly turisztikai potenciállal rendelkezik.

Az aktív- és ökoturizmus térségi kiteljesedésének elősegítése érdekében a Szinergia Egyesület elnöksége célul tűzte ki, hogy az egyesület eszközrendszerének segítségével támogatja a tematikus turisztikai útvonalak kialakításához szükséges együttműködések létrejöttét, így pályázati felhívást jelentetett meg „A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása” címmel.

A felhívásra négy térségi civil szervezet:

- a Mozsgóért Egyesület,
- a Virágóra Alapítvány,
- a Zöld Életmódért Egyesület
- és a Zselicben a Zselicért Egyesület pályázott.

A feladataik közé tartozott a tematikus útvonalak kijelölésén túl a térségi együttműködések, kerekasztalok életre hívása, illetve ezekhez illeszkedő turisztikai programcsomagok összeállítása is.

Az együttműködés egyik legfontosabb eredménye a Zrínyi Zöldút megszületése a Dél-Zselic tájegységben, amely szervesen kapcsolódik a zöldutak országos rendszeréhez, fizikai összeköttetésben áll a Mecsek Zöldúttal. A Szinergia egyesület továbbra is koordinálja a négy szervezet munkáját, katalizálja a térségi kapcsolatokat, elősegíti a helyi termelők, szállásadók bevonását – a közösségépítést.

A Zrínyi Zöldút projekttel párhuzamosan egy, a térség vallási turizmusát fellendíteni kívánó projekt is elindult, melynek keretén belül meghatározásra és feljelölésre került a Mária Út Mozsgótól- Segesdig tartó szakasza. A Szinergia Egyesület, térségi együttműködésben a Rinya Dráva Szövetséggel, a baranya megyei szakasz munkáit koordinálta. Mozsgótól indulva, Szentlászló, Boldogasszonyfa, Somogyhárság, Magyarlukafa, Vásárosbéc, Somogyapáti, Lad útvonalon haladva fűzte fel és gyűjtötte egy csokorba a térség kulturális, szakrális és természeti értékeit.

Az útvonal feljelölése, bejárása, koordinátáinak felmérése megtörtént. A zarándokok, lelki feltöltődésre vágyók a turbéki Segítő Szűz Templom érintésével, a segesdi Fájdalmas Szűz Kápolnához juthatnak el.

A felmérés mellett elkészült Lebedy János Mária út-Mozsgótól Segesdig című látványos, az utazónak hasznos információkat tartalmazó kiadványa. Területünkön kihelyezésre került 6 db fedett pihenőhely információs táblával, ahol az útvonalról és az ahhoz kapcsolódó turisztikailag is releváns értékekről informálódhat a vándor.

A térség turisztikai helyzetét még egy település, Szentlőrinc befolyásolja. A város Szigetvárral ellentétben agrár jellegű, és a környezetében lévő településeken is ez a hatás érvényesül. A várostól északra fekvő települések azonban jelentős turisztikai vonzerővel rendelkeznek, a kisváros vonzáskörzetében, valamint a városban történelmi, építészeti nevezetességek találhatóak, (pl. Bükkösd, Petrovszky-kastély, Jeszenszky-kastély, Boda templom, Helesfa Nádasszky-kastély, Hetvehely Árpád-kori templom, Szentlőrinc barokk Esterházy kastély, Zók bronzkori leletek) bortermő helyei olyan adottságok, amelyeket nem szabad kihasználatlanul hagyni. Jelenleg Szentlőrinc nem kellően hasznosított erőforrása a turizmus. A város, mint vasúti csomópont kiinduló pontja lehet a környék falusi és ökoturisztikai célpontjainak. (Gyűrűfű, Hetvehely, Bükkösd, Kán). A Zrínyi Zöldút projekt révén ebben a térségben is megkezdődött az aktív- és ökoturizmus fellendítése, Bükkösd környéke a térség lovas turisztikai életének központja lehet a közeljövőben.

Turisztikai termékek: A térség vonzerőire alapozva az alábbi turisztikai termékeket lehet megnevezni, melyek önmagukban is turistavonzó erővel rendelkeznek, azonban komplex csomagként kezelve hatásuk megsokszorozódhat.

Kulturális turizmus

A vidéki turizmus egyik fő vonzereje a megőrzött hagyományokban rejlik, a térségbeli falvak pedig jelentős mértékben megőrizték tárgyi és szellemi kultúrájukat, mindemellett egyedi tájértékekkel is rendelkeznek. A hagyományok fellelhetőek a térségben található nagyszámú műemléki épületben, a gazdálkodás tárgyi emlékeiben, a kézműves termékekben. Az erre alapozható, kézműves tevékenységek bemutatását célzó látogatás olyan egyedülálló attrakciót nyújthat a látogatóknak, mely során a tapasztalatszerzés élményével gazdagodik. A Zrínyi kultusz jelentősége határon átnyúló együttműködésekben is megnyilvánul. Jövőbeni cél a Zrínyi-emlékezetnek az emberiség szellemi kulturális örökséggé történő kinyilvánítása.

Aktív turizmus

A Zrínyi Zöldút projekttel megindult a térség aktív turisztikai életének fejlesztése, azonban még bőven van tennivaló ezen a területen. A Dél-Zselic térségében, Somogy- és Baranya megye határáig felmértük a gyalogos, kerékpáros és lovas túralehetőségeket. A gyalogos útvonalak jelentős része a térségi Mária út nyomvonalát követi. A lovas

turizmusnál egyértelműen látszik, hogy 2 település, Vásárosbéc és Bükkösd köré szerveződnek ezek az útvonalak, hiszen ezeken a településeken van komoly hagyománya a lovaglásnak, itt állnak rendelkezésre a szükséges infrastruktúrák és itt tevékenykednek azok a szervezetek, melyek a lovas élet mozgatórugói a térségben. Mindez, a 2015-ben térségek közötti LEADER projektből, a Magyar Lovas Turisztikai Szövetséggel közösen túraútvonalak továbbfejlesztésének is tekinthető.

A túraútvonalak felmérése ugyan megtörtént, de nincsenek feljelölve. Az útvonalak felülvizsgálata és feljelölése, szakmai szervezetekkel együttműködve, amiatt is égető fontosságú, mert a Zselic túraútvonal hálózatát tekintve, a délnyugati részen alig találunk feljelölt túraútvonalakat, ezáltal a térség gazdag természeti értékei, a Dél-Zselic kiemelkedő szépségű részei nem tudnak megfelelő módon hasznosulni a turizmus számára.

A felsoroltakon kívül a térségi vadászturizmushoz és horgászturizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése is folyik. Komoly szándék van a térségben kerékpáros túra lehetőségeinek fejlesztésére, viszont ennek alapfeltétele az lenne, ha a már régóta tervezett, de eddig még meg nem épült térségi kerékpáros gerincútvonal Kaposvár és Szigetvár közti szakasza megvalósulna. Ennek megtörténte után több tematikus túraútvonal kialakítására is lehetőség lesz. Erre a gerincútvonalra körtúrák fűzhetők fel, melynek segítségével az elnéptelenedő aprófalvak, zsáktelepülések is be tudnak csatlakozni a kerékpáros turizmus vérkeringésébe. A térség alacsony forgalmú közúthálózata, aszfaltozott erdei útjai remekül alkalmasak a kerékpározásra, itt szükség esetén elegendő az útburkolati jelek alkalmazása. A témával kapcsolatosan szervezetünk folyamatos együttműködésben van az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központtal (továbbá AÖFK), a Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetséggel (továbbá Maketusz) illetve a térségi TDM szervezettel is, hogy a fejlesztési lehetőségeket és forrásokat megtaláljuk.

Ökoturizmus

A Zselic változatos tájképe, kiemelkedő természeti értékei, eddig kiaknázatlan lehetőségei komoly potenciállal rendelkeznek az ökoturizmus fejlesztésére. A turisták által eddig kevésbé látogatott helyszínek, az érintetlen természeti környezet egyre nagyobb jelentőséggel bírnak. A jelenlegi trendek, részben az elmúlt időszak eseményei (covid járvány, háborús események) miatt, azt mutatják, hogy az ökoturizmus, a természet értékeinek a megismerése, a természetben végezhető tevékenységek iránti vágy folyamatosan növekszik. Egyértelműen az aktív- és ökoturizmus felértékelődése zajlik. A természeti értékek ugyan komoly vonzerőt jelentenek, de a szükséges infrastruktúra és a megfelelő kommunikáció nélkül nem képeznek megfelelő turisztikai terméket. A vidékfejlesztésnek fontos eszköze lehet az ökoturizmus fejlesztése a hátrányos helyzetű területeken. Ezek a természeti értékek pont a miatt maradtak fent, mert hátrányos gazdasági helyzetű vidékeken találhatóak, így nem estek áldozatul az iparosodásnak és az intenzív mezőgazdasági tevékenységnek.

Az ökoturizmus motivációja, a tudatos megismerés. Az egyéni programok helyett kiscsoportos túrák a legalkalmasabbak a megismerésre, ennek módja lehet például arborétumi séta, vagy botanikai túra. A Dél-Dunántúlon 2010 őszétől az arra alkalmas adottságokkal rendelkező falusi vendégfogadók úgynevezett „Ökoportán” fogadhatják vendégeiket. A Nyugat-Mecseki Tájvédelmi Körzet több LEADER térségi településén, mint Hetvehely- Boda- Bükkösd Gyűrűfű, minősített fogadók várják az ide látogató ökoturistákat.

Gasztró és borturizmus

A térség gasztronómiai kínálata sokoldalú, amely az eltérő tájegységeknek és hagyományokból fakadó kulturális jellemzőknek is köszönhető. A működési területen számos helyi termelő készít, élelmiszert. A helyi jellegű élelmiszerek sajátossága, hogy helyben megtermelt alapanyagokból, helyi receptek alapján készülnek. A különféle tejtermékeken, sajtokon vagy méhészeti termékeken kívül pékáruk és húskészítmények is találhatóak itt. A térség egy része a Pécsi Borvidékhez tartozik, ahol az elmúlt időszakban látványos fejlesztések történtek, ezzel színesítve a térség turisztikai kínálatát.

A térségi vendéglátó egységek a forgalmasabb helyeken koncentrálódnak, emiatt bizonyos területeken teljesen hiányzik a gasztronómiai kínálat. Célunk, hogy a Dél-Zselic túraútvonalai mentén is létesüljenek olyan vendéglátó egységek, melyek ki tudják szolgálni az érkező látogatókat, ennek megvalósítására falusi vendégasztalok létrehozása a legalkalmasabb.

Falusi turizmus

A térség térszerkezetét figyelembe véve legmeghatározóbb turisztikai termékként említhető, a falusi turizmus. A térség falvainak jelentős része alkalmas arra, hogy turisztikailag hasznosíthatóvá tegyék értékeiket.

Vallás turizmus

A vallásturizmus, mint turisztikai termék napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap. A Turisztikai Világszervezet (WTO) felmérése szerint 20-30 % a vallási turizmus részesedése, a teljes turizmust alapul véve. Hazánkban ez csupán 7-8 %, ami arra enged következtetni, hogy igény van az ilyen jellegű termékekre, hazánkban azonban kevésbé vannak kihasználva az ide kapcsolható lehetőségek. Térségünk lehetőségei közé tartozik, hogy több települést érintően csatlakozzon a most kialakítás alatt lévő Közép-Európán átívelő zarándok- és turista útvonal „Mária Út”, déli szakaszához. A települések csatlakozása olyan vallásturisztikai fejlesztéseket generálhat, amelyek biztosítják a zarándok útvonal színvonalas kialakítását, ezáltal a zarándok turizmus fellendülését, valamint a helyi közösségek erősödését.

A Mária út Mozsgótól Segesdig tartó szakaszának felmérése, feljelölése megtörtént térségi együttműködésben. Területünkön 6 db fedett pihenőhely került kihelyezésre információs táblákkal.

7.2 SWOT analízis (teljes)

Erősségek	Gyengeségek:
Természetföldrajz	
<ul style="list-style-type: none"> Vonzó természeti környezet mindkét járás északi területein, jelentős kiterjedésű erdőterületek és vizes élőhelyek, gazdag biológiai sokszínűség. Jelentős mennyiségű és kiterjedésű tó található a térségben. Távlatilag is elégséges, védendő vízkészlet áll rendelkezésre. Megújuló energiaforrások tekintetében kedvező hidrogeológiai és geotermikus adottságok. A Szigetvári Járás északi része földrajzilag és történelmileg is kötődik Somogy megye dél-keleti, zselici térségéhez 	<ul style="list-style-type: none"> A természeti környezet turisztikai szempontú kihasználtsága nem megfelelő. Szennyvízkezelés csekély mértékű, a települések nagy részén nem áll rendelkezésre csatornahálózat. A talajvízkészletek enyhén szennyezettek, a távlatilag elégséges vízkészletek csak tisztítás után használhatóak.
Infrastruktúra	
<ul style="list-style-type: none"> Szentlőrinci vasúti csomópont. 6-os számú főközlekedési útvonal kettészeli a térséget. A 67-es Szigetvárt-Kaposvárral összekötő út, a Zselic-tájegység gerincét adja 	<ul style="list-style-type: none"> Rossz minőségű és hiányos úthálózat. Romló színvonalú tömegközlekedés. Internet elérhetőség részleges hiánya. Hiányos mobiltelefon lefedettség.
Gazdaság	
<ul style="list-style-type: none"> Magas agrárpotenciállal rendelkező területek mindkét járás déli területein. Jelentős erdőterületek és erdőművelés hagyománya mindkét járás északi részén. Az agrárágazat tradíciói erősek, képzett agrárszakemberek élnek a térségben. Fogadókészség helyi termékek előállítására és piacra juttatására. Jelentős ipari beruházások a térségben (Szigetvár, Királyegyháza). 	<ul style="list-style-type: none"> A térség gazdasági teljesítőképessége az országos átlagtól jelentős mértékben elmarad. Térség tőkevonzó képessége gyenge. Alacsony a mezőgazdasági kisgazdaságok eltartó képessége. A térség agrárpotenciáljához viszonyítva a mezőgazdasági termékek feldolgozóipara elégtelen. Turisztikai szálláshelyek, szolgáltatások száma és kihasználtsága a fejlesztések ellenére is alacsony a térség turisztikai vonzerejéhez képest. Tematikus túraútvonalak hiánya.

<ul style="list-style-type: none"> • Feltárt, és hasznosításba vont kőolajvagyon, Kétújfalú térségében. • Hagyományos vadgazdálkodási és vadászturisztikai múlt. • Bejáratott helyi és országos jelentőségű gazdasági és kulturális rendezvények. 	<ul style="list-style-type: none"> • A térségi rendezvények között nincs számottevő együttműködés.
Társadalom, demográfia	
<ul style="list-style-type: none"> • Országos szinten is magas pályázati aktivitás. • Aktív korú lakosság aránya 67,41 %, magasabb az országos átlagnál. • Horvátország közelsége, határ menti, együttműködések lehetősége. • Kulturális sokszínűség, kulturális hagyományok. 	<ul style="list-style-type: none"> • Előregedő népesség, alacsony születésszám. • Apró- és törpefalvas, szétaprózott településhálózat. • Magas a zsáktelepülések száma. • Előnytelen munkaerő piaci mutatók, magas a tartós munkanélküliek aránya. • Munkalehetőségek hiánya. • Térségi együttműködés fejletlensége. • Civil szféra alacsony érdekérvényesítő képessége.

Lehetőségek:	Veszélyek:
Természetföldrajz	
<ul style="list-style-type: none"> • Természeti sokszínűség, védett természeti területek. • Védett természeti értékek. Vizes élőhelyek nagy száma. 	<ul style="list-style-type: none"> • A biodiverzitás leépülése, természeti területek kiterjedésének csökkenése. • A felszíni és mélyebben fekvő vízrétegek, ivóvízbázisok további szennyeződése.
Infrastruktúra	
<ul style="list-style-type: none"> • Természeti környezettel rendelkező zsáktelepülések magas száma. • Térségen belüli jelentős földúthálózati kapcsolatok. • A térséget jelentős forgalmú közút és vasútvonal érinti. • A Kaposvár-Szigetvár kerékpárút elkészülte reális közelségbe került. 	<ul style="list-style-type: none"> • Közlekedési infrastruktúra fejlesztés elhúzódása, behozhatatlan lemaradást okozhat. • A bekötő utak állapota romlik, több kistelepülés tömegközlekedési összeköttetése megszűnik. • Önkormányzati fejlesztések ellehetetlenülése.
Gazdaság	
<ul style="list-style-type: none"> • Helyi termékek viszonylag magas száma, helyi termék-előállítók magas aktivitása. • Tájfenntartó, élőmunka-igényes gazdálkodás megjelenése, tradicionális mezőgazdasági tevékenységek. • A térség rendelkezik zöldség és gyümölcsstermesztéshagyományokkal. • Megújuló energiaforrások alkalmazására vonatkozó nyitottság. 	<ul style="list-style-type: none"> • A meglévő ipari létesítmények a jövőben is szennyeznek. • A tőkebefektetések továbbra is elkerülik a térséget. • Csökken a vállalkozói kedv a kedvezőtlen gazdasági folyamatok hatására. • Nem méretgazdaságos birtokszerkezet fennmarad, a monokultúras termelés túlsúlya erősödik. • Az agárágazat további jövedelmezőségének romlása. Egyre kevesebb foglalkoztatás az ágazatban.

<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus túraútvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának lehetősége. • Meglévő, de ki nem használt turisztikai vonzerők, turisztikai potenciál. • Meglévő szálláshelyek, falusi vendéglátók, ökoturisztikai attrakciók. 	
Társadalom, demográfia	
<ul style="list-style-type: none"> • Helyben élők igénye a helyi összetartó erő kialakítására. • Meglévő határon átnyúló együttműködések. • Térségi hagyományok jelenléte. • Meglévő és részben együttműködő vállalkozások. • Foglalkoztatottságot növelő képzésekhez szándék és helyszínek rendelkezésre állnak. 	<ul style="list-style-type: none"> • A kritikus helyzetű csoportok (mélyszegénységben élők, tartósan munkanélküliek) társadalmilag periférikus helyzete rögzül. • Fiatalok elvándorlása, falvak elnéptelenedése.

9.5 Kommunikációs terv

6. Kommunikációs eszközök, tevékenységek típusainak bemutatása (saját forrás)

6. számú táblázat. Egyesületünk 2016-2022 között végzett kommunikációs tevékenységei (saját forrás)

kommunikáció típusa	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	összesen
TV nyilvánosság	0	0	0	0	1	0	1	2
Honlap, egyéb internetes nyilvánosság	2	2	2	2	2	2	3	15
Újságcikk megjelenés	0	0	0	0	0	1	3	4
Mikrotérségi, kistérségi fórum	4	13	3	4	2	2	7	35
Saját egyéb rendezvény	6	5	5	14	12	12	8	62
Nemzetközi kapcsolatok	2	0	0	0	0	0	0	2
HACS kerekasztal	3	5	5	3	0	1	3	20
Mások rendezvényei	5	14	10	3	3	2	8	45
Központi szakmai rendezvények	1	3	3	6	3	3	4	23
Helyi termék rendezvény	9	10	4	3	1	2	2	31

Turisztikai együttműködés rendezvényei	3	6	5	1	4	8	6	34
Saját projekt rendezvények	0	0	2	0	0	3	0	5
HFS Tervezési rendezvény	4	0	0	0	0	0	5	9
összesen:	37	56	37	34	25	33	50	260

A táblázatból látszik, hogy tevékenységeink száma és típusai az eltelt időben változtak, az aktuális feladatoknak és elvárásoknak megfelelően. Voltak kommunikációs formák, amelyek a kezdeti éveket jellemezték, aztán elmaradtak, és vannak, amelyek az utolsó években kerültek bevezetésre. Azt gondoljuk, hogy a későbbiekben is lesz ezekben némi módosulás, mert működési környezetünk is folytonosan változik, ezáltal új igényekre, új típusú megoldások fognak megjelenni. Azt azonban elmondhatjuk, hogy vannak tevékenységek, melyek a kezdetektől változatlan formában működnek. Ezekre szeretnénk építeni a jövőben is kommunikációinkat, ezeket pedig kiegészítjük az éppen aktuális határokra születő, résztvékenységekkel.

Az egyesület által használt állandó kommunikációs elemeket az alábbiakban mutatjuk be.

Mikrotérségi fórumok:

Legfontosabb, térségünket mélységében is elérő tájékoztató és **tájékoztató** csatornánk, az évente két körben lebonyolított mikrotérségi fórunsorozat. Ezeknek helyszínei a körjegyzőségi központok, melyek általában 3-7 település központi körzetében vannak. Ide szoktuk meghívni a környező kistéleplések önkormányzati szakembereit, és egyéb aktív közösségi szereplőit.

A fórumokat mindig a pályázati rendszerben jelentkező aktív időszakban, vagy stratégia-felülvizsgálat alkalmával – a helyi önkormányzatok segítségével - munkaszervezetünk szervezi, és bonyolítja le. Ezek fontos részei lesznek továbbra is, a felülvizsgálati munka társadalmasításának. Ezeket keresztül kerülnek bemutatásra, az éppen aktuális tervezési feladatok, illetve lekérdezésre kerülnek azok az információk, amelyek szükségesek, az adott településkör helyzetének, átfogó elemzéséhez. A fórumokat az éppen aktuális pályázatok bemutatására is felhasználjuk, mert személyesen így tudjuk a legkönnyebben elérni, a potenciális pályázókat.

Ezeket a fórumokon nagy számban vett, és vesz részt térségbeli polgármester, körjegyzőségi dolgozó, illetve a helyi civil szervezetek képviselői. Ezen túlmenően több aktív helyi vállalkozó is meghallgatja az előadásokat, de magánszemélyek is érdeklődni szoktak, az itt bemutatott fejlesztési lehetőségek iránt. Mint már azt említettük optimális munkavégzésünkhöz szükséges, az ügyfelenkénti személyes beszélgetés is. Ezeket a rendezvényeken erre is van lehetőség, tehát ebből a szempontból ez a fajta fórum, hatékony kommunikációs csatornaként használható elem lesz, a szervezet munkájában.

Kistérségi tájékoztató rendezvények:

Egyesületünk kiemelt feladata, a legnagyobb számú - saját stratégiájához illeszkedő- fejlesztés elindítása, az úgynevezett projektgenerálás. Ehhez már a tervezési folyamat kezdetétől, folyamatosan, kétirányú információs tevékenység szükséges. Az információ ügyfelekhez való eljuttatása, több úton is megoldható, de azt mindenképpen fontos leszögezni, hogy ez leghatékonyabban, a személyes találkozások alkalmával sikerülhet. Oka, hogy az általunk közölt információ nagyon sokrétű, és szinte minden ügyfélnek, más-más szöveg fontos belőle. Ezt akkor értjük meg, ha el tudjuk képzelni azt, milyen sokféle fejlesztési ötlet keletkezhet, egy-egy településen élők körében, és minden szereplő számára fontos azt nevesíteni, hogy az ő konkrét elképzelése melyik pályázathoz illeszkedik. Hiszen más információra van szüksége egy helyi civil szervezet elnökének, a saját szervezete ötleteinek megvalósításához és megint másra egy helyi vállalkozónak. Ebből pedig az is következik, hogy kommunikációknak minden esetben, ügyfélre szabottnak kell lennie. Egy-egy pályázati tájékoztató után, szinte mindig szükséges az ügyfelekkel személyes beszélgetés is, ahol az igényeiket szinkronizáljuk, a lehetőségekhez.

Megrendezésük minden esetben a járáások központjában történik, és általában a vidékfejlesztési pályázati rendszer egy-egy aktív időszakának megkezdése előtt vannak megszervezve, amelyekkel a tervezési, elszámolási, illetve pályázati feladatokra való felkészülést segítjük. Jellemzően, ezen időszakok kezdetén, vagy pl. pályázatok megnyitása

előtti időszakban vannak szervezve. Esetenként pedig a megnyert pályázatok lebonyolításához kapcsolódó, úgynevezett kifizetési időszakok elejére ütemezve. Általában Szigetváron, vagy Szentlőrinci járásban valamelyik kisebb településen tartjuk őket, mivel itt már az előző időszak alatt sem volt jellemző a városközpontúság és várhatóan továbbra sem Szentlőrincen, hanem Hetvehelyen, vagy Bükkösdön igényelnek ilyen tájékoztatót.

Ezeket általában bérelt helyiségekben, több száz meghívót kiküldve szervezzük, és az is jellemezi ezeket a rendezvényeket, hogy az MVH illetékes kirendeltségéről hívunk, az aktuális témában jártas előadókat. Természetesen igyekszünk más – érdeklődésre számot tartó - témákat is bemutatni, leginkább olyanokat, melyek HFS-ünk megvalósításához szükséges, kiegészítő információt tudnak adni, a résztvevők számára. E térségi rendezvények nagyobb számú - általában 30-70 fő közötti- hallgató előtt zajlanak, és mindig ügyelünk arra, hogy az előadások után legyen mód, kérdéseket feltenni, saját elképzelésekhez kapcsolódóan. Amennyiben ez a tájékoztató keretidejét nagyon megnövelné, lehetőség adódik arra, hogy a konkrét kérdéseket feltenni kívánó ügyfelek maradjanak és velük nyugodt körülmények között tudunk egyeztetni, anélkül, hogy a többi résztvevőt feltartanánk. Ezzel válik interaktívvá a fórum, tehát a visszacsatolások, az ügyek személyes megbeszélése is megoldható, ezért ezek a rendezvények szintén kétszintű kommunikációs elemként határozhatóak meg.

Egyéb szakmai tájékoztatók:

Mindezekben a tájékoztató rendezvényeken túl szervezünk speciális témákban is találkozókat, amelyek egy-egy szűkebb célcsoportunknak szólnak és nincsenek közvetlen összefüggésben, kezelt pályázatainkkal, viszont számunkra fontos kört (pl. helyi termelők, turisztikai szolgáltatók) szólítanak meg. Ezek támogatása, vagy gazdaságfejlesztési, vagy egyéb hálózatfejlesztési munkák kapcsán, segítik stratégiánk megvalósítását. Ezekkel a rendezvényekkel tudjuk magunkhoz kötni ezeket, az ágazati szereplőket és nekik nyújtott szolgáltatással elérni, hogy javuló működésükkel, térségeink is jól járjanak. Ilyen tájékoztatókat tartottunk már helyi termék-előállítóinknak, több témakörben, - pl. hatósági állatorvos tájékoztatója élelmiszerek előállításának feltételeiről és szabályairól-de rendszeresen meghívjuk a kistérségekben működő turisztikai szervezeteket is, nekik fontos ügyekben tájékoztatást adva. Ezt a fajta tevékenységünket a vidékfejlesztési munkánk és a közösségfejlesztési tevékenységek határán mozog, de járulékos hasznukat érezzük, mert ezáltal olyan célcsoportokat tartunk közelünkben, amelyekben keresztül saját céljainkat is előbbre tudjuk vinni. Ez a tájékoztató tevékenység, a továbbiakban is szerepel terveink között.

Személyes tanácsadások, az egyesületi irodában:

Ez a klasszikus értelemben vett tanácsadási tevékenység, amellyel– kellően aktív térségi szereplők esetén - a legegyszerűbb elérni, az itt élőket. Ez annyit jelent, hogy az irodánkban maradva, ott helyben fogadjuk, a fejlesztési lehetőségek után érdeklődő ügyfeleket, és személyre szóló tanácsadás keretében tájékoztatjuk őket, a lehetőségekről. Az azonban már az egyesületi munka megkezdésekor kiderült, hogy aki nem „megy terepre”, ahhoz nem fognak bejönni kellő számban, az ügyfelek. Bármennyire is egyszerűnek és jól szervezhetőnek tűnik ez a fajta elérési út, térségünkben valahogy mégsem ez adja a legnagyobb számú tanácsadási formát. Ez csak kiegészítő szolgáltatásként lehet jelen saját területünkön, abban segít, hogy a kinti rendezvényeken látó körünkbe került partnerekkel folyamatosan tudjuk a kapcsolatot tartani és figyelemmel lehessen kísérni eredményeiket. Egyébként ugyanezen formába tagosítható a telefonos és az e-mailes tanácsadás is, tehát egy szolgáltatáscsomagként van nyilvántartva LEADER munkánkban, ez a fajta „benti” munka. Mi kezdetektől fogva csak kiegészítőként használjuk, a településeken végzett szolgáltatásainkhoz kapcsolódóan, bár annak megfelelő és hatékony is.

Projektötlet gyűjtés:

Kommunikációs tevékenységünk egyik alapvető, letről felfelé irányuló formája a hozzánk érkező, térségi fejlesztési elképzelések gyűjtésére szolgáló projektötlet adatlap. Ennek kampány jellegű időszakos kiküldését általában bizonyos időszakokban e-mailban, illetve régebben postai úton végeztük. Projektötletek gyűjtése minden HVS-HFS felülvizsgálati időszak alatt megtörtént. Több száz ilyen adatlappal rendelkezünk.

A lekérdezés módja, a központilag megadott, vagy saját hatáskörünkben kidolgozott projektgyűjtő adatlapok e-mailos, illetve nyomtatott formában való eljuttatása, a tervezési területünkön élő célcsoportokhoz, önkormányzatokhoz, civil és gazdasági szervezetekhez. Ezen kívül ezeket minden személyes tanácsadás alkalmával is gyűjtöttük, ezzel is szélesítve a gyűjtött adatok bázisát.

2022 évtől a projektötletek gyűjtésére egy applikációt is fejlesztettünk megújult honlapunkra, amely kitöltés után mindjárt innen be is adható, ezzel csökkentve az ez iránt érdeklődő ügyfeink feladatit.

2008-ban 81 db, 2011-ben 80 db míg 2013-ban 76 db, 2015-ben pedig 140, 2021 és 2022-2023 évben pedig 165 db ilyen adatlap érkezett vissza egyesületünkhöz, és került beépítésre, a HVS tervezés egyik legfontosabb alapanyagaként. Ezekből minden esetben excel táblázatos összesítés készült, melyek a tervezési csoportok számára továbbadva meghatározták, a stratégiaalkotás irányát.

3. számú melléklet

HVS felülvizsgálat menete

2022.10.25-2023.10.12

Dátum	Mérőföldkő	Tevékenység	Részletes leírás	Eredmény
2022.10.25 -tól	Munkaszervezeti munka	Tájékoztató tevékenység, egyesületi dolgozók képzése HFS kidolgozással összefüggő munkákról	<ul style="list-style-type: none"> Folyamatos konzultáció biztosítása egyesületnél Megkeresés önkormányzatok felé Honlapon történő informálás Projektötlet adatlap kiküldés e-mailos projektötlet beadás feltételeinek megteremtése 	<ul style="list-style-type: none"> projektötletek befogadása új fejlesztési ciklus operatív programok térségi bemutatása KAP LEADER fejezet térségi bemutatása honlapon információk megjelenése
2022.11.23	Elnökségi ülés, és Tervezést Koordináló Csoport összehívása	tervezés előkészítése TKCS feladatainak meghatározása	<ul style="list-style-type: none"> Kezdő-záró nap meghatározása Feladatrészek felosztása HVS felülvizsgálat folyamatának bemutatása, elfogadtatása TKCS tagok megválasztása Külső szakértők kijelölése 	<ul style="list-style-type: none"> értesítés HVS felülvizsgálatról partnereknek Tervezés koordináló csoport ülés időpont kijelölése TKCS feladatok meghatározása és témafelelősök kiválasztása
2022.11.23 -12.07	Munkaszervezeti munka	HVS felülvizsgálat előkészítése, útmutatók, szabályzók kidolgozása	<ul style="list-style-type: none"> Projektötletek csoportosítása, témák előkészítése Honlapon történő informálás 	<ul style="list-style-type: none"> Rendszerezett projektötletek, ezekből intézkedések kidolgozásának megkezdése
2022.12.07 -12.08	Gazdasági és civil TKCS-k	Gazdasági és civil tervező szakemberek közös workshopjai.	<ul style="list-style-type: none"> Térség gazdasági, és egyéb statisztikai adatainak áttekintése Fejlesztési igények feltérképezése Hálózatosodás és együttműködési igények lekérdezése 	<ul style="list-style-type: none"> Összefoglaló áttekintés a térség helyzetéről, és a benne lezajló folyamatokról. Új intézkedések kidolgozásának elindítása
2022.12.15	Kistérségi tájékoztató rendezvény Szigetvár	Tájékoztató tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> Fejlesztési igények feltérképezése HVS felülvizsgálat folyamatának bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> Térségi informálás HFS kidolgozásról Térségi igények összegyűjtése
2022.12.19	Kistérségi tájékoztató rendezvény Szentlőrinc	Tájékoztató tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> Fejlesztési igények feltérképezése HVS felülvizsgálat folyamatának bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> Térségi informálás HFS kidolgozásról Térségi igények összegyűjtése

2023.01.13	Elnökségi ülés	HFS vázlat bemutatása, megtárgyalása elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> HFS vázlat-javaslat megtárgyalása HVS célkitűzések felülvizsgálata beérkezett projektötletek csoportosításának folytatása 	<ul style="list-style-type: none"> HFS vázlat felülvizsgálata, az elkészített anyag értékelése és elfogadása HFS kidolgozás további szakaszainak ütemezése
2023.01.14	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> HFS tervezési anyagok készítése, átnézése, megtárgyalása 	<ul style="list-style-type: none"> HFS kidolgozásának folytatása
2023.01.26	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> HFS tervezési dokumentumok összegyűjtése, megtárgyalása 	<ul style="list-style-type: none"> HFS kidolgozásának folytatása
2023.01.30	Közgyűlés	HFS vázlat bemutatása és elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> HFS Draft verziójának bemutatása és elfogadása 	<ul style="list-style-type: none"> HFS Draft verzió elfogadott
2023.01.31	Munkaszervezet	HFS vázlat beküldése Irányító Hatóságnak	<ul style="list-style-type: none"> Előzetes HACS alakuláshoz dokumentumok összeállítása, a közgyűlési döntés adminisztrálása 	<ul style="list-style-type: none"> Első körös LEADER pályázatra Szinergia Egyesület pályázata benyújtásra került
2023.02.28	Dél-Dunántúli Régiós Értekezlet Györköny	HFS vázlat áttekintése IH képviselőivel	<ul style="list-style-type: none"> Ajánlások javítások elvégzésére 	<ul style="list-style-type: none"> Ellenőrzött HFS és Intézkedési Terv megléte
2023.04.20	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> HFS LEADER intézkedési tervének kidolgozása Célhierarchia kialakítás 	<ul style="list-style-type: none"> HFS egyeztetett verzió kidolgozása LEADER Intézkedési Terv kidolgozása
2023.04.01 - 2023.09.14	Mikróterületi fórumok (7 alkalom) 2023.04.26 Mozsgó 2023.04.27 Szentlászló 2023.08.17 Somogyhárságy 2023.09.05.Somogyapáti 2023.09.07 Kétújfalu	Tájékoztató tevékenység, projektötletek lekérdezései	<ul style="list-style-type: none"> Megbeszélések az egyesület szervezésében, településeken Fórumok, tájékoztatók önkormányzatoknál civilekkel, gazdasági szervezetekkel egyeztetett helyszínen, időpontban, plakátok kihelyezése projektötletek elkészítésének fontosságáról tájékoztatás, begyűjtés HFS készítés eddigi megvalósulásának bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> HFS kidolgozás társadalmasítása Projektötletek további lekérdezése, gyűjtése Térség informálása Közvetlen kapcsolat a térségi résztvevőkkel

	2023.09.13. Nagypeterd 2023.09.14. Nagydobsza			
2023.05.30	Közgyűlés	Döntés javított HFS elfogadásáról	<ul style="list-style-type: none"> HFS IH által kért korrekciókat tartalmazó állapotának elfogadása 	<ul style="list-style-type: none"> Javított LEADER Intézkedési Terv elfogadása
2023.08.23	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> HFS VP6-19.1.1.23 kódszámú „ A Helyi Fejlesztési Stratégiák elkészítésének támogatása-KAP Stratégiai Terv” című felhívás formai követelményeinek megfelelő átdolgozás megkezdése. 	<ul style="list-style-type: none"> HFS új felhívás szerint egyeztetett verziójának kidolgozása LEADER Intézkedési Terv ennek megfelelő átdolgozása
2023.08.23-10.09	Munkaszervezeti munka	Átdolgozás új eljárásrend és útmutató szerint	<ul style="list-style-type: none"> A korábbi HFS átkonvertálása az új felhívás dokumentációi szerint 	<ul style="list-style-type: none"> Elkészül a 2. körös HFS pályázatnak megfelelő dokumentum csomag
2023.10.09	Elnökségi ülés	HVS aktuális verziójának bemutatása, megtárgyalása, elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> HFS egyeztetett változat áttekintése HFS egyeztetett LEADER intézkedési tervének áttekintése 	<ul style="list-style-type: none"> HFS felülvizsgálat 2. ütemének lezárása, Esetleges észrevételek kezelése, elnökségi javaslatok kezelése
2023.10.09	Közgyűlés	HVS egyeztetett új verziójának bemutatása, véleményezése, elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> HFS egyeztetett változat bemutatása HFS egyeztetett LEADER Intézkedési Terv bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> Térségre vonatkozó, felülvizsgált HFS elfogadása LEADER Intézkedési Terv elfogadása Térség informálása
2023.10.12	Munkaszervezeti munka	Adminisztráció	<ul style="list-style-type: none"> Elkészült HFS felülvizsgálat és annak dokumentálása a VP6-19.1.1.23 kódszámú „ A Helyi Fejlesztési Stratégiák elkészítésének támogatása-KAP Stratégiai Terv” című felhívás szerint. 	<ul style="list-style-type: none"> Kész KAP HFS beadása, Irányító Hatóságnak, jelentkezés átmeneti időszak feladataira

4.számú melléklet Projektötletek összesítő táblázata 2022-2023

sszám	Beküldő neve	Projekt neve	forrásigény/ Ft	Helyszín
1	Horváth László (Szentlőrinci Testépítők Erőemelők Egyesülete) és	Felzárkózás- Sportegyesületünk eszközfejlesztése	2 400 000,00 Ft	7940 Szentlőrinc, Pécsi út 6/B
2	Varga Éva (Szentkatalin Község Önkormányzat)	Magyar történelmi helyeink megismerése (kirándulás szervezése)	1 250 000,00 Ft	Ópusztaszer
3	Zók Község Önkormányzata	Közösségi tér fejlesztése (eszközbeszerzés)	3 150 000,00 Ft	Zók
4	Popa Zoltán György (Somogyhársági Roma Nemzetiségi Önkormányzat)	Első Somogyhársági Romanap	1 800 000,00 Ft	7925 Somogyhárság Zártkert 620/2, 620/3, 620/4 hrsz
5	Bánki Eszter (Virágóra-a gyermekek környezeti neveléséért Közhasznú Alapítvány)	Szabadtéri közösségi főzőhely és közösségi tér kiépítése rendezvénnyel	3 200 000,00 Ft	Vásárosbéc Jurta-tábor
6	Popa Zoltán György (Vásárosbéc Község Önkormányzat)	Szabadtéri közösségi főzőhely és közösségi tér kiépítése rendezvénnyel	3 000 000,00 Ft	7926 Vásárosbéc, Rákóczi u. 1/a
7	Hajnal Mária (Jó Akarat Egyesület)	Jó Akarat Egyesület eszköz fejlesztése	550 000,00 Ft	Sumony
8	Fáth Gergely (Somogyhárság Fejlődéséért Egyesület)	23. Parasztolimpia	4 500 000,00 Ft	7925 Somogyhárság , pincesor (620/4) hrsz.
9	Fáth József (Somogyhárság Község Önkormányzata)	Idősek Napja	3 150 000,00 Ft	7924 Somogyhárság, Rákóczi u. 50.
10	Benes László (Ibafa Községi Önkormányzat)	(Pipa)Múzeum bemutatása, népszerűsítése, megismertetése (reklám, marketingeszközök)	1 500 000,00 Ft	Ibafa
11	Orsós Ferenc (Horváthertelend Községi Önkormányzat)	Településünk történetének bemutatása (kiadványok készítése)	3 000 000,00 Ft	Horváthertelend
12	Szabó Melinda (Bánfa Község Önkormányzata)	Közösségi rendezvény szervezése Bánfán	2 830 506,00 Ft	7914 Bánfa, Petőfi u. 11.
13	Németh Norbert (Rózsafa Község Önkormányzata)	Közösségépítő rendezvény szervezése	2 998 153,00 Ft	7914 Rózsafa, belterület 187/2,

14	Szabó Miklósné (Katádfa Község Önkormányzata)	Tárolóépület kialakítása a helyi gazdaság fejlődéséért	2 994 217,00 Ft	7914 Katádfa, Zrínyi u. 76.
15	Szukits-Major Bettina (Szigetvári Térség Fejlődéséért Egyesület)	Művészetek találkozója a Pringl-Völgyben	4 000 000,00 Ft	Mozsgó
16	Majorosi Józsefné (Okorvölgy Község Önkormányzata)	Többfunkciós épület villamossági fejlesztése az önkormányzati feladatellátás hatékonyságáért	2 377 649,00 Ft	7681 Okorvölgy, Jókai u. 36.
17	Kétújfalu Község Önkormányzat	Mihály-napi sokadalom	3 000 000,00 Ft	7975 Kétújfalu, Zrínyi u. 21.
18	Wágner Antal (Hetvehely Község Önkormányzata)	Rendezvény a helyi kultúra megóvásáért Hetvehelyen	1 515 488,00 Ft	7681 Hetvehely, 80/7 hrsz.
19	Szukits-Major Bettina (Ezüst Erdő Szabadidős Egyesület)	II. Mozsgói Mozgásfesztivál, "Zselicből a Mecsekbe" instant túra és futóútvonal kialakítása	5 000 000,00 Ft	Mozsgó
20	Fleckistánné Csöme Edit (Csertő Községi Önkormányzat)	A közösségi élet erősödését célzó rendezvények megvalósítása	2 992 500,00 Ft	7931 Csertő. Kossuth tér 6.
21	Gellér Jánosné (Botykapeterd Község Önkormányzata)	Botykapeterd-Kispeter Kultúrház napelemes rendszerrel való korszerűsítése, "Bagol András Hagyományőrző Nap" szervezése Botykapeterden	2 425 000,00 Ft	7911 Botykapeterd, Rákóczi u. 41. 218 hrs, 7911 Botykapeterd, Kossuth u. 24. 72 hrs
22	Neiczerne Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Községi Önkormányzat)	Települési marketing és kommunikáció fejlesztése (weboldal, imázsfilm, reklámanyagok)	3 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Kossuth u. 24.
23	Neiczerne Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Községi Önkormányzat)	Attrakciók helyszíneinek fejlesztése (színpad, kemence építés)	7 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Kossuth u. 27. (Művelődési Ház)
24	Neiczerne Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Községi Önkormányzat)	Aligvár Kulcsosház felújítása	15 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Terecseny
25	Neiczerne Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Községi Önkormányzat)	Túraútvonalak fejlesztése (pihenők kialakítása, tanösvény létrehozása, Mária út-szagrális emlékek felújítása, új elemek létrehozása)	6 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa
26	Szukits-Major Bettina (Mozsgó Község Önkormányzat)	Mozsgói Gasztronómiai Fesztivál	4 000 000,00 Ft	7932 Mozsgó

27	Popa Zoltán György (Vásárosbéc Hagomány és Közösség Tanácsadó és Szolgáltató Start Szociális Szövetkezet	Gazdasági épület felújítása, közösségi funkcióval történő bővítése	8 000 000,00 Ft	7926 Vásárosbéc, Petőfi u. 39.
28	Vörös Zsolt (Ép-Grill Kft.)	Hatékony térségi belvízmentesítés (eszközbeszerzés)	10 000 000,00 Ft	Almaellék, Külterület 021/25 hrsz
29	Szabó Melinda (SZAMELI BT.)	A bánfai kisbolt felújítása	2 523 001,00 Ft	7914 Bánfa, Petőfi u. 22.
30	Petrovics Sándor	Autókereskedés fejlesztése, gépek, szerszámok beszerzése	3 300 000,00 Ft	Hobol
31	Grim Jenő (Grim és Társa Bt.)	Villamosműhely energetikai fejlesztése	4 995 021,00 Ft	7940 Szentlőrinc, Erzsébet út 61. 534 hrsz
32	Arató József (Generál Szabadidősport Egyesület)	A Generál Szabadidősport Egyesület fejlesztése (eszközbeszerzés)	4 000 000,00 Ft	7682 Bükkösd, Belterület 064 hrsz.
33	Gédert Mária ügyvezető (GA-Generál Kft)	A GA- Generál Kft építőipari szolgáltatásának fejlesztése speciális eszközbeszerzéssel	10 795 000,00 Ft	Bükkösd
34	Hegyi Zsuzsanna (Érték és Közösség Kft)	Új, vizes élmény szolgáltatás Bükkösd térség turizmusában (medence építés, eszközbeszerzés)	10 583 333,00 Ft	Bükkösd, Hrsz 729 és 730,
35	Cserneczky Péter ev	Szíjgyártó üzem energiahatékonysági fejlesztése (klíma, kamerarendszer)	5 000 000,00 Ft	7971 Hobol, 3094/6. hrsz
36	Armbruszt Zoltán (Arm-Opt Bt.)	Optikai eszközök beszerzése az ARM-OPT Betéti Társaságnál	10 160 000,00 Ft	Szentlőrinc
37	Udvaros Renáta ev	Udvaros Renáta ev népi játékok eszközparkjának fejlesztése	3 000 000,00 Ft	Szenteagát
38	Homann Ákos János (Px2 Lab Kft.)	Térszkenner beszerzése az építészeti tevékenység fejlesztésére	5 000 000,00 Ft	7682 Bükkösd, Kossuth Lajos u. 61.
39	Pál Gábor (L.P.L. Autó Kft.)	Eszköz beszerzés és kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés az L.P.L. Autó Kft.-nél	7 927 000,00 Ft	Botykapeterd
40	Jaksa Szilveszter	Napelemes rendszer kiépítése Jaksa Szilveszter ev-nál	6 460 000,00 Ft	Rózsafa
41	Ferinc Sándor ("Ferinc" Kft.)	Új eszközök beszerzése a "Ferinc" Kft-nél	8 653 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
42	Duma Dombi Fruit Kft.	Innovatív eszközfejlesztés a Duma Dombi Fruit Kft.-nél	2 982 000,00 Ft	7683 Dinnyeberki, Fő u. 63.
43	Sega- Rollo Kft.	Helyi fejlesztések támogatása (gépbeszerzés, marketing eszközök, leporello	7 000 000,00 Ft	7932 Mozsgó, Hrsz. 0154/18
44	Molnár-Schreiner Edina ev	Szálláshely szolgáltatásainak bővítése szaunázási és masszázsfürdő lehetőséggel (eszközbeszerzés)	3 022 010,00 Ft	7900 Botykapeterd, Kossuth u. 14.

45	May Gábor	Méz automata (eszközbeszerzés)	3 000 000,00 Ft	Szentlőrinc
46	Papp László (Land-Art Kft.)	Innováció és fenntarthatóság a rendezvényszervezésben (eszközbeszerzés)	10 795 000,00 Ft	Mozsgó
47	Horváth Tiborné (Hagyomány és Jövő Kft)	Gyümölcsfeldozási tevékenység további innovatív fejlesztése (eszközbeszerzés, marketing tevékenység)	8 500 000,00 Ft	Mozsgó
48	Gémes Péter ev	Gémes Péter egyéni vállalkozásának fejlesztése gépbeszerzés által	2 940 761,00 Ft	7671 Bicsérd, Kossuth Lajos u. 15.
49	Áshin Károly	Tevékenység bővítése tömörítéssel az ÁSHIN Kft.-nél (eszközbeszerzés)	4 944 635,00 Ft	7915 Dencsháza, Zrínyi u. 48/B
50	Ujváriné Varga Krszitina (ProtecStyle Kft.)	Eszközfejlesztés a szentlőrinci ProtecStyle Kft-ben (eszközbeszerzés)	7 620 000,00 Ft	Szentlőrinc
51	Szítás Sándor (KLAVIUM Kft.)	Szálláshely fejlesztés a KLAVIUM Kft.-nél (energetikai korszerűsítés, egyéb felújítás)	5 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa, Petőfi u. 54. 190/6 hrsz.
52	Szalai László	Vállalkozás digitális fejlesztése (eszközbeszerzés, szoftver beszerzés)	1 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Kossuth u. 15/A- 1
53	Tóth Zoltán ev	Tóth Zoltán egyéni vállalkozásának fejlesztése eszközbeszerzés által	1 500 000,00 Ft	Botykapeterd
54	Geller Tamás ev	Autószerelő műhely fejlesztése szolgáltatás bővítésével (eszközbeszerzés)	4 998 000,00 Ft	7900 Botykapeterd, Szigetvári u. 20.
55	Toth- Kovács Livia ev	Innovatív eszközfejlesztés és tevékenységbővítés Toth-Kovács Livia egyéni vállalkozónál	3 000 000,00 Ft	7985 Kisdobsza, Fő u. 63.
56	POSZIPI Gyógy, és Ásványvíz Kft.	Egészségház kialakítása	9 500 000,00 Ft	7923 Patapoklosi, Rákóczi u. 15.
57	PESTI-ÁGIS Szolgáltató Kft.	Egészségház-hiperbár oxigénterápia (HBOT)	10 000 000,00 Ft	7923 Patapoklosi, Rákóczi u. 40.
58	Arató Barna (Agro Bükkösd Kft.)	Kisléptékű gépbeszerzések megvalósítása a kft üzletágainak fejlesztése és a jövőbeni fenntarthatóság fejlesztése érdekében	10 000 000,00 Ft	Cserdi
59	Arató Barna (Agro Bükkösd Kft.)	Lovas sport (ugró és távlovás) fejlesztését szolgáló eszközbeszerzések és kis- és nagyobb léptékű infrastruktúra fejlesztés megvalósítása, lovas események/rendezvények támogatása	50 000 000,00 Ft	Bükkösd
60	Bálint Norbert (Infonetfort Kft.)	Munkafolyamatok innovatív továbbfejlesztése (eszközbeszerzés)	5 000 000,00 Ft	Somogyapáti

61	Baráti Tünde ügyvezető (GraphX Stúdió Kft.)	Grafikai Stúdió fejlesztése speciális nyomdai gépekkel, eszközbeszerzéssel	12 700 000,00 Ft	Szentlőrinc
62	Pap Csaba (Clean Concept Hungary Kft.)	Clean Concept Hungary Kft. Fejlesztése (eszközbeszerzés, reklámanyagok)	4 000 000,00 Ft	Somogyhatvan
63	Busi Antónia	Hatékony munkakörnyezet kialakítása és a vállalkozás népszerűsítése (eszközbeszerzés, marketing)	1 500 000,00 Ft	Szentlőrinc, Kosztolányi Dezső u. 2.
64	Armbruszt János	Falusi turisztikai szolgáltatás fejlesztése eszközbeszerzéssel	10 000 000,00 Ft	Bükkösd- 64 hrsz.
65	Boós Gyuláné ev	Hímzőgép beszerzés	4 000 000,00 Ft	7975 Kétújfalu, Petőfi u. 73.
66	Majorosi Józsefné (Okorvölgy Község Önkormányzat)	Játszótér kialakítása Okorvölgyön	3 000 000,00 Ft	7681 Okorvölgy, Jókai u. 36.
67	Kiss Balázs István (Szabinkó Autóház Kft.)	Falusi szálláshely létrehozása Dencsházán	10 000 000,00 Ft	7915 Dencsháza, Petőfi u. 18.
68	Sánta Jánosné (Teklafalu Község Tekla Nő Klubja)	Kulturális nap	1500000	Teklafalu
69	Sánta Jánosné (Teklafalu Község Önkormányzat)	Közterületek karbantartásához munkagép beszerzése	2850000	Teklafalu
70	Sánta Endre	Telephely fejlesztés, üzlet újítás, beruházás	25 000 000,00 Ft	7900. Szigetvár fő utca 1
71	Szigetvári "Zrínyi 1566" Turisztikai Egyesület	Aktív zöldítő" program	5 000 000,00 Ft	Mozsgó Hrsz 134
72	Ozsvald Roland	Telephely fejlesztés és eszköz beszerzés	5 000 000,00 Ft	7932 Mozsgó, kassai utca 6/2
73	Varga Józsefné	Csak a turisztikai fejlesztésben léphetünk előre.	2 500 000,00 Ft	Nagydobsza, Fő utca 89
74	Mozsgóért Egyesület	Biedermann család tevékenysége térségünkben	3 000 000,00 Ft	Mozsgó és környéke
75	Hóbor-Varga Kata	Jó gyakorlat példák	5 000 000,00 Ft	Szigetvár, Szentlőrinci járás,
76	Hóbor Csaba	Szolgáltatás fejlesztés, új szolgáltatás kialakítása	7 000 000 Ft	Nagypeterd szőlőhegy
77	Hegyi Zsuzsanna	Közösségi munkahely energetikai fejlesztése	7 060 000,00 Ft	Bükkösd
78	Dél Zselic Sport Egyesület	Táboroztatás, Jó gyakorlat minták tanulása külföldi társ szervezetektől	5 000 000,00 Ft	Nagydobsza,
79	Zöld Életmóder Egyesület	Zrínyi Zöldút kialakítása - II., Bükkösd térségében	6 000 000,00 Ft	Bükkösd
80	Érték és Közösség Kft	Közösségi szolgáltatások fejlesztése Bükkösdön	5 400 000,00 Ft	-Bükkösd

81	Hegyi Zsuzsanna ev	Vállalkozás klímaváltozásra felkészítése Bükkösdön	6 700 000,00 Ft	Bükkösd
82	HM Érték Kft.	Eszközbeszerzés a HM Érték Kft.-nél	9 000 000,00 Ft	Ibafa,
83	Polaris-Mix Kft.	Szálláshely szolgáltatás és egyéb kiegészítő szolgáltatások fejlesztése a Szentmárton Vendégházban	8 310 000,00 Ft	Almamellék, Szentmártonpuszta
84	Neiczer Richárd	Szolgáltatás fejlesztés a ZsuRi Vendégházban	5 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
85	Neiczer-Győri Zsuzsanna	Grafikai műhely belső tereinek kialakítása, felszerelése	3 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
86	Szitás Sándor	Tevékenység bővítése a Rivi Kft.-nél	5 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
87	Horváth Tibor	Tevékenység bővítése autómentés tevékenységgel	4566000, 00	Szulimán
88	DORO-TEAM Kft.	Gyümölcsle hatékonyabb értékesítése	4 743 000,00 Ft	Mozsgó
89	Gombóc Iván Jenő	Vállalkozásfejlesztés	3 000 000,00 Ft	BASAL
90	Szivárványvarázs Egyesület	Eszközbeszerzés	3 000 000,00 Ft	Szentlászló
91	Gergely Dávid ev	Eszközbeszerzés	4000000	Csertő
92	Krebsz Anita ev	Egyéni vállalkozás informatikai fejlesztése, eszköz és gépvásárlás	1300000	Almamellék
93	Zentay László (Baranya Szigete Alapítvány)	Családi nap Szentlászlón	2600000	Szentlászló
94	Jung Szilvia	Szolgáltatásfejlesztés fodrászati eszközök beszerzésével	1000000	Szentlőrinc
95	Gulyás László	Szálláshely fejlesztés, eszközbeszerzés	1000000	Boldogasszonyfa
96	Udvaros Renáta (Magyar Vöröskereszt Baranya Megyei Szervezete)	Segítő eszközbeszerzés (utánfutó)	3000000	Kacsóta
97	Sánta Endre ev	Vállalkozásfejlesztés eszközbeszerzés révén	5000000	Mózsó
98	Guczogi Zoltán (GV-DUO BUILDING KFT)	Eszköz, gép és irodabútorzat beszerzése a GV-DUO BUILDING KFT-NÉL	4000000	Hobol
99	Szabó László (Tierra Bau Kft)	Lakókocsi beszerzése a Tierra Bau Kft-nél	5000000	Hobol
100	Szabó László Béla ev	Eszköz és iroda bútorzat beszerzése	4000000	Hobol
101	Minger István ev	Eszközbeszerzés	5000000	Mozsgó
102	Kovács Győző Zsigmondné ev	Komplex tevékenységfejlesztés vegyes kiskereskedés, hangosítás és rendezvényszervezéshez kapcsolódó eszközbeszerzéssel	1747000	Boda
103	Szedeli István Zsolt („Kell egy csapat” Alapítvány)	Gyermekeklabdarugó fesztivál szervezése	3000000	Dencsháza
104	Homann Ákos DOKOS Drone Kft	Eszközbeszerzés	5000000	Bükkösd
105	Mádák Balázs ev	Eszközbeszerzés	5000000	Somogyhárságy

106	Szukits-Major Bettina (Mozsgóért Egyesület)	„Tisztítsuk meg településünket” rendezvény megszervezése	400000	Mozsgó
107	Karsa Gábor	Eszközbeszerzés	500000	Kétújfalu
108	Schneider Balázs (BLAS CAR Kft)	Eszközbeszerzés	400000	Szentlőrinc
109	Telek Tamás ev	Eszközbeszerzés és vállalkozásfejlesztés	500000	Szabadszentkirály
110	Szukits-Major Bettina (Mozsgói Csizik Mihály Sportegyesület)	Erdei tornapálya létesítése a mozsgói erdei futópályán	500000	Mozsgó
111	Németi László ev	Tevékenységi kör bővítésének elősegítése és eszközbeszerzés Németi László ev-nál	500000	Szabadszentkirály
112	Ivanek Róbert ev	Vállalkozásfejlesztés-weboldalkészítés	150000	Szentegát
113	Dr. Borsné Hamvas Georgina	„Helyi termelők fóruma” rendezvényszervezés	300000	HACS akció terület
114	Dr. Bors László	A helyi termékek vásárlásának népszerűsítése	300000	HACS akció terület
115	Vér József (Bicsérd Község Önkormányzata)	XI. Burgonyafesztivál rendezvényszervezés	250000	Bicsérd
116	Kustos Irma (HELIX Alapítvány)	A HELIX Alapítvány 2 db rendezvénye a Természeti kincseink sorozatból	310000	Somogyapáti
117	Borsos Viktor Tibor (Csebény Községi Önkormányzat)	Településünk történetének bemutatása (kiadványok készítése- szerkesztés, megjelentetés, nyomdai munkálatok)	350000	Csebény
118	Niesz Szabolcs	Építőipari eszközök beszerzése Niesz Szabolcs vállalkozásában	300000	Botykapeterd
119	Kóros Renáta ev	Pedikűrös szalon szolgáltatásfejlesztése eszközbeszerzéssel	100000	Szentlőrinc
120	Meggyesi Éva (Cselek Horgász Egyesület)	Eszközbeszerzés	250000	Szentlőrinc
121	Ozsvald Roland	Eszközbeszerzés	100000	Mozsgó
122	Barhó László Dénes ev	Eszközfejlesztés Barhó László Dénes egyéni vállalkozónál	120000	Patapoklosi
123	Patkó István (Hufeisen Kft)	Eszközbeszerzés a Hufeisen Kft-nél	75000	Kétújfalu
124	Duffka Adrienn (Csillagvirág Egyesület)	Eszközfejlesztés a Csillagvirág Egyesületnél	150000	Patapoklosi
125	Detrik László (Basal Községi Önkormányzat)	Falunap-Basal közösség építés (rendezvényszervezés)	202600	Basal
126	Zentai Krisztina (Szigetvári Kultúr- és Zöld Zóna Egyesület)	Középiskolások versenye a Zrínyi Zöldút mentén	1000000	Zrínyi Zöldút települései
127	Kovács Attila (VIRÁGSZOBOR Faluszéplő Egyesület)	Szabadtéri kikapcsolódás elősegítése Bodán (szabadtéri park és játszótér fejlesztés)	297800	Boda
128	Velény Község Önkormányzata	Velényi közterület fejlesztés, közösségi programok megvalósítása (eszközbeszerzés és rendezvényszervezés)	2000000	Velény

129	Boda Község Önkormányzata	Közterek és közösségi programok megvalósítása Bodán	1500000 0	Boda
130	Mozsgói Látókör Egyesület	Biedermannok nyomában (monográfia szerkesztés, kiadás)	4000000	Mozsgó, Almamellék-Sasrét
131	Mozsgóért Egyesület	Közösségek összefogása Mozsgón (rendezvényszervezés, kirándulás szervezés)	4000000	Mozsgó
132	Gombos Ágnes	Vállalkozásfejlesztés (ügyviteli szoftver beszerzése)	2000000	Basal
133	Gombos Ágnes-őstermelő	Termékek piacra jutásának elősegítése-eszközbeszerzés	2000000	Basal
134	Mozsgó Község Önkormányzata	Turisztikai attrakciók Mozsgón (tematikus utak szervezése, kiadvány szerkesztése, digitális térkép létrehozása, idegenvezető alkalmazása)	4000000	Mozsgó
135	Paizs Ágnes	Kiskereskedelmi egység nyitása	1000000 0	Nagypeterd
136	Vangyia Árpád	Géptároló építés	5000000	Somogyhárság
137	Vangyiáné Kaizer Éva (Aranyeső Kft)	Szakmai nap szervezése könyvviteli szolgáltatást végző vállalkozások részére)	3000000	Bükkösd
138	Máté Zoltán	Géppark bővítése	9000000 0	Kisdobsza
139	Molnárné Schreiner Edina	Fürdőto kialakítása szálláshely fejlesztéséhez	1500000 0	Botykapeterd
140	LPA Ügyviteli Kft	Kiszolgálóhelyiség modernizálása	3000000	Szentlászló
141	Lukács József	Szállítóeszköz vásárlás	6000000	Szentlászló
142	Berta Kettős Kft	Vállalkozás bővítés, humán erőforrás növelés eszközbeszerzéssel	8000000	Almamellék
143	Dancs Gáborné	Eszközbeszerzés útján megvalósuló vállalkozásfejlesztés	2000000	Almamellék
144	Forró István	Telephelyfejlesztés	5000000	Szentlászló
145	Szabó Károly	Telephelyfejlesztés	5000000	Boldogasszonyfa
146	Ibafáért Egyesület	Helyi közösségfejlesztő programok megvalósítása	3000000	Ibafa
147	Ivanik 2021 Truck Kft	telephely modernizálás, bővítés, fejlesztés	1000000 0	Nemeske
148	Szivárványvarázs Egyesület	Rehabilitációs tevékenységhez szükséges telephely fejlesztése, eszközvásárlás	1000000 0	Szentlászló
149	Vásárosbéc Start Szociális Szövetkezet	Humán erőforrás bővítéssel megvalósuló telephelyfejlesztés	5000000	Vásárosbéc
150	Bergerné Szőke Csilla őstermelő	Szabadidős programhelyszín kialakítása	4000000	Nagyváty
151	Somogyhárság Fejlődéért Egyesület	Kilátó felújítása Somogyhárságon	9950000	Somogyhárság
152	Somogyhárság Önkormányzat	Szálláshely korszerűsítés, kialakítás	1200000 0	Somogyhárság
153	Kiss Balázs István-őstermelő	Helyi termék előállítás-eszközbeszerzés	2000000	Dencsháza
154	Kiss-Kalapáti Lilla-őstermelő	Falusi vendégasztal kialakítása Dencsháza	4000000	Dencsháza
155	Boós Gyuláné (Konrád Ignác Közalapítvány)	Pajtaszínház- eszközbeszerzés	6500000	Kétújfalu

156	Berger Gábor- őstermelő	Csikónevelde- szabadtartásban (eszközbeszerzés, kerítés építés)	3500000	Nagyváty
157	Szőke- Egyesület	Pihenés-kikapcsolódás egyszerűen a természetben (könnyűszerkezetes kisméretű bungalló telepítés)	6000000	Nagyváty
158	Berger Vanda	Kismértékű infrastruktúra-út építése	6000000	Nagyváty
159	Harmat Attila	Kishársági Romkastély Piknik- rendezvény	6000000	Somogyhárság- Kishárság
160	Harmat Attila	Művész műhely-komplex program	4000000	Kisdobsza
161	Harmat Attila	Amatőr Színházi Műhely-program	4000000	Kisdobsza
162	Harmat Attila	Mesterségek Bárkája-Tudásmentő program	6000000	Kisdobsza
163	Harmat Attila	Ögyé-kör (gasztro klub szervezése, szakácskönyv szerkesztése)	2400000	Kisdobsza
164	Szabó Zsolt	Alpin-kötéltechnikai faápolás, favágás (oktatás, eszközbeszerzés)	3000000	Baranya megye
165	Agro-Artemisz Kft.	Környezetkímélő, csomagolásmentes kekszadagoló automata beszerzése	5000000	Szulimán
	összesen:		958 212 274,00 Ft	